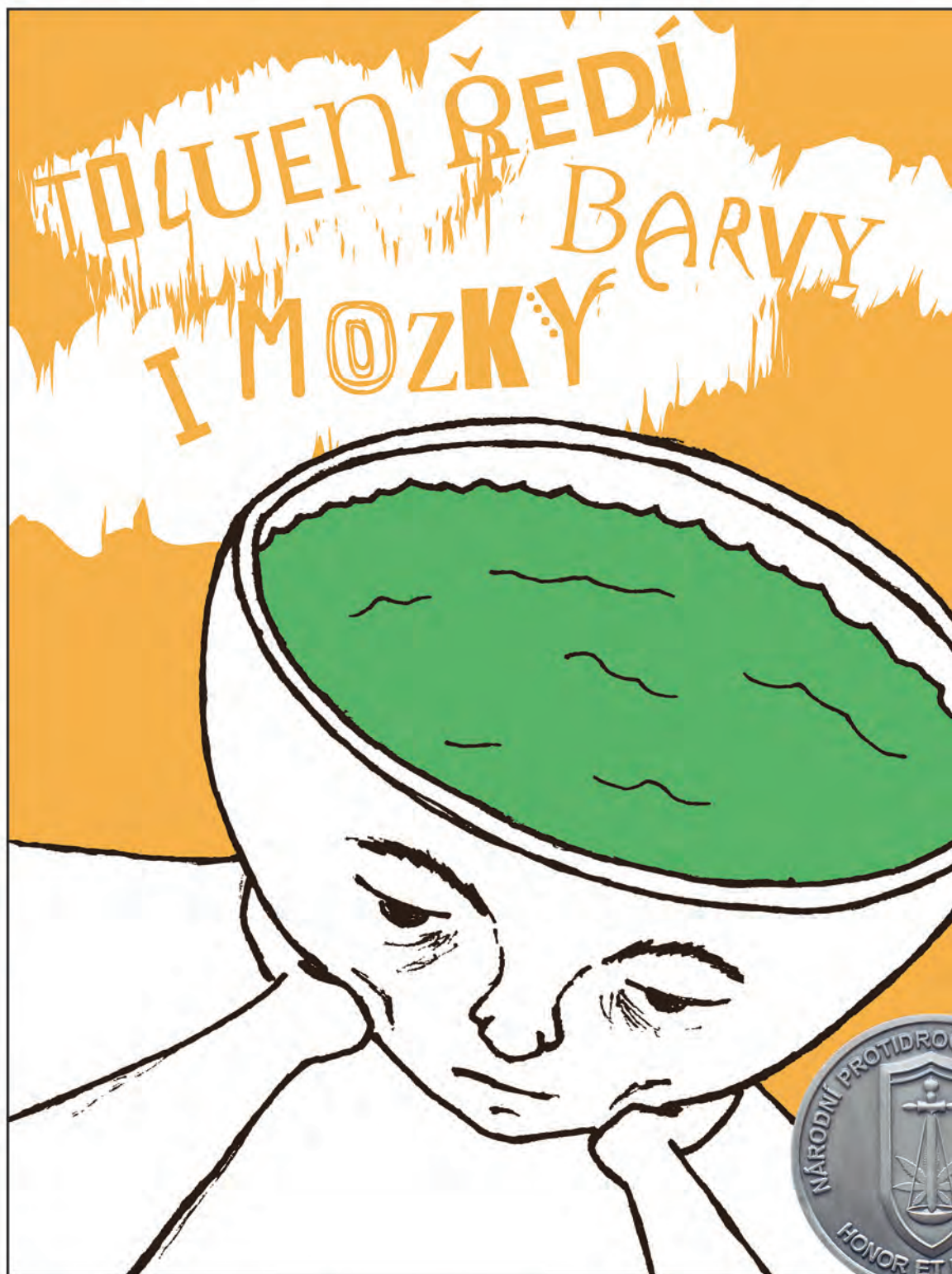

BULLETIN ²⁰¹¹ 3

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY

ROČNÍK XVII

20 LET

**BULLETIN
NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY**

Vydavatel:

Policeie České republiky
Národní protidrogová centrála
Služby kriminální policie a vyšetřování

Redakční rada:

plk. Mgr. Jakub FRYDRYCH
plk. Ing. Petr KOČÍ
plk. Mgr. Břetislav BREJCHA
Doc. Dr. JUDr. Jan HEJDA
Doc. JUDr. Jozef ČENTĚŠ, PhD.
Doc. JUDr. Jozef METENKO, PhD.
Doc. Ing. Renata ŠTABLOVÁ
PhDr. Miroslav NOŽINA, PhD.
Mgr. Jaroslav ŠEJVL
pplk. JUDr. Ing. Marek BLAŽEJOVSKÝ

Vedoucí redakce:

Miloš VANĚČEK
Tel. 974 835 853, 603 191 408

Adresa:

Policejní prezidium České republiky
Poštovní příhrádka 62/NPC
170 89 Praha 7
bulletinnpc@centrum.cz

Vydává:

oddělení vydavatelství obchodního odboru
Tiskárny MV, Bartůňkova 1159/4
Poštovní schránka 10, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 341, 974 887 335
Fax.: 974 887 333

Tiskne:

Tiskárna MV, p. o.,
Bartůňkova 1159/4, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 312, Fax.: 974 887 395
Vychází 4x ročně, cena 70,- Kč
Roční předplatné 280,- Kč
Plus distribuční poplatky

Objednávky přijímá a vyřizuje:

Tiskárna MV, p. o., obchodní úsek,
Bartůňkova 1159/4, 140 01 Praha 4
Tel.: 974 887 334, 974 887 335, 974 887 341
Fax.: 974 887 333
e-mail.: pavel.komarek@tmv.cz

Distribuci vyřizuje:

Jindřich MATOUŠ – distribuce tiskovin

Ze věcnou správnost příspěvků ručí autoři.

Přetisk povolen pouze se souhlasem redakce.

Podávání novinových zásilek

Povolila Česká pošta, s. p., Odštěpný závod Praha,
Čj.: 6119/96 ze dne 15. 10. 1996

Určeno pro služební potřebu Policeie ČR,
Obecní policie, Státního zastupitelství,
soudů a vybraných institucí.

Povoleno MK ČR – 7834

ISSN 1211-8834

Grafické zpracování obálky:

Pavel VLASÁK

OBSAH:

2. ÚVODNÍ SLOVO ŘEDITELE NPC
3. ZEMŘEL DRŽITEL CENY ADIKTOLOGIE ZA ROK 2008 MUDR. KAREL HAMPL, CSc.
5. RITALIN
Jan DVOŘÁK
8. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY
Marek BLAŽEJOVSKÝ
14. CVIČENÍ „PEACEFUL DRAGON“
Pavel TOMÍČEK, Martin KUCHAR
18. NEBEZPEČNÉ CHEMIKÁLIE A PYROMEE-
TING 2011
Miroslav HRACHOVEC, Martin KUCHAR
22. DROGOVÁ PROBLEMATIKA NA HOŘIC-
KU S PRAKTICKÝM ZAMĚŘENÍM NA
ŽÁKY ZÁKLADNÍCH ŠKOL
Miroslav HÁTLE
47. ŽIVOTNÍ STYL A NÁVYKOVÉ NEMOCI
Karel NEŠPOR, Otto MATANELLI
50. OPERACE X POČÁTKY HEROINOVÉHO
BOOMU
Miroslav NOŽINA, Karel KUČERA
56. METAMFETAMIN (PERVITIN)
Společná publikace EMCDD a Europolu
62. V BRNĚ SOUTĚŽILI POLICISTÉ NA KO-
NÍCH
Petra VEDROVÁ, Libor BLAŽEK
66. VYHLÁŠENÍ VÝSLEDKŮ VÝTVARNÉ
SOUTĚŽE A ZAHÁJENÍ VÝSTAVY 20. LET
NPC
Petr PROCHÁZKA
71. VYBRANÁ DENNÍ HLÁŠENÍ SNB V PLZNI
ZA PRVNÍ POLOLETÍ ROKU 1981 SOUVI-
SEJÍCÍ S DROGOVOU KRIMINALITOU
Tomáš HERAJT

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

ve světle posledních debat, které jsou vedeny na poli směřování mezinárodní protidrogové strategie, by se mohlo zdát, že pochybnosti o smyslu boje proti drogám přivedly lidstvo k dalšímu z mezníků jeho vývoje. Legalizujeme některé druhy drog – volají jedni, legalizujeme všechny drogy – volají druzí, narkobusiness je výlučně jen plodem represe. Bývá nám předestírána neefektivnost a marnost vymáhání práva, relativnost zdravotních i sociálních důsledků zneužívání drog a potřeba pragmatického přístupu. Intoxikace společenských postojů tímto typem názorů má z mého pohledu trojí efekt. Během dvaceti let od změny režimu došlo v ČR k výraznému zvýšení společenské tolerance k užívání některých typů drog, její nárůst je patrný v mediální prezentaci tohoto problému i v rozhodovací praxi soudů. Druhým efektem je bezesporu vysoká dostupnost všech druhů drog, která společně s vysokou tolerancí vůči vnějším projevům užívání na veřejnosti vyvolává klamný dojem většinové změny obecné normy. Třetím, a pro obchodníky s drogami nejpriznivějším efektem liberalizačních trendů v drogách, je postupná komercializace jednotlivých trhů, kterou můžeme velmi transparentně sledovat u marihuany i u pervitinu.

Naše společnost historicky tolerovala konzumaci alkoholu a tabáku, tyto dvě legální drogy mají na svědomí nejen zdraví a životy tisíců lidí, ale v příčinné souvislosti s progradací závislostí zatěžují společnost vysokou nákladovostí a významně negativně se podílejí i na sociálních škodách v oblasti dezintegrace rodinných vazeb, zdravého a společnosti prospěšného vývoje jednotlivce i jeho potenciální společenské prospěšnosti. Státu se dlouhodobě nedaří vymáhat právo v oblasti dostupnosti alkoholu a tabáku nedospělým a nenapadá mě jediný rozumný důvod, proč do seznamu legálních drog přidávat další látky, u nichž lze s ohledem na zakořeněnou představu plné reverzibility předpokládat zvýšenou přitažlivost pro nedospělé.

Právní úprava v oblasti drog chrání většinovou společnost, která jedná v souladu se zákonem před jednáním jednotlivců, kteří zákon porušují a výrobou či obchodem s drogami zvyšují jejich

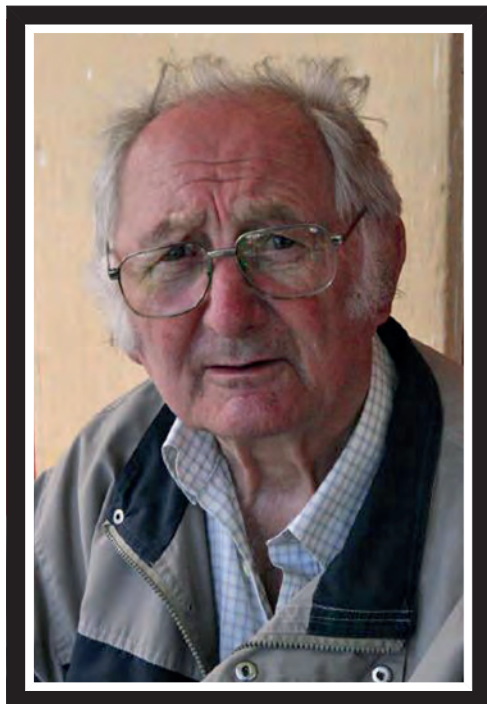
dostupnost ve společnosti a jsou plně odpovědní nejen za doprovodné jevy zdravotní, sociální i kriminogenní, ale i za podíl na posunu společenských norem, které v některých vrstevnických skupinách nedospělých konzum drog preferují jako základní předpoklad plnohodnotného prožívání volného času. Trpělivě již dvacet let přesvědčujeme své názorové oponenty o tom, že obchod s drogami má přirozenou kriminální podstatu, že tolerance k drobným protiprávním jednáním a užívání některých druhů drog vede pouze k zvýšení jejich dostupnosti a s ohledem na polyvalentní charakter trhu přivádí konzumenty do prostředí vyšší pravděpodobnosti nabídky všech druhů drog. Neslavné evropské prvenství v konzumaci marihuany nedospělými, počty žadatelů o léčbu či terapii v souvislosti s intenzivním užíváním marihuany a počínající kriminogenní důsledky spojené se sekundární drogovou kriminalitou by měly být minimálně k zamyšlení.

Jedna z nových strategických tezí hovoří o pragmatismu, smíření se s jevem, se kterým nemůžeme tak jako tak nic dělat a hlavní síly mají být orientovány na minimalizaci rizik spojených s jejich konzumem. V praxi to znamená rezignovat na vymáhání práva a podřízení drogové kriminální subkultury pravidlům volného trhu.

S tímto postojem se nemůžu ztotožnit a závan zdravého rozumu či chcete-li pragmatismus, naopak spatřuji v tom, že z výlučně sebezáchovných důvodů, pro snížení rizik spojených se zneužíváním drog, je pro společnost vymáhání a dodržování norem, které si kodifikovala pro ochranu svých hodnot. Společnost musí mít zájem na zdravém rozvoji a růstu pozitivních hodnotových kompetencí svých členů a má povinnost chránit zejména mladé lidi před nebezpečím závislosti všeho druhu. Všechny názory, které se odvíjejí opačným směrem, považuji za prohlubování sebedestrukčního směřování společnosti, která již postupně vyprázdnila téměř všechny hodnotový základ, na kterém byla vybudována. Co budeme legalizovat příště?

Jakub FRYDRYCH

SMUTNÁ ZPRÁVA – MUDR. KAREL HAMPL, CSc. ZEMŘEL PO TĚŽKÉ NEMOCI 2. DUBNA 2011

S hlubokým zármutkem oznamujeme všem přátelům a známým, že nás navždy opustil MUDr. Karel Hampl, CSc. Zemřel po těžké nemoci 2. dubna 2011 ve věku 82 let. Poslední rozloučení se koná ve čtvrtek dne 7. dubna 2011 ve 12:30 hodin v obřadní síni na místním hřbitově v Mělníku – Chloumku.

MUDr. Karel Hampl, CSc. náleží k nejstarší skupině českých lékařů, kteří se aktivně věnovali léčbě závislosti na návykových látkách. Dr. Hampl se před rokem 1989 zabýval především nealkoholovými závislostmi (např. zneužíváním analgetických léčiv) a vždy patřil k předním odborníkům v ambulantní sféře. V 90. letech projevil mimořádnou odbornou kapacitu, když svou lékařskou práci dokázal nekompromisně přizpůsobovat novým podmínkám, metodám i klientele.

Dr. Hamplem vedená AT ordinace v Mělníce byla vždy pokládána za vzorovou a v současné době je příkladem lékařsky vedeného odborného ambulantního pracoviště, které poskytuje velmi širokou komplexní péči všem skupinám klientů.

Rovněž publikační činnost Dr. Hampla je úctyhodná. Podílel se mj. na zpracování Standardů odborné způsobilosti a na kolektivní monografii Drogy a drogové závislosti – mezioborový přístup. Celoživotně se podílel i na profesní přípravě nových pracovníků v oboru prevence a léčby závislosti

ZEMŘEL DRŽITEL CENY ADIKTOLOGIE ZA ROK 2008

MUDR. KAREL HAMPL, CSc.

Zdroj: Tisková zpráva, SNNČLS, 2008 / Cena adiktologie 2008 Laureati Laudatio – MUDr. Karel Hampl, CSc.
Poslední úprava: 07 04 2011, zveřejnil: Bc. Kateřina Mladá

Dne 2. 4. 2011 po dlouhé nemoci zemřel MUDr. Karel Hampl, CSc. Širokou adiktologickou obec tak opustil přední odborník, který se před rokem 1989 věnoval především nealkoholovým závislostem (zneužívání analgetických léčiv), vždy pak patřil k předním odborníkům na ambulantní léčbu závislosti.

Karel Hampl se narodil 4. ledna 1929. Vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde promoval v roce 1953. Další jeho vzdělání tvořily následující lékařské specializace: vnitřní lékařství (r. 1958), všeobecné lékařství (r. 1978), alkoholismus a jiné toxikomanie (r. 1981). Vědeckou hodnost kandidáta lékařských věd (CSc.) získal v roce 1998. Výcvik ve skupinové psychoterapii absolvoval v letech 1981 až 1983. Tím však odborné vzdělávání Karla Hampla nekončí. I v úctyhodných šedesáti letech projevil zájem a značnou schopnost se učit – v roce 1990 získává pedagogické minimum a v roce 1992 a 1993

absolvuje kursy pořádané WHO – „drogová politika“ a „drogová epidemiologie“. Ani v pokročilém věku neváhal vyjet do zahraničí a čerpat odtud cenné zkušenosti. Tyto zkušenosti získal na studijních pobytech zejména v Římě (OSN-UNICRI) v roce 1992 v oblasti snižování poptávky a drogové epidemiologie, v roce 1995 se ve Švýcarsku zaměřil na problematiku heroínu a v roce 1999 se v Holandsku seznamoval se zařízeními pečujícími o závislé.

Od roku 1954 pracoval Karel Hampl převážně jako praktický lékař. Od roku 1963 byl vedoucím lékařem AT ordinace, a v letech 1978-1979 krajským odborníkem AT. Jeho působení je po řadu desetiletí spojeno především s prací vedoucího lékaře Ordinace AT pro prevenci a léčbu závislostí v Mělníce, kde věnoval velmi širokou komplexní péči všem skupinám klientů. Karel Hampl je tak právem považován za jednoho z předních odborníků ve sféře ambulantních

služeb pro drogově závislé. Dále se mimo jiné uplatnil jako expert pro drogovou epidemiologii v Radě Evropy (pracovní skupina Pompidou Group), jako člen výkonného výboru Národní komise HIV/AIDS, člen několika komisí MZ ČR a od roku 1997 jako konzultant MZ ČR. V letech 1990–2002 byl předsedou Sekce AT Psychiatrické společnosti ČLS, členem výboru SNN a dalších odborných společností. Působil také jako člen akreditační komise MZ a člen zkušební komise pro atestační zkoušky. Karel Hampl má tak za sebou úctyhodnou praxi, která trvala více než 55 let.

Karel Hampl vynikal také bohatou publikační činností, své zkušenosti předával ostatním především prostřednictvím časopisu *Protialkoholní obzor*. Z posledních let stojí za zmínku především jeho podíl na

zpracování Standardů odborné způsobilosti a přispění dvěma kapitolami („léky vyvolávající závislost“ a „těkavé látky“) do monografie „Drogy a drogové závislosti – mezioborový přístup“.

26. 6. 2008 byla Karlu Hamplovi na půdě 1. Lékařské fakulty udělena Cena Adiktologie za výjimečný přínos v léčbě závislosti a rovněž za celoživotní vědecké a publikační aktivity v oboru.

MUDr. Karel Hampl, CSc. patřil mezi nejstarší generaci českých lékařů-adiktologů, který ačkoli se mohl již řadu let radovat ze zasloužilého odpočinku, věnoval mnoho času svým pacientům, klientům a žákům. Karel Hampl nám všem nasadil laťku velice vysoko. Necht' je nám jeho život cenou inspirací a jeho znalostí a zkušeností předáváme vždy jeho jménem dál...

MUDr. Karel HAMPL, CSc.

MUDr. Jan CIMICKÝ, CSc. PhDr. Jaromír ZÝKA

Toto jméno znamená nejen vynikajícího odborníka, který svůj život zcela zasvětil nekonečnému souboji se zápornými závislostmi, ale i laskavého a velkorysého člověka, stojícího oběma nohama na zemi a připraveného vždy pomoci tam, kde bylo zapotřebí.

Žádný výčet odborných zásluh nemluví o vnitřních pochybách, zklamáních a obavách, které má každý odborník v souboji s nesrozumitelnou a torpidní administrativou, která paradoxně brání velice často zcela pochopitelným věcem a přináší více problémů než užítku. Souboj s tímto nepřitelem dokázal Karel Hampl bojovat statečně a neúnavně a držel se slavného Werichova výroku: že „na světě je plno hrozných havárií – ale nejstrašnější je srážka s blbcem – ovšem nejhorší je, když má blbost razítko...“

Vlídnost, laskavost a střizlivý úsudek činil z Karla Hampla nejen uznávaného odborníka, ale i rádce ve složitých situacích, které život přináší. I do suchopárného prostředí uměl přinést vtíp, nebál se dělat si legraci i ze sebe a podpořit tak atmosféru vstřícnosti a dobré nálady – a to i ve chvílích, kdy se nedařilo a mnozí mladší ztráceli výdrž a víru.

Karel byl velmi samozřejmě klukovsky kamarádský a dobrosrdečný. Nikdy se (osmdesátník!) nechoval generačně. Byl neformálně ochotný a vstřícný.

Neduhy bral statečně, mnohokrát s autorefektivním humorem. Neprojevoval se jako utrápený mrzout, za to byl netařecky flexibilní

Při potížích s chůzí „musel“ suverénně zvládat automobil – letitý a mimopražský řidič v pražském provozu! Za volantem působil dost klidně, vyrovnaně. Jezdil bez neurotičnosti, bohatě podněcované situacemi poměry... Ochotně svezl: trpělivě čekával na nevýpravné kolegy, parazitní neřidiče, aniž by to dal jakkoli náladově znát...

Karel byl nezdolně součinný, s pracovitostí „na plný úvazek“ – i nepřeneseně, v profesionální realitě. V posledních letech (do poloviny roku 2010) ho zjevně limitovaly pouze schody. Nenárokoval si úlevy a k nabídkám pomocné ruky byl mužně zdrženlivý. S obdivuhodnou srdatostí a opět i s humorem se postavil i emergenci zhoubné choroby.

Platon napsal: Lékař je placen jen za svou námahu, cenu jeho srdce nelze vyčíslit...

I to o Karlu Hamplovi platí do posledního písmene.

Karel Hampl byl skvělým a spolehlivým kolegou, milým člověkem, který v sobě nesl vyrovnanost a harmonii, již měl na rozdávání.

Bude nám všem chybět!

RITALIN

Jan DVOŘÁK

Co je ritalin?

Ritalin je obchodní název pro metylfenidát, který Americká protidrogová agentura (DEA) klasifikuje jako narkotikum kategorie II – tedy stejně jako kokain, morfium a amfetaminy. Pro své stimulační účinky je často zneužíván dospívajícími. Přestože je Ritalin používán jako droga na lékařský předpis, má závažné účinky včetně nervozity, nespavosti, anorexie (poruch příjmu potravy), nechutenství, změny pulsu, srdečních potíží, ztráty hmotnosti. Sám výrobce přiznává, že se jedná o návykovou drogu. V červnu 2005 vydal Americký úřad pro kontrolu potravin a léčiv (FDA) řadu zdravotních doporučení určených veřejnosti, která obsahují varování, že Ritalin a podobné drogy mohou způsobovat vizuální halucinace, sebevražedné myšlenky a psychotické chování, stejně jako agresivitu nebo násilné chování.

Kde se s ním setkáme a fakta o něm

Bohužel se s Ritalinem a podobnými prostředky zaměřenými na léčbu „hyperaktivity“ můžete setkat téměř všude. Pokud jste studentem střední nebo vysoké školy, je velmi pravděpodobné, že máte jeho hojně dodávky doslova po ruce – díky „dealerům“ (kolegům studentům), ochotným na vás snadno vydělat. Na některých školách užívá drogy pravidelně až 20 % studentů. Zatímco zákon zakazuje neomezenou distribuci těchto silných stimulantů, zůstává smutnou skutečností, že tyto látky jsou volně dostupné téměř všude.

Ritalin je dodáván ve formě malých pilulek o velikosti aspirinu, na kterých je vyraženo slovo „Ciba“ (název výrobce). 5 miligramové tablety jsou bledě žluté, 10 miligramové tablety jsou bledě zelené a 20 miligramové tablety jsou bílé a bledě žluté. Lék je označen jako stimulant (povzbuzující lék) centrálního nervového systému. Přesto i jeho výrobce přiznává na letáčku dodávaném spolu s produktem, že nikdo doopravdy neví, jakým způsobem a nakolik ovlivňuje lidské tělo a sděluje: „Způsob účinku v lidském těle není dosud zcela znám.“ Ti, kdo léky zneužívají, tablety rozdrtí na prášek a šňupou je. Droga je rozpustná ve vodě, takže je snadné vyrobit z ní roztok a ten nitrožilně aplikovat jehlou.

Slangové názvy:

Kokain chudých, Kola light, Dětský koks, Vitamin R, R- ball, Rids, Lentilky, Bonbónky

Ritalin je snadno dostupný a levný. Tyto tablety, ať už zakoupené na něčí lékařský předpis, ukradené sourozenci nebo získané na zfalšovaný recept, jsou běžně prodávány. Srovnání Ritalinu s kokainem není jen prázdným sloganem. Ritalin je s ním chemicky příbuzný. Když je píchán injekčně jako roztok, způsobí ono „nakopnutí“, po kterém závislí tolik touží. V roce 2000 porovnála Americká protidrogová agentura (DEA) výsledky studií na laboratorních zvířatech a lidech, kterým byl podáván kokain a Ritalin. Testované subjekty nebyly schopny poznat rozdíl! Agentura tedy dospěla k závěru, že „tyto látky vytvářejí účinky, které jsou téměř totožné.“

Nebezpečné účinky

Tato amfetaminu podobná substance způsobuje v těle stejný typ účinků jako jiné formy metamfetaminů (pervitin), tedy nechut k jídlu, nespavost, zvýšenou srdeční frekvenci. Zneužívání této drogy ve velkých množstvích, zvláště injekčně nebo šňupáním, vytváří ještě větší tělesnou zátěž. Zatížení srdce může být nakonec osudové. Připomeňme si případ jednoho dospívajícího – dlouhodobého uživatele Ritalinu – který jednoho dne zkolaboval během jízdy na skateboardu. Zemřel na infarkt. Injekční aplikace Ritalinu má na tělo ještě větší, zhoubnější vliv. Zatímco je jeho hlavní chemická složka metylfenidát, zcela rozpustná ve vodě, tablety též obsahují drobné částičky nerozpustných přísad. Když jsou injekčně vpravovány do krevního oběhu, tyto pevné částice ucpávají drobné krevní cévy a způsobují vážné poškození plic a očí. Kromě fyzického vlivu existuje též řada těžkých emocionálních potíží způsobených i krátkodobým užíváním této drogy.

Krátkodobé účinky

- Nechut k jídlu.
- Zvýšená srdeční frekvence, krevní tlak, tělesná teplota.
- Rozšíření zornic.

- Narušení spánkového rytmu.
- Nevolnost.
- Podivné, nevypočitatelné, někdy násilné chování.
- Halucinace, zvýšená popudlivost, podrážděnost.
- Panika a psychózy.
- Velké dávky mohou vést ke křečím, záchvatům a smrti.

Dlouhodobé účinky

- Trvalé poškození krevních cév v srdci a mozku; vysoký krevní tlak, jehož následkem může dojít k infarktu, mrtvici nebo i smrti.
- Poškození jater, ledvin a plic.
- Zničení tkání v nosní dutině, je-li droga šňupána.
- Dýchací potíže, je-li droga kouřena.
- Infekční nemoci a hnisavé záněty tkání, je-li droga aplikována injekčně.
- Podvýživa, ztráta hmotnosti.
- Deorientace, apatie, zmatené vyčerpání.
- Silná psychická závislost.
- Psychóza.
- Deprese.
- Poškození mozku včetně mrtvice a případná epilepsie.

Dveře k dalším drogám

Studie podporovaná Národním institutem proti zneužívání drog zjistila, že uživatel Ritalinu a podobných drog „vykazuje“ nejvyšší procentní podíl na zneužívání kokainu. Vzhledem k tomu, že se tolerance (odolnost vůči droze) neustále zvyšuje, zneužívání Ritalinu může konzumenty vést k užívání silnějších drog, aby dosáhli drogového opojení stejné intenzity. Když tyto účinky začnou opadávat, dotyčná osoba může utéct k mnohem silnějším drogám, aby se zbavila nežádoucích stavů, které ji kdysi vedly k užívání drog. Samotný Ritalin nevede člověka k jiným drogám: lidé berou drogy, aby se zbavili nechtěných situací nebo pocitů. Po určitou dobu (když je uživatel v drogovém opojení) maskuje droga problém. Jakmile toto opojení pomine, problém, nežádoucí stav nebo situace se vrátí s větší intenzitou než předtím. Uživatel se pak může uchýlit k užívání silnějších drog, protože Ritalin již více „nefunguje“. Studie 500 studentů provedená v průběhu 25 let zjistila, že ti, kdo užívali Ritalin a podobné typy léků, měli ve svém pozdějším životě větší pravděpodobnost užívání kokainu a dalších stimulantů. Podle studie z roku 2005 měli dospívající, kteří zneužívali léky na předpis, dvanáctkrát větší pravděpodobnost užívání heroinu, patnáctkrát větší pravděpodobnost užívání extáze a jednadvacetkrát větší pravděpodobnost uží-

vání kokainu než náctiletí, kteří takové drogy na recept nezneužívali.

Běžně rozšířená ospravedlnění

Existuje mnoho ospravedlnění pro užívání této silné drogy. Příkladujte jim takovou pozornost, jakou si zaslouží – jsou to lži!

- Všichni to berou.
- Je to jen kvůli učení.
- Pomůže ti to lépe se zkoncentrovat.
- Můj brácha to dostává jako lék na hyperaktivitu, nemůže to být tak špatné.
- Není to návykové.
- Můžeš to ovládat. Nemusíš to užívat znovu, jestli nechceš.

Vysoké dávky Ritalinu mají za následek podobné příznaky jako zneužívání jiných stimulantů včetně křečí a svalových záškubů, paranoie* a pocitů, jako by se pod kůži zavrtávali brouci nebo červi.

Malé množství stimuluje (zvyšuje aktivitu). Větší množství funguje jako sedativum (potlačuje aktivitu). Stále se zvyšující množství působí jako jed a může dotyčného zabít.

Pohled na Ritalin z vědecko-lékařského hlediska

Ritalin je označení firemní, ve skutečnosti se jedná o methylfenidát, neboli „MPH“. Jde o látku podobnou amfetaminu. Má tedy dost společného se speedem, pervitinem a kokainem. Použití k léčbě schválila jak americká FDA, tak i podle Evropské lékové agentury (EMA) jde o vhodný lék pro děti od šesti let a adolescenty. Používá se k léčbě poruch pozornosti, někdy označované jako syndrom ADD (z anglického: attention deficit disorder). Léčí se jím také hyperaktivita, neboli hyperkinetický syndrom (ADHD = attention deficit hyperactivity disorder). Aby pod vlivem článku nevznikla planá diskuse zavrhuje tuto léčbu s tím, že je lepší dát dětem pořádně „zabrat sportem“, je dobré si o tom něco přečíst a vzít na vědomí, že tělesná aktivita u syndromu ADD nic nezmuže.

Vědci na University of California si v pokusech s Ritalinem vzali na mušku souvislosti s možným zvyšováním inteligence. Znovu ověřili, že tato látka v mozku zvyšuje aktivitu neurotransmiteru dopaminu. Tyto přenašeče nervových vzruchů jsou chemickými posly, které neurony využívají ke komunikaci. Buňky se domlouvají uvolňováním molekul, které následně zapadají do receptorů sousední buňky. Ty z nich, které jsou takzvané „na příjem“, mají antény na molekuly dopaminu vícero typů. Jedny receptory zajišťují soustředění, druhé zase participují na

procesu učení. Podpora uvolňování dopaminu Ritalinem vylepší buňkám oba typy komunikace a výsledkem je jak zlepšené soustředění, tak umocnění kognitivních (poznávacích) schopností.

Vědci při popisování terapeutických účinků této léčby operují s termínem zvyšování plasticity mozku. Mít mozek plastický ale neznamená, že nám změkne. Vlastně to znamená skoro totéž, co jsme zde již popsali – posílení vzájemné komunikace mezi neurony v místech jejich synapsí a vylepšení tvorby nových synapsí a jejich posilování. Lidově bychom asi řekli, že někomu to holt „pálí“ a mozek mu nové věci „bere“ i ve vysokém věku.

Bonciho týmu se podařilo zjistit místo, kde Ritalin zasahuje. Je to v amygdale. Konkrétně ve shluku buněk, který je odpovědný za citovou paměť. Právě zde jsou buňky se dvěma typy receptorů, přičemž typ D2 je dobrý k udržení pozornosti a soustředění se na řešení problému. Typ D1 zase slouží, když je potřeba něco podržet v paměti. Vědci to poznali při ověřování účinků látky na potkanech. Droga změnila jejich reakce na světelné a zvukové signály, schopnost zapamatovat si jejich význam. K motivaci sloužila klasická sladká odměna pamlskem. Skupina hlodavců, která „brala“ Ritalin, vykazovala v učení se novým věcem jednoznačně lepší výsledky.

Zlepšení synaptické plasticity jejich mozků pak potvrdilo i měření probíhajících pochodů v amygdale. Aktivita neuronů měřená snímáním elektrického pole po podání drogy vzrostla. Potkani se stávali učenlivějšími již při dávkách Ritalinu, které se běžně používají při léčbě roztěkaných dětí. Ačkoli jde u lidí již o široce používanou látku a ví se o ní, že navozuje celou řadu změn v mozku, určit, která změna je odpovědná za žádoucí vylepšení výkonnosti mozku, se zatím nepodařilo. Bezpečně se ale ví, že nic není zadarmo a že podání Ritalinu se občas projevuje vedlejšími účinky. Patří k nim nespavost, nechutenství (proto je také Ritalin někdy používán pro léčení

obezity). U někoho léčba vyvolá stavy podrážděnosti, bolesti hlavy, nebo dokonce deprese.

Stejně jako Ritalinu podobné drogy, i on vyvolává pocity sucha v ústech a zhoršuje ostrost vidění. Výjimkou nejsou ani stavy otupělosti, motorické tiky, závratě a třesavka. Zhruba u 5 % dětí se vyskytnou halucinace, které často zahrnují červy, hady nebo hmyz. Na návykovost jsou zatím rozporné názory.

Úspěšný vstup Ritalinu na scénu hned tak něco nezastaví. Kromě zjištění, že vylepšuje výkonnost mozku, k jeho oblíbě přispěl i nedávný pokus nové klasifikace nebezpečnosti drog. Při něm se vědci pokusili psychofarmaka rozdělit podle třech hledisek. Zdravotního hlediska z pohledu škodlivosti pro uživatele, schopnosti navodit závislost, a sociálních dopadů spojených s užíváním dané látky. Podle tří kritérií bylo za pomoci psychiatrů, chemiků a dalších expertů seřazeno dvacet drog. Na samý vrchol seznamu se dostaly heroin a kokain. Extáze se v této klasifikaci propadla ke dnu tohoto seznamu. Alkohol si výrazně „polepšil“ a zaujal pozici na místě pátém. Také tabák se nemusí za svůj výkon v nebezpečnosti stydět, neboť si vydobyl přičku devátou. Zde zmíněný Ritalin zaujal pozici málo nebezpečné drogy v druhé polovině tabulky až na patnáctém místě.

Produkce účinné látky závratně stoupá a dnes ji můžete koupit pod označením: Ritalin®, Ritalina®, Rilatine®, Ritalin LA®, Attenta®, Concerta®, Metadate®, Methylin®, Rubifen®, Focalin® a každým dnem přibývají další. Jak se zdá, tak masový, kolektivní a všeobecný nárůst inteligence nemá šanci nic přibrzdit. Na to je už i zdravý rozum krátký.

Zdroje:

www.osel.cz

www.drogy.cz

www.wikipedia.org

www.o-drogach.blog.cz

PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY

*Osobnost pachatele jednajícího pod vlivem návykové látky
s akcentem na řízení motorového vozidla pod vlivem návykové látky*

JUDr. et Ing. Marek BLAŽEJOVSKÝ

Drogy, neboli omamné a psychotropní látky (ve smyslu zákona¹⁾) jsou fenoménem naší společnosti. Drogy nejsou ničím novým. Tento fenomén se ve společnosti objevil již před mnoha staletími, a svým způsobem člověk užíval omamné nebo psychotropní látky obsažené v rostlinách rostoucích kolem v přírodě snad od pravěku. V průběhu vývoje civilizace se měnily i způsoby, příležitosti, důvody užívání návykových látek, ať již šlo o podobu zneužívání drog jako součást šamanství ve starověku, léčebné postupy bylinkářek ve středověku, či módní doplněk společenské smetánky ve 20. letech minulého století.

Z pohledu tématu tohoto příspěvku je však podstatné, jak je rozšířené zneužívání návykových látek ve společnosti v současnosti a jak se zneužívání drog vyvíjelo v posledních 20 letech. Stav zneužívání drog ve společnosti s pravidelností sleduje Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, které spadá pod radu vlády České republiky pro koordinaci protidrogové politiky. Tato rada je zároveň orgánem státní správy, který určuje národní strategii protidrogové politiky v České republice.

Psychologické aspekty drogové kriminality

Omamné a psychotropní látky mají vliv na každodenní chod naší společnosti respektive alespoň její části. Za tuto část naší společnosti lze považovat jedince, kteří buď pouze užívají návykové látky – problematičtí **uživatelé drog**²⁾, nebo páchají **delikty pod vlivem drog** či páchají **sekundární drogovou kriminalitu** (krádeže páchané z důvodu získání finančních prostředků potřebných k nákupu drog) či jedince, kteří návykové látky sami neužívají, ale nelegálně **s drogami obchodují**, pašují je a distribuují.

– První skupina (uživatelé) svým jednáním, respektive samotným užíváním drog, zákony účinné

v České republice neporušují (užívání návykových látek není protiprávní). Avšak pouze zdánlivě. Byť užívání drog není protiprávní, tak držení drogy již ano. A to jak v rovině přestupku, tak v rovině trestného činu. Hranice rozlišující mez těchto deliktů se nazývá množství drogy větší než malé a odlišuje se v závislosti na konkrétním typu návykové látky. Nicméně není předmětem tohoto článku, proto se jí dále nebudu zabývat.

- Pravidelní uživatelé návykových látek na rozdíl od „běžné“ populace mají daleko větší předpoklad, že budou pod vlivem návykové látky vykonávat činnost, při které by mohli ohrozit životy a zdraví ostatních či poškodit majetek. Závazné společenské normy chování (zákony) striktně vymezují seznam výše uvedených činností a také stav, kdy se jednotlivec považuje za osobu pod vlivem návykové látky. Uživatelé drog se tak často dostávají do střetu se zákonem, když vykonávají vybrané činnosti (např. řízení motorového vozidla, výkon lékařského povolání atd.) pod vlivem návykové látky.
- Sekundární drogová kriminalita by se dala charakterizovat jednak jako ta, která je páchána pod vlivem návykové látky (výše zmíněné činnosti či například násilná trestná činnost spáchaná pod vlivem stimulačních drog nebo loupež spáchaná na oběti, která je pod vlivem sedativ atd.) či jako kriminalita, která se samotným užíváním drog souvisí. Za tu lze považovat typicky majetkovou trestnou činnost, kterou páchají problematičtí uživatelé návykových látek za účelem získání finančních prostředků potřebných k nákupu drog. Nejedná se v daném případě o žádné sofistikované, organizované a složité promyšlené krádeže či loupeže, ale o jednoduché, prosté krádeže, nenáročné na myšlení a logický úsudek. Důvod je prozaický, jedinec dlouhodobě závislý na drogách často nemá jinou

¹⁾ Zákon č. 167/1998 Sb. (O návykových látkách).

²⁾ Definice problematičtího uživatele drog dle EMCDDA (Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogové závislosti) je: kdy se za něj považuje jedinec, který užívá návykové látky dlouhodobě nebo intravenózně.

možnost, jak finanční prostředky získat než krádeží (nebo prostitucí). Často je ve stavu, kdy se mu drogy nedostává a on sám zažívá již tzv. „abstinenční syndrom“. Čím více mu droga schází, tím méně je schopen logické úvahy a promyšleného jednání. Uchyluje se proto k nejprostším krádežím, jakými jsou například vykrádání aut (většinou do vozidla vniknou násilím rozbitým oknem – na „vyháčkování“ či jiné fundovanější překonání zámku vozidla nejsou schopni se soustředit), krádeže v supermarketech či krádeže oblečení, které navlékají na sebe v převlékacích kabinkách v oděvních obchodech. Využívají tak své v důsledku drogové závislosti vychrtlé postavy, kdy jsou schopni na sebe navléci i několikero oděvů.

- Do čtvrté poslední skupiny jedinců, jejichž činnost je spjata s omamnými a psychotropními látkami, patří ti, kteří sami drogy neužívají, ale s drogami obchodují nebo je vyrábějí. Často jsou tito jedinci začleněni do zločineckých organizačních struktur, ve kterých funguje určitá hierarchie a „dělná práce“, respektive úkolů. Na území ČR se můžeme setkat se zločineckými skupinami osob ze zemí bývalé Jugoslávie či Ruské federace, které se zabývají dovozem, distribucí a pašováním drog přes naše území. Tento obchod jednak samy realizují a častěji organizují. Dále se jedná o osoby vietnamské národnosti žijící na našem území, které se zabývají pěstováním konopí ve velkopěstírnách a z něj vyrobenou marihuanu následně vyvázejí do západní Evropy. Čeští občané se vedle toho zabývají výrobou metamfetaminu (pervitinu) a jeho následnou distribucí na území ČR či jeho vývozem do zahraničí (Německo, Rakousko). Obchodem s drogami se v jisté míře zabývají i samy osoby na drogách závislé. Jedná se však o tzv. „pouliční“ dealing drog, kdy sami toxikomani prodávají jednotlivé dávky drog (heroin, pervitin) jiným toxikománům, aby si tímto prodejem vydělali na svou vlastní potřebnou dávku drogy. Kvalita jimi prodávaných drog je však pořídní, kdy mnohdy prodávají velmi naředěnou směs drogy či falzum.

Z pohledu tématu tohoto příspěvku je pro mne zajímavá výše zmíněná druhá skupina osob, která se dopouští protiprávního jednání ve společnosti pod vlivem návykových látek. V daném případě se jedná o řízení vozidla pod vlivem návykové látky. Na rozdíl od alkoholu, který je z pohledu jeho orientační detekce v organismu, vlivu na lidskou psychiku a psychomotoriku dokonale zmapován, nelze to samé říci o ostatních (nelegálních) návykových látkách. Tak jako existuje celá škála druhů nelegálních drog, odliš-

ná je i motivace pachatele k protiprávnímu jednání pod vlivem omamné nebo psychotropní látky a rozdílné jsou pochopitelně účinky jednotlivých druhů drog na lidskou psychiku a lidskou psychomotoriku. Proto se budu nyní zabývat jednotlivými druhy nejčastěji zneužívaných návykových látek zvlášť.

Metamfetamin (pervitin)

Metamfetamin neboli pervitin lze považovat za velmi rozšířenou nelegální drogu v české populaci³⁾. Prevalence užívání této drogy je ve srovnání s jinými nelegálními drogami velmi vysoká. Zneužívána je především mladou generací ve věku od 15 do 30 let. To je právě důvod, proč pervitin uvádím na první místo před marihuanou, neboť ve výše zmíněné skupině uživatelů pervitinu je daleko více řidičů a vlastníků řidičského oprávnění, než ve skupině uživatelů marihuany, ve které jsou ročníky mladší a tudíž převážně neřidiči.

Motivace pachatele

Pervitin se užívá především pro jeho stimulační účinky. Po intoxikaci pervitinem se člověk subjektivně cítí velmi sebevědomě s pocitem, že je schopen překonat jakoukoliv překážku, všemu dokonale rozumí (pocit „patentu na rozum“). Je schopen cíle komunikace, je výřečný a to i ti jedinci, kteří jsou v normálním životě uzavření, neprůbojní a nijak se ofenzivně neprojevují. Intoxikovaný jedinec má pocit přemíry energie a tento pocit často přerůstá v agresivitu, kterou projevuje vůči svému okolí verbálně i fyzicky. Člověk se zvýšeným sebevědomím pod vlivem pervitinu je schopen se fyzicky utkat s osobou zjevně konstitučně daleko silnější než je on sám. Ve střetu s autoritou (například s policisty) je odhodlán nejen verbálně oponovat, ale i fyzicky útočit, či se dát, z pohledu střízlivého člověka, na nesmyslný útek. Jsou to právě jedinci ovlivnění pervitinem, kteří se snaží v nočních hodinách svým vozem ujet policejní hlídkám. Vlivem pervitinu jsou totiž stoprocentně přesvědčení, že jsou schopni policistům ujet. Často končí tyto honičky tragicky, kdy pachatelé pod vlivem drogy nezvládnou řízení motorového vozidla a havarují. Bohužel, tyto nehody mají mnohdy fatální následky a neřídka to odnesou i spolujezdci ve vozidle pachatele.

Ve vztahu k řízení motorového vozidla lze konstatovat, že pachatelé se intoxikují pervitinem prvoplánově také proto, že počítají s následnou jízdou motorovým vozidlem na hranici rizika. Často tito jedinci závodí mezi s sebou.

³⁾ Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti jej v posledních několika ročních výročních zprávách vyhodnocují jako druhou nejvíce zneužívanou nelegální drogu po marihuaně.

Metamfetamin a účinky

Pervitin má formu mikrokryalického bílého prášku, bez zápachu, hořké chuti. Na černém trhu je často zabarven do žluta či do fialova, protože obsahuje zbytky látek používaných při domácí výrobě. Droga se aplikuje šňupáním nebo nitrožilně, což je v ČR nejčastější způsob. Účinek po intravenózní aplikaci nastupuje okamžitě. Při šňupání do 20 minut po intoxikaci. Hlavní příznaky intoxikace zmizí za 8–24 hodin. Z těla se vylučuje močí z velké části nezměněn po řadu dní (v moči se objevuje již za 20 min. po aplikaci). Biologický poločas je 12–34 hod. Jeho průkaz laboratorními metodami je možný po 2–14 dnech.

Pervitin zřetelně ovlivňuje motoriku, ale i psychické funkce, užití vede k euforii, snižuje únavu, navozuje stereotypní chování, působí nechutenství (anorexii). Uvolňuje v těle zásoby energie, zvyšuje výkonnost celého organismu. Urychluje psychomotorické tempo, způsobuje motorický neklid – typická je tzv. „vykroucenost“. Zvyšuje krevní tlak a tep, stoupá dechová frekvence. Zorničky jsou rozšířené. Ustupuje pocit únavy, organismus pracuje s vypětím sil až do vyčerpání. Pervitin zvyšuje pozornost a soustředěnost. Zlepšuje pocit empatie, odstraňuje zábrany. Nastupuje pocit sebejistoty a rozhodnost. Po odeznění účinku se dostavuje fáze deprese s hlubokými pocity vyčerpání a celkovou skleslostí (dojezd).

Akutní intoxikace – neklid, hyperaktivita, bolesti hlavy, mydriáza, někdy křeče, bolest na hrudi.

Chronická intoxikace – neklid, pocity napětí, úzkost, podrážděnost, poruchy spánku, panikaření, nevolnost, zvracení, sucho v ústech, při dlouhodobém užívání se dostavuje celková sešlost, třes, bolesti kloubů, široké nereagující zorničky.

Psychické komplikace – halucinace, strach, neklid, vztahovačnost, deprese, sebevražedné tendence, podezřívavost, poruchy paměti a neschopnost koncentrace, paranoidní chování s pocity sledování a pronásledování označované jako „stíha“.

Vliv na řidiče – hazardní a rychlá jízda s nedostačnou pozorností, řidiči pod vlivem pervitinu přecenují své schopnosti k řízení motorového vozidla, stoupá jim sebevědomí a dopouštějí se chyb v různých dopravních situacích, ztrácejí smysl pro realitu, mají zhoršenou reakci na světlo, takže je zvýšená možnost oslnění protijedoucím vozidlem.

Marihuana

Marihuana je název pro sušené květenství a horní

lístky ze samičí rostliny konopí. Barva je dle kvality zpracování od tmavě zelené až skoro k černo-zelené (případy rychlého sušení, vlhkého sběru a nekvalitní přípravy). Při dobrém zpracování je látka v menších kouscích, držících v hručkách při sobě, jemně lepících a s velmi charakteristickým aroma. Marihuana tuzemské produkce se dle oblasti svého původu pohybuje v mezích 2–8 % obsahu aktivních látek. Zahraniční pak někde v rozmezí 6–14 %, speciálně upravená až 18 % a více. O produkci velmi kvalitní marihuany obchodované na černém trhu lze hovořit ve spojitosti s rozvojem technologií pro hydroponii a pěstování při umělém osvětlení (tzv. in-door způsob pěstování konopí). Šlechtěné vysoce potentní odrůdy tak dosahují značně vysokého obsahu účinných látek přesahujícího někdy až hranici 20 %.

V souvislosti s marihuanou je třeba zmínit i hašiš, což je konopná pryskyřice, obvykle obsahující malou část květenství a drobných nečistot. Barvu má tmavě zelenou, spíše přecházející do tmavě hnědé. Obsah aktivních látek může být až 40%. Rozdíl oproti marihuaně v obsahu aktivních látek zároveň určuje základní rozdíl v dynamice účinku obou forem i potenciálních rizik s jejich užíváním.

Motivace pachatele

Již výše jsem zmínil, že marihuana respektive její užívání je doménou především mladé generace teenagerů. Za alarmující považují skutečnost vyplývající z mezinárodního srovnání školní studie ESPAD⁴⁾, která uvádí, že ČR patří v Evropě mezi země s nejvyšší prevalencí užívání většiny sledovaných drog s výjimkou těkavých látek; u konopných drog dosahuje ČR zdaleka nejvyšších prevalencí v Evropě, zkušenost s nimi má dle této studie 45 % českých šestnáctiletých.⁵⁾

Marihuana je jako nelegální droga mezi mládeží nejoblíbenější mimo jiné také proto, že z těch ilegálních drog je relativně nedostupnější. Přístup k ní je snadný, obchoduje se s ní všude (škola, kluby, restaurace, festivaly, koncerty) a její cena je relativně nízká, mnohdy si jí teenageri předávají bezúplatně. Snad nikdo v současnosti už nevěří dříve zažitému klíše, kdy za dealera drog byl považován muž nabízející dětem před školou bonbóny. V současné době se dítě – teenager poprvé dostane k ilegální droze tak, že mu ji nabídne kamarád, spolužák či starší sourozenec.

Marihuanu užívají mladí jednotlivci také proto, že je „opředena“ chutí zakázaného ovoce a vedle alkoholu je cenově přijatelnější. Pokud se budu zabývat motivací pachatele intoxikovat se marihuanou a poté

⁴⁾ European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs.

⁵⁾ Zdroj: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2009; Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

řídít motorové vozidlo, tak a priori uživatel sice pozře marihuanu, aby se dostal cíleně do stavu intoxikace, ale pokud počítá s tím, že poté bude řídit vozidlo, tak používá marihuanu cíleně. Je to z toho důvodu, že policejní hlídky, které v nočních hodinách kontrolují řidiče motorových vozidel, zda nejsou pod vlivem nějaké návykové látky, se zaměřují především na přítomnost alkoholu v organismu. Orientační detekci na přítomnost jiných návykových látek v organismu provádějí policisté již daleko méně. Je to dáno několika důvody. Jednak nemají policisté dostatek zkušeností s detekcí jiných látek než je alkohol a dále v neposlední řadě je detekce jiných návykových látek než alkohol velmi nákladná. Uvážíme-li, že jeden provedený test na alkohol odpovídá ceně použitého nástku v hodnotě cca 1 Kč, tak jeden orientační test na detekci přítomnosti jiných návykových látek odpovídá ceně jednorázového testeru⁶⁾, který se pohybuje v ceně 700 Kč!

Vědomi si této skutečnosti, zneužívají toho právě uživatelé marihuany, a pokud se chtějí zúčastnit například nějaké kulturní akce a chtějí z ní jet motorovým vozidlem, užívají na této akci pouze marihuanu a nikoliv alkohol s tím, že pokud je cestou zpět bude kontrolovat policejní hlídka, tak provede s největší pravděpodobností pouze orientační detekci na přítomnost alkoholu, nikoliv už však na přítomnost jiných látek. A uživatel se tak vyhne postihu.

Marihuana a účinky

Konopné drogy se užívají především kouřením. V menším měřítku se objevuje také perorální užití, obvykle jako součást jídel či nápojů nejrůznějšího druhu.

Účinky – kromě samotného vlivu látky se na průběhu a charakteru stavů podílí stav jedince, očekávání, prostředí, únava, individuálně odlišná citlivost a mnoho dalších faktorů, z nichž každý může stavy během intoxikace velmi zásadně změnit. Účinek při vykouření drogy nastupuje obvykle během několika desítek sekund až minut. Při perorálním požití nastupuje účinek pomaleji a později, avšak trvá déle. Celková doba účinku po vykouření drogy se pohybuje zpravidla od 3 do 6 hodin.

Mezi nejvíce charakteristické účinky konopných látek lze řadit sucho v ústech, jemný pocit hladu a hlad. Typická pro konopnou intoxikaci je deformace ve vnímání času. Objevují se rovněž deformace ve vnímání prostoru a sluchové, hmatové a nejčastěji zrakové iluze (začínající často jako zostřené vnímání barev). V drtivé většině případů je intoxikace doprovázena stavem lehké euforie a příjemné nálady, která

občas může přejít do bouřlivého a nezadržitelného dlouhého smíchu. Agresivní či depresivní nálady, stejně jako panické a úzkostné stavy se objevují výjimečně a většinou spíše u osob k tomu různým způsobem disponovaných. Někdy může dojít k plynulému přechodu od „žádoucích“ účinků k nežádoucím. Patrně je výrazné překrvení spojivek (tzv. „králičí oči“). Vylučování THC z organismu trvá velmi dlouho, biologický poločas je 30 hodin. Účinná látka, respektive její metabolity, jsou poměrně dlouho detekovatelné v moči, při pravidelném intenzivním užívání až několik týdnů od posledního požití. Doposud nebyl popsán případ předávkování s následkem smrti. Obecně je většinou odborníků sdílen názor, že konopné drogy nevyvolávají somatickou závislost. Psychická závislost se dostavuje asi u 8–10 % dlouhodobých uživatelů. Není popisován ani vzestup tolerance ani odvykací příznaky při užívání těchto drog.

Při velmi častém, nadměrném a dlouhodobém užívání konopných drog se dostavují jemné poruchy některých kognitivních funkcí. Jedná se zejména o zhoršení v oblasti krátkodobé paměti a schopnosti soustředění.

Vliv na řidiče – v době intoxikace se jedinec projevuje celkovým útlumem. Řidič působí ospalým dojemem, reaguje zpomaleně, je nepozorný, přehlíží výstražné značky, nerespektuje chodce na přechodech, mění neodůvodněně rychlost vozidla. Může být nápadný překrvením spojivek. Hrozí mu nebezpečí oslnění protijedoucím vozidlem, protože mívá mydříazu.

Podle zahraničních autorů Zimmerové, Morgana (2003) „*neexistují přesvědčivé důkazy o tom, že se marihuana podílí podstatnou mírou na dopravních nehodách a smrtelných nehodách. Marihuana v určitých dávkách snižuje schopnosti vnímání a psychomotorický výkon, což by mohlo ovlivnit schopnost řízení. Podle studií zaměřených na řízení ale marihuana schopnost manipulovat s vozidlem ovlivňuje jen málo nebo vůbec – rozhodně méně než nízké či střední dávky alkoholu a řady legálních léků. Přesvědčivější důkaz o minimálních účincích marihuany na řízení vychází z epidemiologických průzkumů mezi řidiči, kteří byli při nehodě smrtelně zraněni. Podle studií ze Spojených států, Kanady a Austrálie bylo THC přítomno v krvi 3–11 % smrtelně zraněných řidičů. Ve většině případů (70–90 %) byl ale v krvi zjištěn i alkohol. V další studii se zjistilo, že třetina řidičů, především mladých mužů, které policie zastavila za bezohlednou jízdu, měla při rozboru moči pozitivní nález marihuany. Tyto nálezy mohou být důsledkem vyšší prevalence užívání marihuany u lidí, kteří jsou*

⁶⁾ V současnosti je Policií ČR používán pro orientační testování přítomnosti jiných návykových látek než je alkohol tester Drugwipe 5+.

predisponování k deviantnímu a bezohlednému chování, zároveň je ale pravděpodobné, že marihuana u některých lidí opravdu přispívá ke špatnému řízení“.⁷⁾

Kokain

Kokain zažívá na české drogové scéně v posledních dvou letech boom. Dříve byl doménou pouze tzv. „high society“, protože jeho užívání bylo známkou jisté solventnosti uživatele (podnikatelé, umělci, „zlatá mládež“). Jeho relativně malé rozšíření mezi uživateli drog v ČR bylo zapříčiněno jednak jeho poměrně vysokou cenou (až 3000 Kč/gram) a také přítomností pervitinu na domácí drogové scéně, který má velmi podobné, a dle referencí toxikomanů, intenzivnější a dlouhodobější účinky.

Jak jsem již zmínil, situace se rapidně změnila před dvěma lety, kdy cena kokainu na drogové scéně klesla až na 1500 Kč/gram a kokain se tak stal „konkurence schopným“ pro pervitin. Stal se tak dostupnější pro širší okruh uživatelů, včetně potenciálních.

Kokain je alkaloid z jihoamerického keře – koky pravé. Užívá se nejčastěji šňupáním, injekční aplikace je méně častá. Účinky kokainu trvají poměrně krátce, již po 30 minutách ustupují, poločas vylučování je 0,7–1,5 hodiny (podle užití dávky). Možnost detekce v moči je u kokainu jen asi 3–6 hodin, jeho metabolity lze zachytit do 3 dnů. Nástup účinku se tělesně projeví vzestupem krevního tlaku, zrychlením pulsu, rozšířením zornic, pocením, bledostí a nevolností. Kokainista je veselý, družný, má halucinace příjemného obsahu, dostavuje se touha po pohybu a zvýšeném výkonu. Stav připomíná hypomanií – intoxikovaný je často na první pohled nápadný přebytkem energie, hovorností, často hyperaktivitou až agitovaným neklidem. Kokain je silné anorektikum (snižuje chuť k jídlu). Výsledkem je často viditelná nezdravá hubenost. Kokain způsobuje silnou psychickou závislost, dlouhodobé šňupání vede k poškození nosní sliznice, postižení či ztráta čichu je pravidlem. Běžné jsou toxické psychózy, postižený trpí pocity sledování, které mohou vést až k agresivitě či suicidii.

Motivace pachatele

Uživatel kokainu se intoxikuje zpravidla z důvodu zvýšení svého sebevědomí. Kokain má obdobné, neli stejné účinky na lidskou psychiku a psychomotoriku jako pervitin a uživatel jím intoxikovaný se chová stejně. Mnohdy uživatelé kokainu jeho užíváním

chtějí demonstrovat svoji solventnost a spojují to i s jízdou ve vozidlech luxusních značek.

vliv na řidiče – hazardní a rychlá jízda s nedostatečnou pozorností, řidiči pod vlivem kokainu přeceňují své schopnosti k řízení motorového vozidla, stoupá jim sebevědomí a dopouštějí se chyb v různých dopravních situacích, ztrácejí smysl pro realitu, mají zhoršenou reakci na světlo, takže je zvýšená možnost oslnění protijedoucím vozidlem.

Heroin a další opiáty

Jako poslední z nelegálních návykových látek bych chtěl v této seminární práci uvést heroin. Heroin je nejznámější látkou skupiny látek, které se nazývají opiáty či opioidy. Heroin (chemicky diacetylmorfin) patří mezi polysyntetické deriváty morfinu. Rozšíření chemické struktury morfinu o dvě acetylové skupiny má za následek lepší rozpustnost v tucích a tím i snadnější průnik hematoencefalickou bariérou, což má za následek silnější „nájezd“, čili „orgastický“ pocit typický na začátku intoxikace, v anglosaské literatuře tzv. „flash“. Acetylové skupiny jsou v organismu rychle odštěpeny a vlastní účinek je zprostředkován morfinem. Zdrojovou látkou pro výrobu heroinu bývá morfin nebo přímo opium.

Motivace pachatele

Typický uživatel opiátu, respektive heroinu, je uživatel problematický tzn., že si drogy aplikuje intravenózně a dlouhodobě. S tím souvisí nejen riziko nákazy hepatitis či HIV, ale hlavně ovlivňuje to zásadně život toxikomana. Každodenní úsilí a de facto celodenní úsilí narkomana závislého na heroinu je motivováno potřebou aplikovat si heroin. K tomu vede veškerá jeho činnost, která se uzavírá do bludného kruhu: shánění finančních prostředků na nákup drogy, aplikace drogy, stav intoxikace, stav nastupujícího abstinenciho syndromu, který veden zase ke shánění finančních prostředků na nákup drogy. Způsob, kterým osoba závislá na heroinu získává finanční prostředky, je dvojí, prostituce a trestná činnost (zpravidla majetková). Pokud tento jedinec bude řídit motorové osobní vozidlo, tak jen v případě, že se jím bude dopravovat pro nákup drogy či z místa krádeže na místo prodeje nakradených věcí.

Opiáty a účinky

Účinky – tlumí centrální nervový systém. Opioidy potlačují percepční a lokalizační i psychickou a emocionální složku bolesti, působí euforii a zklidnění, až ospalost. Vyvolávají miózu⁸⁾ (stažení zor-

⁷⁾ ZIMMEROVÁ, L., MORGAN, J.P. *Marihuana – mýty a fakta*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2003, s. 114–118. ISBN 80-7207-463-6.

⁸⁾ Při intoxikaci je typická zornice velikosti špendlíkové hlavičky.

nice), centrálně také snižují tělesnou teplotu (hypotermie).

Projevy při užívání a závislosti – při intoxikaci je v popředí zklidnění a příjemná euforie, která více než jiné účinky podléhá toleranci. Opioidy také mohou vyvolat dysforii (rozladění), hlavně u žen, která bývá spojena s nevolností, zvracením a neschopností koncentrace. Prvními příznaky akutní intoxikace jsou nevolnost, hučení v uších, pocit tepla v obličeji, svědění – intoxikovaný se poškrabuje po celém těle i v komatu, dýchání je povrchní, zúžení zornic (mióza) přechází v konečném stadiu⁹⁾ v rozšíření zornic (mydriáza), dochází ke zvýšení všech somatických reflexů (hyperreflexie). Opioidy a opiáty, zejména heroin, mají vysoký potenciál pro vznik závislosti somatického typu. Závislost se může rozvíjet již po několika týdnech užívání. Psychická složka se vyznačuje ztrátou kontroly nad užíváním a neovladatelným dychtěním po droze, somatickou součástí je vzestup tolerance a tím i potřeba stále vyšších dávek. Důležitý je fakt, že při abstinenci od opiátů rychle klesá tolerance a dávka, která před odvyknutím byla běžná, se stává smrtelnou.

Hlavní příznaky odvykacího stavu jsou zrcadlové k účinku opiátů. V lehčích případech se projevují poruchami trávicího traktu – bolestí břicha, průjmý, dále neklidem a nespavostí. V těžších případech je reakce bouřlivá – pocení, zvýšená teplota, slzení, mydriáza, pokles krevního tlaku, úporná nespavost, poruchy řeči, třesy, nechutenství a dehydratace. Může dojít i ke kolapsu a úmrtí.

Braun je droga, která také patří mezi polysyntetické opioidy. Je specificky českou drogou, vyrábí se v domácích laboratořích z léčiv obsahující kodein (metylmorfin), výsledný produkt je tinktura hnědé barvy (odtud název), která se aplikuje nitrožilně. Má nižší potenciál pro závislost než heroin. Poločas eliminace (tj. doba, za kterou se množství látky v organismu zredukuje o 50 %, jednak přeměnou

na metabolity, které mohou být také účinné, dále pak vylučováním) je podobně jako u heroínu jen několik hodin. Jinak však účinky a důsledky užívání jsou obdobné jako u heroínu a opiátů obecně. Braun se však na domácí drogové scéně objevuje již sporadicky.

Vliv na řidiče – dochází k centrálnímu útlumu se snížením duševní aktivity, zpomalením motoriky a prodloužením reakčního času. Nebezpečná je i apatie, ospalost a extrémní zúžení zornic, které zhoršuje vidění za šera. Řidič s dlouhodobým užíváním, který užil svou dávku, může budít dojem klidného a vyrovnaného člověka do doby, než se začnou objevovat známky syndromu z odnětí, kdy je obvykle zřejmé, že je zcela neschopen řízení motorového vozidla.

Závěrem

Problematika zneužívání nelegálních návykových látek tu vždy byla, je a bude s největší pravděpodobností i v budoucnu. S užíváním návykových látek ve společnosti souvisí i nebezpečí vyplývající z intoxikace lidí těmito látkami v době, kdy vykonávají činnost, kterou by mohli ohrozit životy a zdraví ostatních či jejich majetek. Mezi takovéto činnosti patří právě řízení motorových vozidel.

V souvislosti s vytyčováním postupu policistů pro kontrolní činnost v oblasti odhalování nelegálních návykových látek v dopravě je třeba pochopit, respektive uvědomit si, proč jednotliví pachatelé, respektive uživatelé omamných a psychotropních látek po jejich aplikaci usedají za volant motorové vozidla.

Dokážeme-li pochopit motiv těchto uživatelů k danému protiprávnímu a společensky nebezpečnému, nověji: společensky škodlivému (v dikci novelizovaného trestního zákoníku) jednání, dokážeme zvolit i vhodné postupy a nástroje příslušných státních orgánů, aby této činnosti nejen zamezovaly, ale hlavně předcházely.

Literatura:

- DELPIROU, A., LABROUSSE, A., *Coca coke*, Paris: Éditions La Découverte, 1986. 269 s.
- KALINA, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup*. 1.vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. 319 s. ISBN 86734-05-6.
- Kolektiv autorů. *Soudní lékařství*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 606 s. ISBN 80-7169-728-1.
- PAVLÍČEK, K., KOPECKÝ, Z., HOŘÍN, J. *Vybrané kapitoly z dopravně bezpečnostní činnosti*. 1.vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2003. 83 s. ISBN 80-7251-137-8.
- SPARROWHAWK, P., *Grass*, London: Mainstream publishing, 2003. 238 s.
- STAFFORD, P., *Psychedelics encyclopedia*, Berkeley: Ronin Publishing, 1992. 495 s.
- SILCOTT, M. *The book of Extasy*, London: Omnibus Press, 2003. 268 s.
- ŠTABLOVÁ, R a kol. *Drogy v silniční dopravě*. Praha: Policejní akademie ČR, 2003. 87 s. ISBN 80-7251-114-9.
- ZIMEROVÁ, L., MORGAN, J. P. *Marihuana – mýty a fakta*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2003. 242 s. ISBN 80-7207-463-6.
- Zákon č. 167/1998 Sb. (O návykových látkách).
- Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2009; Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti sekretariát rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

⁹⁾ Stadium intoxikace, které bezprostředně předchází úmrtí; příčinou bývá mělké dýchání a nedostatečné okysličení krve. Rozšíření zornic je v tomto případě známkou těžké hypoxie CNS.

CVIČENÍ „PEACEFUL DRAGON“

plk. RNDr. Pavel TOMÍČEK, kpt. Ing. Martin KUČAŘ, Ph.D.

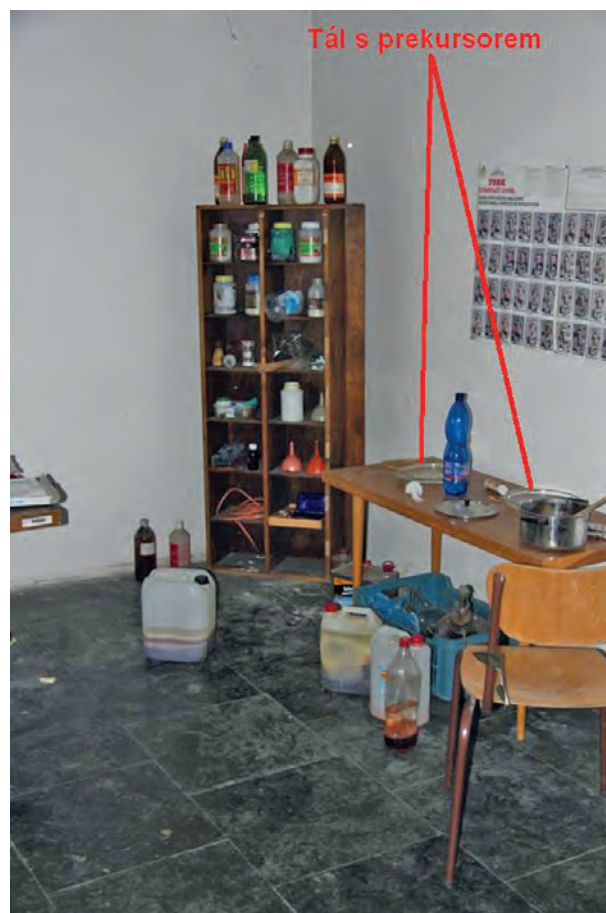
Jak to všechno začalo. V průběhu března byli pracovníci NPC a KÚP požádáni o pomoc pro zabezpečení akce „Peaceful Dragon“, která byla plánována od 26. dubna do 5. května 2011. Akce „Peaceful Dragon“ měla být certifikačním cvičením mnohonárodního praporu radiační, chemické a biologické ochrany a měla proběhnout ve vojenském výcvikovém prostoru chemického vojska Tisá. Výcviku se měly zúčastnit jednotky z České republiky, Belgie, Finska, Francie, Maďarska a Polska. Cílem cvičení mělo být sladění činnosti jednotek při plnění odborných úkolů (radiační, chemický a biologický průzkum, dekontaminace osob, techniky a materiálu, odběr radioaktivních, chemických a biologických vzorků, analýza radioaktivních, chemických a biologických látek, vyhodnocování radiační, chemické a biologické situace) a splnění úkolů k certifikaci praporu tj. dosáhnout plných operačních schopností (1. července 2011). Přičemž příslušné štáby zúčastněných jednotek musí být schopny odborně vést a řídit podřízené jednotky.

Prapor by měl být v roce 2011 a 2012 součástí úkolového uskupení sil rychlé reakce NATO (NATO Response Force – NRF). Jednotka bude mít nepřetržitou roční pohotovost (1. července 2011 – 30. června 2012) k plnění odborných úkolů a bude připravena zasáhnout v případě incidentů spojených s únikem a zneužitím radioaktivních, chemických a biologických látek a průmyslových škodlivin. Jednotka bude schopna zasáhnout do 10 do 30 dnů od vydání aktivního rozkazu Vrchního velitele spojeneckých sil NATO v Evropě (SACER). Jádrem mnohonárodního praporu tvoří 311. prapor radiační, chemické a biologické ochrany z Liberce. Česká republika byla pověřena výstavbou a přípravou mnohonárodního praporu a stala se tak Lead Nation.

Jak vyplývá ze zadání úkolu, jehož realizací byla pověřena armáda České republiky konkrétně chemická vojska 31. brigády radiační chemické a biologické ochrany, byla jedna část zaměřena na chemický průzkum a odběr chemických látek. Vedení chemického vojska se rozhodlo, že odběr chemických látek bude proveden z ilegální výroby omamných a psychotropních látek. Protože s touto problematikou nemělo tolik zkušeností, obrátilo se na vedení Národní protidrogové centrály a Kriministický ústav Praha. Po zhodnocení situace bylo dohodnuto, že pracovníci obou institucí pomohou s řešením tohoto úkolu. Pro vlastní realizaci byli pověřeni plk. RNDr. Pavel Tomíček a kpt. Ing. Martin Kuchař, Ph.D. Byly vytypo-

vány vhodné prostory v objektu vojenské správy Ústí nad Labem, kde byla postavena ilegální laboratoř na výrobu metamfetaminu (pervitinu). Výroba měla proběhnout z prekursoru, což v posledním období je pseudoefedrin izolovaný z různých léků, které tuto látku obsahují. V konkrétním případě se jednalo o Sudafed.

Vlastní laboratoř byla rozdělena na dvě části a to na přípravu a izolaci pseudoefedrinu a druhou část, kde byla vlastní výroba metamfetaminu.

Obr. č. 1 Část přípravy prekursoru s matečnými louhy

V případě tohoto cvičení se nejednalo o klasické kriminalisticko-technické nebo forenzní ohledání místa činu, což znamená ohledání a zadokumentování všech předmětů, které následně slouží jako důkazy při soudním projednávání, ale pouze o identifikaci látek a zjištění, co se na konkrétním místě událo. Pro realizaci tohoto úkolu byly připraveny finální látky

(metamfetamin a pseudoefedrin) na tzv. varných miskách (tálech), které se velmi často u ilegálních laboratoří vyskytují (viz foto). Jak vyplývá ze závěrů (viz níže), některé jednotky byly natolik úspěšné, že se jim podařilo identifikovat i znečištění metamfetaminem

na vzorku pseudoefedrinu, protože všechny „dekorční předměty“ pocházely z depozitu KÚP a reálných případů a pravděpodobně byly kontaminovány i druhou látkou, tak jak je i velmi časté v reálných případech.

Obr. č. 2 a 3 Část výroby metamfetaminu s varnými bankami a celkový pohled.

Cvičení v uvedeném termínu skutečně proběhlo a aktéři přípravy ilegální laboratoře RNDr. P. Tomiček i Ing. M. Kuchař, Phd. byli pozváni i k vlastnímu průběhu cvičení „Peaceful Dragon“. Pro nedostatek času se však zúčastnili až závěru cvičení, kdy již postupně docházelo k likvidaci mobilních laboratoří a odjezdu účastníků cvičení. Mohli nahlédnout do chemické laboratoře Českého chemického praporu, který je tvořen jednou buňkou-kontejnerem. Celý kontejner je rozdělen na dvě části. Na část vlastního příjmu a přípravy vzorku a na část identifikační-přístrojovou. V části přípravy jsou nezbytné váhy, pipety, zařízení na rozmělnění vzorků, zařízení na provádění tenkovrstevné chromatografie (dále TLC) včetně postřiku, speciální skřínka na chemikálie. Druhá část obsahuje kapalinový chromatograf (dále

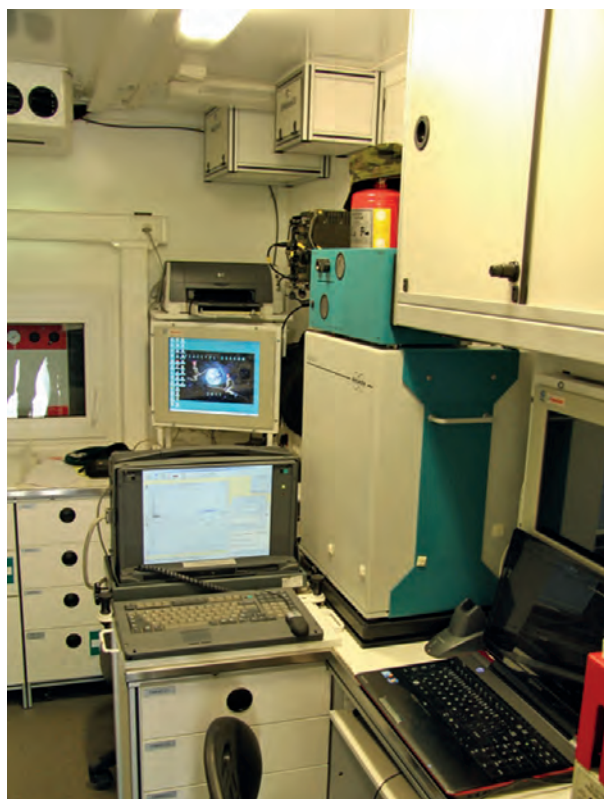
HPLC), plynový chromatograf s hmotnostní detekcí (dále GC/MS) a infračervený spektrofotometr. Ze zadní strany jsou umístěny příslušné tlakové nádoby a ženíjní potřeby. V kontejneru není zapomenuto ani na trezůrek na uložení osobní zbraně. Podle vyjádření obsluhy nejlépe byla vybavena finská jednotka, která také dosáhla nejlepších výsledků. Ta se skládala ze systému 4 kontejnerů možných pro spojení. Vlastní obsluhu pak tvoří odborný personál, který je povoláván v případě potřeby. Jedná se o pracovníky armády. Tato jednotka však již nebyla v prostorách cvičiště. Dále si mohli jmenovaní prohlédnout i zařízení, které mělo plnit další součásti cvičení a to byl biologický průzkum. Jednalo se o speciální přetlakový stan s kompletním vybavením pro biologickou analýzu včetně DNA.

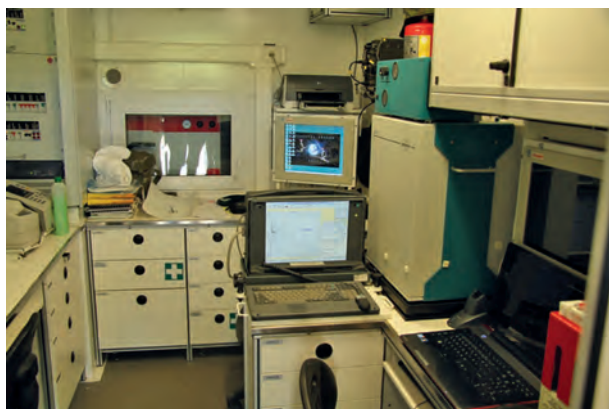
Obr.č. 4 vstupní brána do cvičiště

Obr. č. 5 a 6 Skříň na chemikálie box na přípravu vzorku a TLC

Obr. č. 7 a 8 pohled do vlastního prostoru kontejneru na levé části - HPLC a IČ

Obr. č. 9
Celkový pohled do laboratoře kontejneru

Obr. č. 10
Zadní strana kontejneru s tlakovými nádobami a dalším vybavením

Účast pracovišť NPC a KÚP při přípravě byla hodnocena velice kladně (viz záznam)

Přínosy spolupráce Chemických jednotek NATO s NPC a KÚP (hodnotící zpráva organizátorů cvičení):

1. Při cvičení se jednotky seznámily s možným prostředím, které by bylo reálné při zásahu v improvizované laboratoři. Je lhostejné, zda se zde vyrábějí narkotika, či jiné potencionálně zneužitelné látky. Laboratoř by pravděpodobně vypadala obdobně.
2. V laboratoři postavené KÚP Praha a NPC se zúčastnily průzkumné i odběrové týmy a také skupina zabývající se odhalováním a likvidací možných nástražných výbušných zařízení. Bylo tedy této laboratoře komplexně využito.
3. Mobilní laboratoře, jak finská tak česká, vykazovaly ve svých reportech přítomnost efedrinu, či pseudoefedrinu, či metamfetaminu. V české laboratoři se vyskytly menší potíže s rozlišením pseudoefedrinu a efedrinu z důvodu podobných molekul stejných molekulových hmotností a nepatrně odlišné konfigurace jednotlivých substituentů. GC/MS systém Bruker EM-640, využívaný jako
- identifikační přístroj v české laboratoři, resp. jeho softwarové vybavení, neumožňuje separaci iontů vedoucí k přesnější identifikaci nepatrně koncentrovaných látek, navíc přítomných vedle sebe.
4. Bylo konstatováno, že některé odběrové týmy (Belgie) např. nevěnovaly nejmenší pozornost plátům s vykrystalizovanými produkty. To bylo dáno tím, že jim nebyla známá metodika přípravy metamfetaminu z léčiv obsahující PSE. Braly plata jako odkládací prostor. Při zpětné vazbě s jednotkami bylo na tento fakt upozorněno.
5. Neméně přínosnou se jevila vzájemná spolupráce s pracovníky z KÚP Praha a NPC, se kterými šlo diskutovat na vysoké odborné úrovni. Došlo k velmi přínosné výměně informací, která by mohla vést ke snadnější identifikaci cílových látek a jasnému rozlišení typů možných nalezených laboratoří.
6. Vzájemnou spolupráci by bylo třeba nadále rozvíjet. Zejména metody odběru vzorků zavedených u NPC, které jsou nepochybně odlišné, s sebou nesou zajímavý potenciál využitelný při operacích např. v Afghánistánu.

NEBEZPEČNÉ CHEMIKÁLIE A PYROMEETING 2011

pplk. Mgr. Miroslav HRACHOVEC, kpt. Ing. Martin KUCHAR Ph.D.

V rámci letošního 15. ročníku mezinárodního veletrhu požární a bezpečnostní techniky a služeb PYROS/ISSET 2011, proběhla dne 13. července 2011 v hotelu Continental v Brně mezinárodní odborná konference PYROMEETING 2011 se zaměřením na chemickou a radiační bezpečnost. Této konferenci se zúčastnili také zástupci Národní protidrogové centrály (NPC) – oddělení prekursorů, chemických látek a anabolik.

V úvodu přivítal všechny účastníky konference generální ředitel Hasičského záchranného sboru ČR (HZS ČR) generálmajor ing. Štěpán, který zhodnotil vývoj Hasičského záchranného sboru, který oficiálně vznikl v roce 2001 a současně začal plnit úkoly ochrany obyvatelstva, které převzalo Ministerstvo vnitra ČR (MV ČR) od Ministerstva obrany ČR (MO ČR). HZS začal tedy plnit nejen úkoly na úseku integrovaného záchranného systému, ale také v oblasti chemické a radiační bezpečnosti, především v oblasti detekce nebezpečných látek, dekontaminace obyvatelstva a zjišťování, předávání a vyhodnocování informací.

Od roku 2001 v souvislosti s hrozbou teroristických útoků plní HZS také úkoly chemické služby. K tomu účelu disponuje pěti chemickými laborato-

řemi (Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč – IOO, chemické laboratoře Kamenice, Třemošná, Tišnov, Frenštát pod Radhoštěm), které plní úkoly nejen stacionárních laboratoří, ale rovněž úkoly výjezdových skupin s rozšířenou detekcí v rámci celého území ČR.

V posledních letech bylo do této služby investováno přes půl miliardy korun. HSZ také velmi úzce spolupracuje se Státním úřadem pro jadernou bezpečnost (SÚJB), se Státním ústavem jaderné, chemické a biologické ochrany (SÚJCHBO). Na tuto problematiku navazovala přednáška ing. Zdeňka Prouzy, CSc., Státního ústavu radiační ochrany (SÚRO), který shrnul rizika spojená s nehodami nebo teroristickými útoky spojenými s použitím radioaktivních látek.

Příslušnice Institutu ochrany obyvatelstva (IOO) Lázně Bohdaneč, pplk. Ing. Ladislava Navrátilová, pplk. Ing. Petra Ločárková přednesly problematiku IDENTIFIKACE NEBEZPEČNÝCH LÁTEK za využití konkrétních detekčních přístrojů a metodiku. V současné době IOO disponuje 3 přístroji a to:

- Ramanův spektrometr First Defender XL, (obr. 1),
- FTIR spektrometr TruDefender FT, (obr. 2),
- ED XRF spektrometr Alpha-4000S (obr. 3),

obr.1

obr.2

obr.3

se kterými lze identifikovat různé chemické látky. Při vzájemné kombinaci lze jednoznačně identifikovat 72 % látek, s nižší mírou pravděpodobnosti dalších 21 % látek. Zbytek cca 7% zůstává těžko identifikovatelných v terénních podmínkách.

Identifikace neznámé látky začíná testem explosivity, při negativním výsledku následuje analýza pomocí Ramanova spektrometru. Tento přístroj dokáže identifikovat široké spektrum organických látek, pokud jsou v databázi spekter, a to včetně směsí. Spektra lze do databáze průběžně přidávat a v současné chvíli obsahuje více jak 7000 látek (včetně drog a výbušnin). Výhodou je také možnost měřit přes skleněný obal. Spektrometr je také schopen změřit vzorky vlhké a dokonce i vodné roztoky látek, což není u infračervených spektrometrů možné. Přístroj si ovšem nedokáže poradit s fluorescenčními a tmavě zbarvenými látkami. V této chvíli nastupuje infračervený FTIR spektrometr, který slouží jako konfirmační nástroj pro Ramanovu spektrometrii a jako doplňková metoda. Společně tak oba spektrometry jednoznačně identifikují většinu látek, se kterými se můžeme při zásahu setkat. Pro identifikaci prvků a kovů těžších než hořčík slouží rentgenový spektrometr EDXRF, je tedy vhodný k určení složení většiny kovových slitin.

Na možnosti identifikace neznámých látek navazovaly další přednášky k případu mimořádné události v Bělé nad Svitavou. Na prověřování tohoto případu se v počátku podíleli také příslušníci NPC, kteří získali prvotní poznatek na základě skvěle fungující dobrovolné spolupráce s hospodářskými subjekty. Věc byla následně realizována Územním odborem Svitavy, ve spolupráci s Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ), počátkem října 2010. V tomto případě byl zadržen muž, který ve svém domě za několik let nashromáždil neskutečné množství chemikálií. Realizace tohoto případu odhalila několik skrytých problémů, které nejsou dostatečně řešeny v současné legislativě, a některé problémy při součinnosti složek Integrovaného záchranného systému (IZS). Jelikož s obdobným případem se výhledově může potkat také Policie ČR v souvislosti s dokumentováním drogové trestné činnosti, především při výrobě syntetických drog, chtěli bychom na dalších řádcích shrnout zkušenosti zasahujících složek a upozornit na některé problémy. Mnohé problémy v minulosti přinesly také případy realizací velkoprostorových hydroponních pěstíren marihuany, které se postupem času podařilo vyřešit a vytvořit si určitou metodiku při jejich zajištění a likvidaci.

Realizace případu v Bělé nad Svitavou začala dne 7. 10. 2010 kdy po zadržení podezřelého a předběžné prohlídce rodinného domu, bylo zjištěno, že celý dům je přímo napěchován různými chemikáliemi, zbraněmi, výbušninami společně s dalším odpadem. V domě byla možnost se pohybovat jen

v úzkých uličkách mezi hromadami různého materiálu, kterými prošla pouze jedna osoba. Vzhledem k nálezu výbušnin, trhavin a velkého množství zbraní a střeliva musela na místě zasahovat také Pyrotechnická služba PČR. Byla zde také nalezena laboratoř, ve které podezřelý vyráběl Pentrit. Pentrit je brisantní trhavina, která je účinnou složkou plastické trhaviny semtex. V porovnání se trhavinou TNT detonační rychlost pentritu je 8350 km/s (TNT 6900km/s) a výduť v Trauzlově válce je 500 cm³ (TNT 290 cm³). Pentrit lze vyrobit nitrací alkoholu pentaeritritolu i v domácích podmínkách, což z něj dělá výbušninu snadno dostupnou pro teroristické útoky (prosinec 2001 – terorista R. Reid pronesl na palubu letadla pentrit v podpatku boty, 27. 12. 2009 – pokus nigerijského teroristy odpálit pentrit v letadle).

Vzhledem k vysokému riziku pro okolí bylo nutné postupovat tak, aby nedošlo k požáru nebo výbuchu uložených neznámých látek. Následující den se na místo dostavila také výjezdová skupina IOO Lázně Bohdaneč na měření a rozbor vzorků, která při průzkumu indikovala i radioaktivní látky. Jednalo se o sloučeniny uranu – chloridy uranylu. Z tohoto důvodu byl vyzooměn také Státní úřad pro jadernou bezpečnost, který svým měřením přítomnost radioaktivity potvrdil. Celkem bylo zajištěno 34 kg této sloučeniny, která je klasifikována jako výchozí jaderný materiál. Zásadní problém, jako u všech mimořádných událostí, byl finanční. Tedy kdo zásah a likvidaci zaplatí. Existovaly dvě varianty, zásah provádět jako společný zásah složek IZS podle zákona č. 239/2000 Sb., o IZS ve znění pozdějších předpisů, kdy by financování zajišťoval stát, nebo postupovat podle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, jako likvidaci nebezpečného odpadu, kde je odpovědná obec. Ze strany obce – s rozšířenou působností Svitavy, pod kterou místně přísluší obec Bělá nad Svitavou, vzhledem k blízcím se volbám nebylo zastupitelstvo usnášeníschopné – fakticky neexistoval mechanismus k uvolnění finančních prostředků obce. Uvolnění prostředku ze státního rozpočtu podle zákona o IZS není také možné, jelikož se dle výkladu zákona nejedná o mimořádnou událost v případě odstranění odpadu vzniklého nelegálním skladováním nebezpečných látek, kdy není třeba provádět záchranné a likvidační práce definované v § 2 zákona o IZS.

Druhý problém byl procesní, kdo a jak provede zajištění a zadokumentování případu. Z pohledu policie a pro potřeby trestního řízení bylo nutné tyto látky roztrždit a řádně zadokumentovat. Z pohledu HZS a krajského úřadu měla prioritu eliminace hroziícího nebezpečí pro obyvatele obce a životní prostředí. HZS také odmítl třídění nebezpečných látek, jelikož k tomu nemá oprávnění.

Jednání všech zúčastněných složek bylo po celou dobu velmi náročné a zdlouhavé. Nakonec se vedení

Pardubického kraje podařilo zajistit financování likvidace této mimořádné události.

Policie ČR provedla likvidaci munice a pyrotechniky, zajistila zbraně a radioaktivní látky. Dále bylo postupováno podle zákona o odpadech, a likvidaci na základě schváleného projektu provedla firma Dekonta, a.s.

Dne 2. 11. 2011 byly zahájeny firmou Dekonta a. s. likvidační práce za účasti Policie ČR a HZS. Na místě muselo být vytvořeno logistické zabezpečení, které spočívalo ve vytvoření tří samostatných stanovišť:

- týlová část s prostorem zabezpečující materiálně technické zabezpečení prací,
- dekontaminační sprcha,
- místa pro identifikaci, třídění a evidenci nebezpečných látek.

V celém domě i sousedících hospodářských stavebních byly chaoticky v hromadách uloženy chemikálie společně s potravinami, oblečením, nářadím a jiným materiálem. V průběhu prací bylo nutné jednotlivé materiály třídit a ukládat do plastových pytlů. Během těchto vyklízečích prací byly nalezené jednotlivé nebezpečné chemikálie nejdříve testovány na radioaktivitu z důvodu předešlého nálezu jaderných materiálů, neznámé (neoznačené, otevřené) chemikálie testovány následně na výbušnost a pomocí Ramanova spektrometru na identifikaci. Po provedení všech těchto měření byla pořízena fotodokumentace, následně byl proveden zápis do evidence a chemikálie umístěny do označených klinik boxů. Ten byl vyplněn patřičným sorbentem, zvážen, označen pořadovým číslem, seznamem a označen dle platného zákona o odpadech. Současně bylo prováděno konti-

nuální měření ovzduší, jednak kvůli bezpečnosti pracovníků, ale i pro případné pozdější stížnosti majitele objektu, že nedošlo ke kontaminaci prostorů chemikáliemi osobami provádějící práce.

Přestože proběhl předběžný pyrotechnický průzkum, nebylo možné vzhledem k obrovskému množství uloženého materiálu nalézt veškeré zbraně a výbušniny. Proto byl po celou dobu likvidačních prací přítomen pyrotechnik, který v důmyslných skryších zajistil další zbraně, granáty a munici.

Likvidační práce probíhaly v době od 2. 11. 2011 do 2. 12. 2011. Po celou dobu byl prostor 24 hodin denně střežen Policií ČR, byl přítomen pyrotechnik, požární zabezpečení zajišťoval HZS Pardubického kraje. Denně (kromě víkendů) zde pracovalo 10 zaměstnanců fa. Dekonta a. s., 3 policisté a 3 hasiči.

Policie ČR na místě zajistila: 36 kg pentritu, 3 obranné a 1 útočný granát, 5 samopalů, 12 různých pistolí, 4 pušky, 6 kulometů, 1 bezzákluzový kanón, 19 signálních pistolí, a velké množství náhradních dílů k různým zbraním a vojenské munice (mimo jiné signální a osvětlovací náboje, imitační a iniciační prostředky apod.)

Firma Dekonta, a.s. odebrala 271 vzorků chemikálií, z toho identifikováno bylo pomocí Ramanova spektrometru 235 a akreditovanou laboratoří 36 vzorků. Celkem bylo odvezeno k odstranění 6,9 t nebezpečných chemikálií.

Celkové náklady na likvidaci byly vyčísleny na více jak 4,5 milionu korun. Likvidace proběhla dne 2. 12. 2011, kdy byly za přísného režimu za asistence Policie ČR a HZS převezeny všechny chemikálie do spalovny v Ostravě.

obr. 4 – Kuchyně před začátkem prací
(zdroj Dekonta a. s.)

obr. 5. Kuchyně po ukončení prací
(zdroj Dekonta a. s.)

obr. 6. – Pokoj (zdroj ÚOOZ)

obr. 7. Koupelna – laboratoř (zdroj ÚOOZ)

Vzhledem k množství nalezených chemikálií je nepochopitelné, jakým způsobem byly některé velkoobjemové chemikálie na místo vůbec dopraveny v situaci, kdy podezřelý nevlastnil žádný automobil a všude cestoval především vlakem.

Velice závažné nebezpečí pro složky IZS by přinesl s sebou zásah v případě požáru, který by komplikoval nejen obtížný přístup k samotnému objektu, ale především množství vybuchující munice, trhavin a toxické zplodiny vznikající při spalování zde uložených chemikálií. Lze předpokládat, že v průběhu hoření by mohlo dojít i k samotné destrukci celého objektu. Jaké by byly dopady na životní prostředí v okolí objektu lze jen těžko domyslet, ale důsledky by byly katastrofální.

V souvislosti s výrobou drog poloprůmyslovým způsobem se Policie ČR setkala pouze jednou s takovým případem, a to v roce 1995 při odhalení výrobní extáze v Jirčanech u Prahy. Naopak zahraniční jednotky, především v Holandsku a Belgii, se s nimi setkávají daleko častěji. Je jen otázkou času, kdy i my budeme postaveni do podobné situace a budeme muset řešit problém nejen zadokumentování této trestné činnosti, ale také následné odborné zajištění, rozebrání a likvidace chemikálií za dodržení bezpečnostních pravidel jak pro zasahující jednotky, tak i pro okolí a životní prostředí. Popsaný případ by měl vést k zamyšlení a případné zpracování typového plánu, jak v budoucnu zasahovat v součinnosti s HZS a dalšími jednotkami.

DROGOVÁ PROBLEMATIKA NA HOŘICKU S PRAKTICKÝM ZAMĚŘENÍM NA ŽÁKY ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Mgr. Miroslav HÁTLE

Výsledky orientačního šetření pomocí dotazníků o postojích žáků nejvyšších ročníků základních škol v Hořicích a Miletíně k problematice drogových závislostí v letech 2009 a 2011. Šetření bylo provedeno v rámci diplomové práce.

VLASTNÍ ORIENTAČNÍ ŠETŘENÍ

Praktická část práce spočívá v orientačním šetření mezi žáky nejvyšších, tedy devátých ročníků vybraných základních škol. Šetření bude uskutečněno pomocí dotazníků se třinácti otázkami. Vzor dotazníku je uveden v příloze A. Výsledky budou porovnány s téměř totožným šetřením provedeném v roce 2009.

Výzkumný problém

Jaké jsou postoje žáků nejvyšších ročníků základních škol v Hořicích a Miletíně k omamným a psychotropním látkám?

Cíle šetření

Pomocí dotazníků zjistit a analyzovat postoje žáků nejvyšších ročníků základních škol v Hořicích a Miletíně k omamným a psychotropním látkám, protože to je právě tato generace, které se problém drog do budoucna bude týkat nejvíce.

Hypotézy

Hlavní hypotéza č. 1 – postoje žáků k drogám, včetně alkoholu a tabákových výrobků jsou liberální, což vede k jejich značnému rozšíření.

Podhypotéza A)

Nejvíce informací o drogách dotazovaní žáci získali ve škole.

Podhypotéza B)

Více jak padesát procent žáků má zkušenost s konzumací alkoholu a cigaret.

Podhypotéza C)

Na testovaných základních školách je z nelegálních drog nejrozšířenější marihuana.

Podhypotéza D)

Nejčastějším důvodem konzumace drog je snaha obstat před kamarády.

Podhypotéza E)

Nejčastější nabídka drogy přichází od známé osoby.

Hlavní hypotéza č. 2 – oproti výsledkům šetření z roku 2009 došlo k mírnému nárůstu zkušeností žáků s nelegálními drogami, zneužíváním léků a těkavými látkami, a to v rozsahu dvou až pěti procent.

Zvolená metodologie

K provedení druhé části jsem zvolil průzkum za pomoci dotazníků mezi výběrovým souborem. Základním souborem jsou žáci devátých tříd na všech základních školách na Hořicku, které mají i druhý stupeň. Jedná se celkem o sedm základních škol, jež blíže popíši v následující kapitole.

Jako výzkumný soubor byli vybráni žáci všech základních škol v Hořicích a základní školy v Miletíně a tvořilo je celkem 90 žáků. Dotazníky byly předány ředitelům jednotlivých škol, kteří zajistili jejich rozdělení v příslušných třídách. Návratnost dotazníků byla 100 %.

Vlastní dotazník se skládá ze třinácti uzavřených otázek. V úvodu dotazníku byli žáci poučeni o jeho správném vyplňování, ujištění o anonymitě a o skutečnosti, že z jejich odpovědí nebudou vyvozovány žádné právní důsledky. Dotazník je strukturován tak, že otázky od informovanosti v oblasti návykových látek přechází ke zkušenostem s alkoholem a cigaretami. Následují otázky věnované nelegálním drogám, zneužívání léků a návykových látek, a to z pohledu vlastních zkušeností žáků a důvodu jejich užití. U žáků, kteří drogu dosud nevyzkoušeli, nebezpečí jejich rizikového chování. Dotazník zakončují otázky zjišťující znalost uživatelů v jejich okolí a nabídky drog. Otázky byly sestavovány tak, aby byly jasné, srozumitelné a jednoznačné, aby nepřipouštěly více možností výkladu a nebyly sugestivní. Byl kladen důraz na zjišťování nezbytných údajů a dotazník proto není příliš rozsáhlý. Otázky byly též vytvářeny tak, aby se v nich neprojevovaly postoje a názory autora, aby neuváděly respondenty do rozpaků a pokud možno nevyvolávaly negativní reakce. Uzavřené otázky jsem zvolil z důvodu očekávání ochotnějšího vyplňování a většího pocitu anonymity.

Totožné šetření jsem provedl na stejných školách

v roce 2009. Výzkumný soubor čítal 116 žáků. Oba dotazníky jsou téměř shodné, pouze v roce 2009 měl navíc dvě otázky týkající se zřízení volnočasového centra, které je již nyní v provozu pod názvem Pohoda. Otázky v dotazníku byly sestavovány s pomocí Mgr. Michala Kuchty, který byl v té době protidrogovým koordinátorem v Hořicích a zjištěné výsledky byly využity v rámci jeho činnosti.

V otázkách č. 6 a 7 uvádím dělení drog na „měkké“ a „tvrdé“. Jedná se o dělení odborně velmi nepřesné, ale u nás značně rozšířené, zejména mezi mládeží. Proto jsem jej do dotazníků zvolil. Dalším důvodem pro uvedení tohoto označení bylo zjistit, co si vlastně pod tímto často užívaným označením žáci představují. Hlavně v případě alkoholu, který se vzhledem k míru rizik vzniku závislosti a jiných negativních důsledků na fyzické i duševní zdraví, spojených s jeho užíváním, řadí do skupiny drog se středním rizikem, tedy již mezi drogy „tvrdé“. Často je však uváděn ještě mezi drogami „měkkými“.

Získané odpovědi byly zpracovány do přehledných tabulek a grafů znázorňujících podíly odpovědí v procentech. U většiny otázek jsou dále doplněny grafem zobrazujícím vývoj problematiky v letech 2009 a 2011. Procentuální vyjádření v grafech není u několika otázek zcela přesné, a to z toho důvodu, že kde žáci měli možnost označit více variant, někteří žáci neoznačili žádnou. Jednalo se o otázky č. 3, č. 6, č. 7, č. 8, č. 12, č. 13. Někdy však žáci označili více možností i u otázky, která tuto možnost nenabízela nebo otázku přeskočili. U otázek č. 9 a č. 10 měli odpovídat pouze ti, kteří mají zkušenost s drogou uvedenou v otázce č. 8. Naopak u otázky č. 11 měli odpovídat pouze žáci, kteří zkušenost s drogou nemají. Až na

drobné výjimky byly tyto pokyny dodrženy.

Cílem šetření je zjistit postoje žáků k problematice drogových závislostí. Zjištěné výsledky budou dále porovnány s výsledky šetření provedeného v roce 2009 s cílem postihnout vývojové trendy v této problematice.

Charakteristika zkoumané skupiny

Základním souborem jsou žáci devátých tříd na všech základních školách na Hořicku, které mají i druhý stupeň. Jedná se celkem o sedm základních škol:

- ZŠ Na Habru, Jablonského 865, 508 01 Hořice – 24 žáků (rok 2009 – 38 žáků).
- ZŠ Komenského, Komenského 338, 508 01 Hořice – 18 žáků (r. 2009 – 21 žáků).
- ZŠ Na Daliborce, Žižkova 866, 508 01 Hořice – 29 žáků (rok 2009 – 34 žáků).
- ZŠ K. J. Erbena, Na Parkání 107, 507 71 Miletín – 19 žáků (rok 2009 – 23 žáků).
- ZŠ Cerekvice nad Bystřicí, čp. 1, 507 77 – 14 žáků.
- ZŠ Chomutice, čp. 162, 507 53 – 15 žáků.
- ZŠ Eduarda Štorcha, Školní 315, 507 52 Ostroměř – 26 žáků.

Celkem základní soubor činí 145 žáků. Výběrovým vzorkem jsou žáci nejvyšších, tedy devátých, ročníků všech základních škol v Hořicích a základní školy v Miletíně. Výběrový vzorek celkem čítá 90 žáků ve věku od 14ti do 16ti let. Výzkumný soubor v roce 2009 čítal 116 žáků stejných základních škol. Všichni žáci byli též z devátých tříd a ve věku 14 až 16 let.

Prezentace výsledků průzkumu

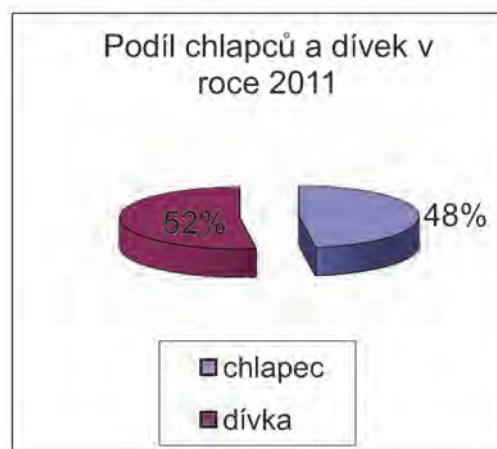
První otázka se zaměřuje pouze na demografická fakta, konkrétně na počet žáků a pohlaví. Zjišťujeme z ní dále poměr děvčat a chlapců ve třídách. V roce 2011 došlo k úbytku žáků ve všech sledovaných školách. Změnil se též poměr dívek a chlapců o 4 % ve prospěch dívek.

Tab. 10 – 1. otázka – Pohlaví

Název školy	Rok 2009			Rok 2011		
	Pohlaví		Počet žáků ve třídě	Pohlaví		Počet žáků ve třídě
	chlapec	dívka		chlapec	dívka	
Komenského	12	9	21	6	12	18
Daliborka	18	16	34	15	14	29
Habr	19	19	38	9	15	24
Karla J. Erbena v Miletíně	12	11	23	13	6	19
CELKEM žáků	61	55	116	43	47	90

Obr. 7 – Podíl chlapců a dívek za rok 2009

Obr. 8 – Podíl chlapců a dívek za rok 2011

Ve druhé otázce zjišťujeme, že v obou letech se shodně 83 % žáků považuje za dobře informované o drogové problematice. Výsledek samozřejmě neodráží skutečnou informovanost, ale pouze subjektivní pocit jednotlivých žáků, jestli jsou či nejsou kvalitně informováni. Otázku tak můžeme považovat spíše za ukazatel sebevědomí v této oblasti než objektivní zjištění úrovně informovanosti.

Tab. 11 – 2. otázka – Myslíš si, že jsi dobře informován/a o drogách?

Název školy	Rok 2009		Rok 2011	
	Informovanost o drogách		Informovanost o drogách	
	ano	ne	ano	ne
Komenského	17	4	17	1
Daliborka	29	5	26	3
Habr	28	9	16	8
Karla J. Erbena v Miletíně	21	2	16	3
CELKEM	95	20	75	15

Obr. 9 – Informovanost o drogách za rok 2009

Obr. 10 – Informovanost o drogách za rok 2011

Dobrou zprávou v následující třetí otázce, týkající se zdroje informací je, že v obou letech se respondenti nejvíce informací o drogách dozvěděli ve škole. V roce 2011 dokonce došlo k nárůstu o 5 %, což je jednoznačně pozitivní trend, který ukazuje na zlepšující se činnost škol v této oblasti. Trochu neskromně se mohou domnívat, že ke zlepšení přispělo i méně šetření v roce 2009. Zároveň je však třeba si uvědomit, že podíl zdrojů informací z internetu a dále z televize, knih a časopisů můžeme považovat za zdroj, který si žáci opatřili sami. V tomto případě by pak největší podíl v obou letech tvořily právě tyto samostatně získané informace, a to 33 % v roce 2009 a 34 % v roce 2011. Proto si myslím, že na straně školy jsou stále rezervy a je třeba v preventivních aktivitách pokračovat. Zlepšila se též informovanost ze strany rodičů, a to o 3 %. Podíl rodičů je však v obou letech nejnižší a jejich přístup je tedy rozhodně zklamáním. Tato skutečnost je dle mého názoru způsobena tím, že většina rodičů je sama o drogách jen velmi málo informovaná, případně neumí informace správně podat. Rizikové je předávání informací mezi kamarády, kde mohou vznikat pověry a dezinformace. Přitom v roce 2009 se jednalo o druhý nejvýznamnější zdroj informací. V roce 2011 se však snížil o 9 %.

Tab. 12 – 3. otázka – Kde ses o drogách dozvěděl/a nejvíc? (za rok 2009)

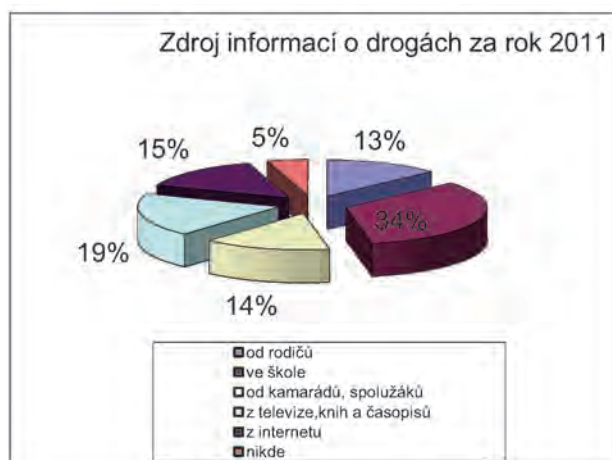
Název školy	Zdroj informací o drogách za rok 2009					
	od rodičů	ve škole	od kamarádů a spolužáků	z televize, knih a časopisů	z internetu	nikde, nezajímá mě to
Komenského	7	12	11	10	5	1
Daliborka	9	19	20	13	12	4
Habr	4	22	20	11	9	5
Karla J. Erbena v Miletíně	3	17	7	12	7	1
CELKEM	23	70	58	46	33	11

Obr. 11 – Zdroj informací o drogách za rok 2009

Tab. 13 – 3. otázka – Kde ses o drogách dozvěděl/a nejvíc? (za rok 2011)

Název školy	Zdroj informací o drogách za rok 2011					
	od rodičů	ve škole	od kamarádů a spolužáků	z televize, knih a časopisů	z internetu	nikde, nezajímá mě to
Komenského	5	14	4	8	6	1
Daliborka	9	19	5	10	7	1
Habr	5	9	6	7	7	4
Karla J. Erbena v Miletíně	1	9	7	6	2	1
CELKEM	20	51	22	29	22	7

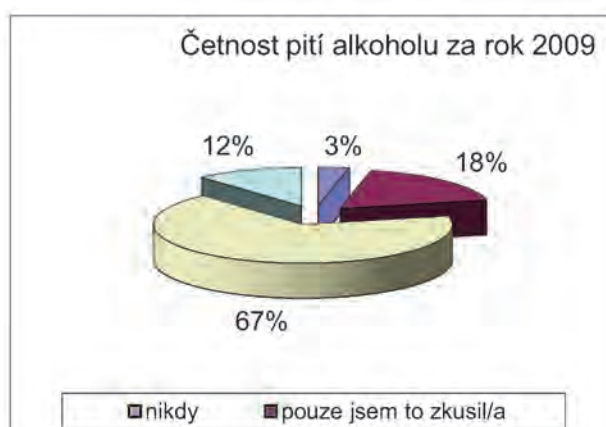
Obr. 12 – Zdroj informací o drogách za rok 2011

Otázka čtvrtá přináší nepříjemná a alarmující zjištění, že v roce 2009 mělo 97 % žáků základních škol zkušenost s alkoholem a 12 % dokonce pije alkohol pravidelně. V roce 2011 jsou hodnoty velmi podobné. S alkoholem má zkušenost 92 %, z toho pravidelně pije dokonce 20 %. O 8 % tedy přibýlo pravidelných pijáků. Podíl žáků, kteří alkohol nikdy neokusili, je v obou letech s velkým odstupem poslední. Pozitivní je jen to, že v roce 2011 došlo ke zvýšení o 5 %. Nejvýznamnější podíl v obou letech tvoří, dle očekávání, nepravidelné pití při různých příležitostech, např. oslavě narozenin a podobně. V roce 2011 však došlo k poměrně výraznému snížení v této kategorii a to o 15 %. Z celkového pohledu tak můžeme výsledky v roce 2011 považovat za zlepšení.

Zjištěné výsledky korespondují s celospolečenským jevem, kdy jsou jakékoliv oslavy spojeny s konzumací alkoholu. Děti si pak tyto vzorce chování osvojují již ve velmi nízkém věku. Velkým problémem je též snadná dostupnost alkoholu, který je prodáván ve všech obchodech s potravinami, smíšeným zbožím, nejrůznějších stáncích i cukrárnách. Zákaz podávání alkoholu osobám do 18ti let je často porušován, zejména v restauračních zařízeních, kde bývá obslužen téměř jakýkoliv platící zákazník. Akce policie zaměřené na podávání alkoholu mladistvým a nezletilým mají téměř vždy pozitivní výsledky.

Tab. 14 – 4. otázka – Kolikrát v životě jsi pil/a alkohol? (za rok 2009)

Název školy	Četnost pití alkoholu za rok 2009			
	nikdy	pouze jsem to zkusil/a	nepravidelně	pravidelně
Komenského	1	4	13	3
Daliborka	0	7	28	2
Habr	2	6	26	5
Karla J. Erbena v Miletíně	1	5	14	4
CELKEM	4	22	81	14

Obr. 13 – Četnost pití alkoholu za rok 2009

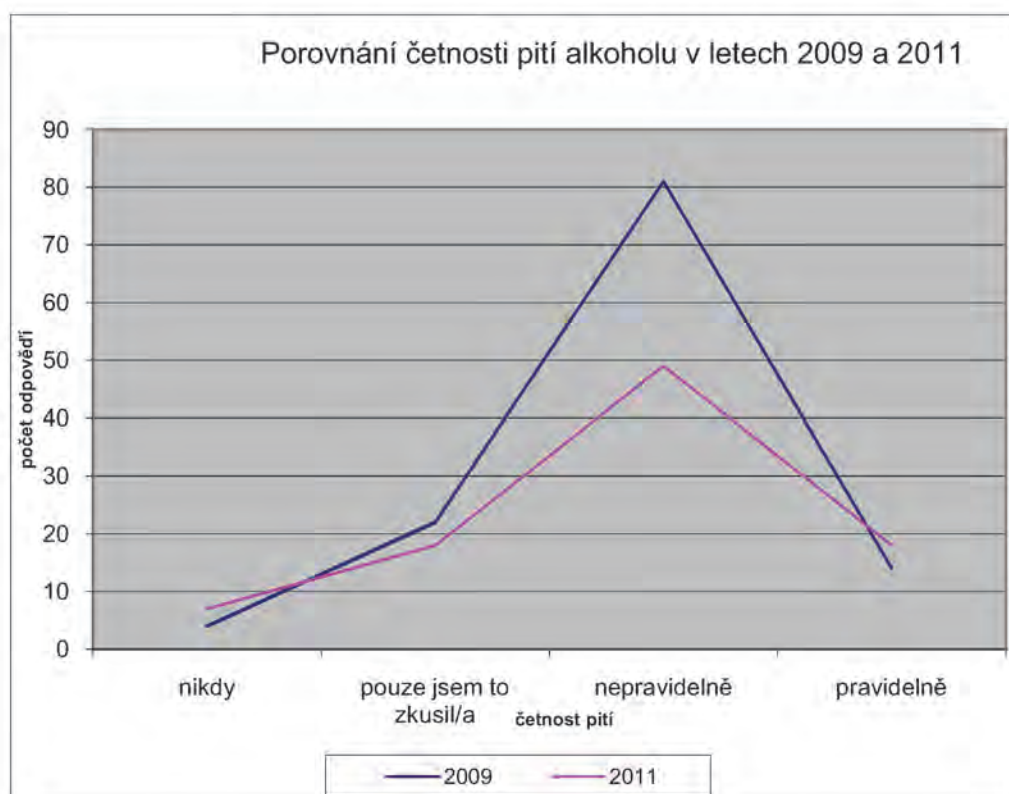
Tab. 15 – 4. otázka – Kolikrát v životě jsi pil/a alkohol? (za rok 2011)

Název školy	Četnost pití alkoholu za rok 2011			
	nikdy	pouze jsem to zkusil/a	nepravidelně	pravidelně
Komenského	1	3	13	2
Daliborka	2	8	14	5
Habr	3	0	11	10
Karla J. Erbena v Miletíně	1	7	11	1
CELKEM	7	18	49	18

Obr. 14 – Četnost pití alkoholu za rok 2011

Graf znázorněný v obr. č. 15 ukazuje na podobný vývoj v konzumaci alkoholu ve sledovaných letech. Vidíme mírné zlepšení četnosti konzumace alkoholu, kromě pravidelného pití, kde došlo ke zhoršení situace.

Obr.č. 15 – Porovnání četnosti pití alkoholu v letech 2009 a 2011

Následující otázka zjišťuje zkušenosti s tabákovými výrobky, zastoupené cigaretami. Negativní čísla jsou, podobně jako u alkoholu, velmi vysoká. Obě otázky tak dokládají oblibu a velkou společenskou toleranci alkoholu a tabákových výrobků. Podobně jako u alkoholu je i u tabákových výrobků problémem velká dostupnost a nerespektování zákazu prodeje osobám mladším 18ti let. V roce 2009 cigaretu okusilo 72 % žáků a pravidelných kuřáků mezi nimi je 10 %. Nikdy cigaretu nevyzkoušelo pouze 28 % dotázaných. V roce 2011 cigaretu ochutnalo 75 % žáků a z toho pravidelných kuřáků je 12 %. Nikdy cigaretu neokusilo 25 % žáků. Dochází tedy sice k pozvolnému, ale jednoznačně negativnímu vývoji v konzumaci cigaret.

Tab. 16 – 5. otázka – Kolikrát v životě jsi kouřil/a cigarety? (za rok 2009)

Název školy	Četnost kouření cigaret za rok 2009			
	nikdy	pouze jsem to zkusil/a	nepravidelně	pravidelně
Komenského	4	5	11	1
Daliborka	7	14	10	3
Habr	12	11	9	6
Karla J. Erbena v Miletíně	9	8	4	2
CELKEM	32	38	34	12

Obr. 16 – Zkušenosti s cigaretami za rok 2009

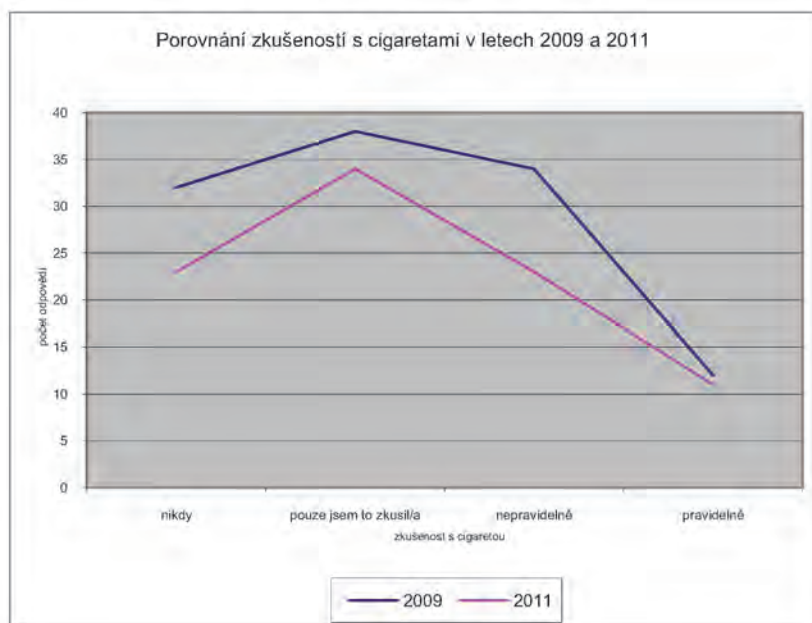
Tab. 17 – 5. otázka – Kolikrát v životě jsi kouřil/a cigarety? (za rok 2011)

Název školy	Četnost kouření cigaret za rok 2011			
	nikdy	pouze jsem to zkusil/a	nepravidelně	pravidelně
Komenského	2	6	7	3
Daliborka	11	10	3	5
Habr	4	9	10	2
Karla J. Erbena v Miletíně	6	9	3	1
CELKEM	23	34	23	11

Obr. 17 – Zkušenosti s cigaretami za rok 2011

Následující graf znázorňuje negativní vývoj v problematice kouření od roku 2009. Dokládá výrazné rozdíly ve frekvenci kouření. Největší skupinu tvoří žáci, kteří cigaretu pouze okusili a intenzita poté rychle klesá.

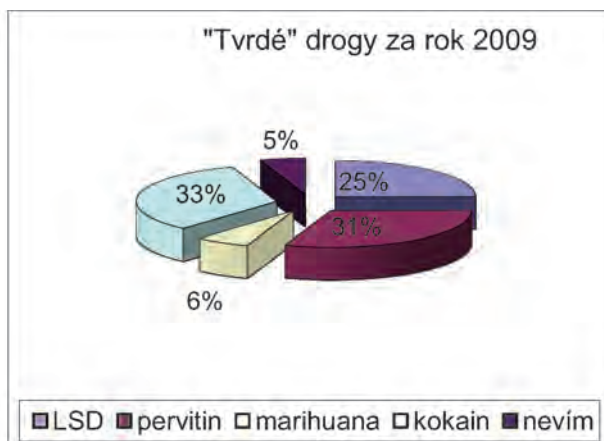

Obr. 18 – Porovnání zkušeností s cigaretami v letech 2009 a 2011

Otázky 6 a 7 poukazují na problematické řazení alkoholu mezi tzv. „měkké a tvrdé“ drogy. Zatímco pervitin, kokain, LSD, marihuana, hašiš a kofein byly až na výjimky zařazeny správně, alkohol byl v roce 2009 ve 34 % a v roce 2011 ve 32 %, chybně označen za drogu „měkkou“. Procentuální znázornění je vztaheno k poměru jednotlivých odpovědí, kde bylo možno označovat více možností. Zjištěné výsledky též dokládají silné podceňování nebezpečí alkoholu.

Tab. 18 – 6. otázka – Víš, jaké drogy se označují jako „tvrdé“? (za rok 2009)

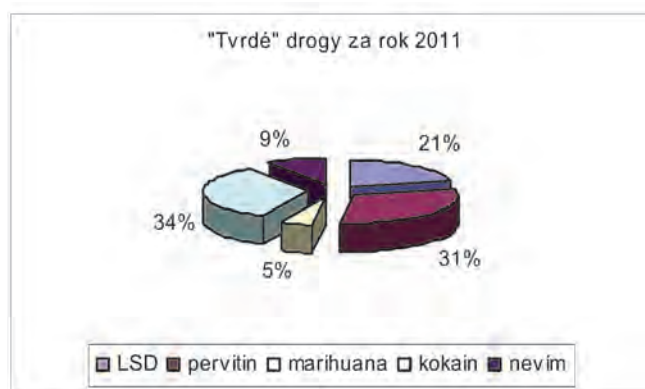
Název školy	„Tvrdé“ drogy za rok 2009				
	LSD	pervitin	marihuana	kokain	nevím
Komenského	18	15	0	17	0
Daliborka	16	20	5	24	8
Habr	21	31	3	29	5
Karla J. Erbena v Miletíně	13	17	9	21	1
CELKEM	68	83	17	91	14

Obr. 19 – „tvrdé“ drogy za rok 2009

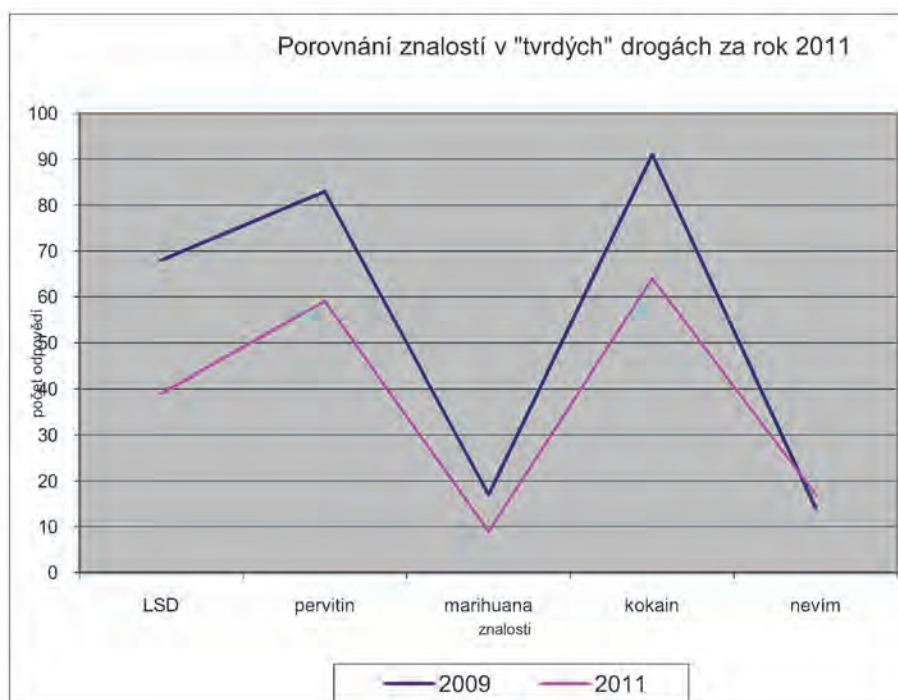
Tab. 19 – 6. otázka – Víš, jaké drogy se označují jako „tvrdé“? (za rok 2011)

Název školy	„Tvrdé“ drogy za rok 2011				
	LSD	pervitin	marihuana	kokain	nevím
Komenského	9	13	1	13	5
Daliborka	19	21	4	20	3
Habr	3	14	2	17	6
Karla J. Erbena v Miletíně	8	11	2	14	3
CELKEM	39	59	9	64	17

Obr. 20 – „tvrdé“ drogy za rok 2011

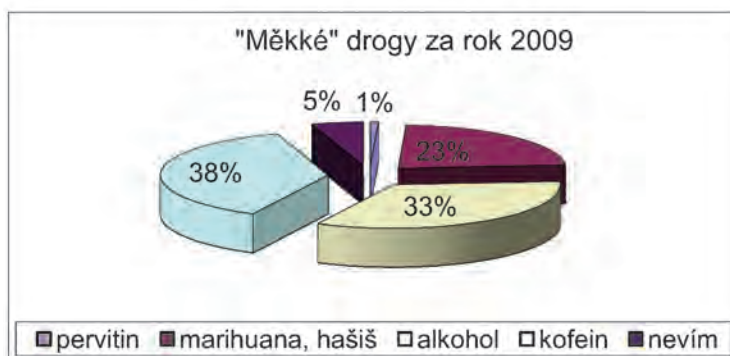
Graf v obrázku č. 21 ukazuje, že pod pojmem „tvrdá“ droga si žáci, z daných možností, nejčastěji představují pervitin a kokain.

Obr. 21 – Porovnání znalostí „tvrdých“ drog v letech 2009 a 2011

Tab. 20 – 7. otázka – Víš, jaké drogy se označují jako „měkké“? (za rok 2009)

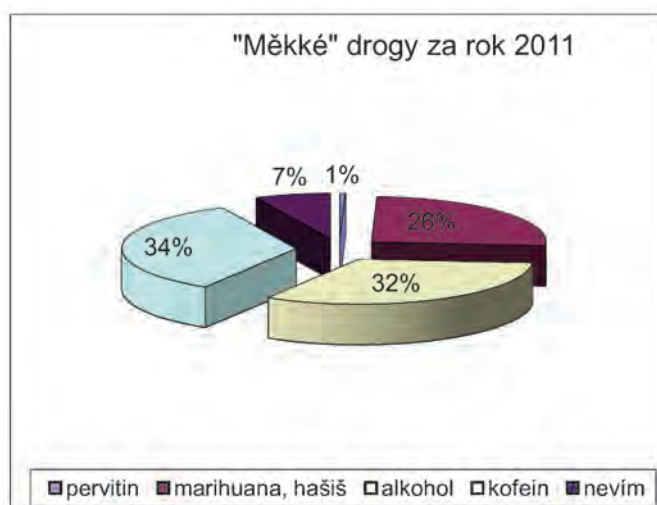
Název školy	„Měkké“ drogy za rok 2009				
	pervitin	marihuana hašiš	alkohol	kofein	nevím
Komenského	0	12	18	20	0
Daliborka	1	13	20	26	7
Habr	1	25	30	33	4
Karla J. Erbena v Miletíně	0	11	21	21	2
CELKEM	2	61	89	100	13

Obr. 22 – „měkké“ drogy za rok 2009

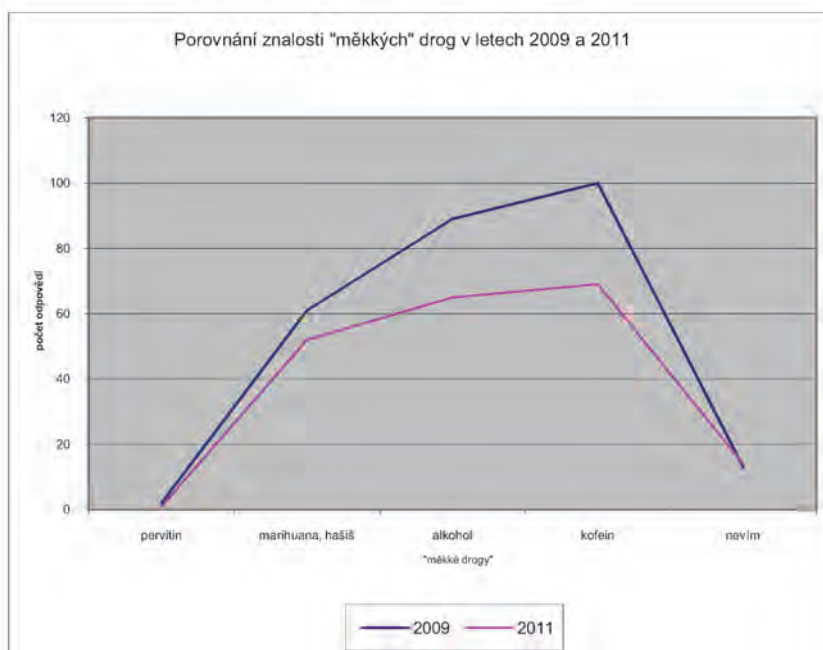
Tab. 21 – 7. otázka – Víš, jaké drogy se označují jako „měkké“? (za rok 2011)

Název školy	„Měkké“ drogy za rok 2011				
	pervitin	marihuana hašiš	alkohol	kofein	nevím
Komenského	1	10	15	13	4
Daliborka	0	17	18	24	4
Habr	0	15	17	17	5
Karla J. Erbena v Miletíně	0	10	15	15	1
CELKEM	1	52	65	69	14

Obr. 23 – „měkké“ drogy za rok 2011

Graf znázorňuje, že za „nejměkčí“ drogu žáci považují kofein a „nejtvrďší“ pervitin. Alkohol je bohužel velmi podceňován a byl označen za druhou „nejměkčí“ drogu.

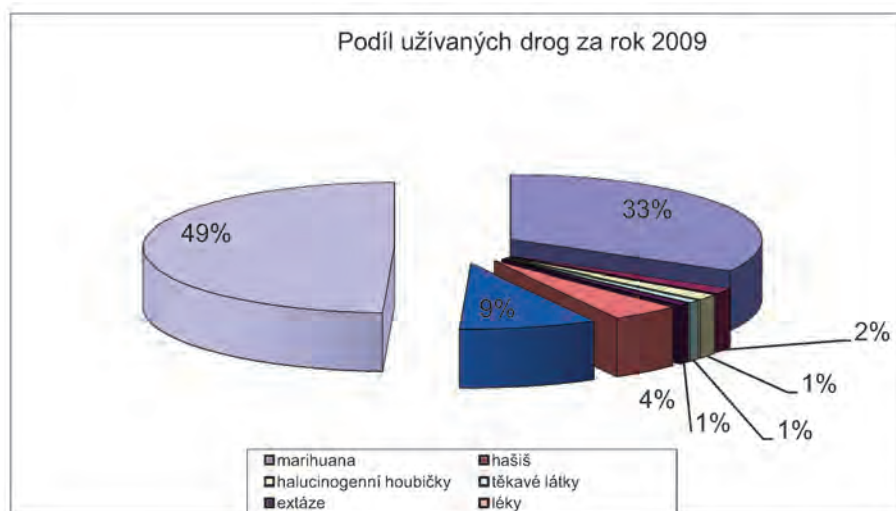

Obr. 24 – Porovnání znalosti „měkkých“ drog v letech 2009 a 2011

Překvapivá a alarmující zjištění přináší otázka desátá, u které navíc došlo k zajímavému vývoji. V roce 2009 mělo 50 % žáků posledních ročníků základních škol již zkušenost s nelegální drogou, těkavou látkou či zneužitím léků. V roce 2011 došlo k nezanedbatelnému poklesu na 39 %. Jedná se tedy o překvapivý a jednoznačně pozitivní vývoj. Dle očekávání dominuje v obou letech marihuana, jejíž podíl v roce 2011 klesl o 16 %, naopak o 5 % se zvýšila zkušenost s hašišem, což je velmi zajímavý a neočekávaný jev. Překvapivá je i skutečnost, že 9 % dotázaných v prvním roce a 5 % ve druhém roce napsalo jinou než uvedenou drogu. V roce 2011 bohužel došlo i k výskytu heroínu, i když jen v jednom případě. Naopak oproti roku 2009 nebyl zjištěn výskyt těkavé látky. O dvě procenta se zvýšilo zneužívání léků, ovšem konkrétní počet zůstal totožný, procentuální nárůst je způsoben nižším počtem žáků v roce 2011. V obou letech nebyla zjištěna zkušenost s LSD, pervitinem a kokainem. Velký podíl marihuany a léků je dle mého názoru způsoben zejména jejich dostupností.

Tab. 22 – 8. otázka – Máš zkušenost s některou z uvedených drog? (za rok 2009)

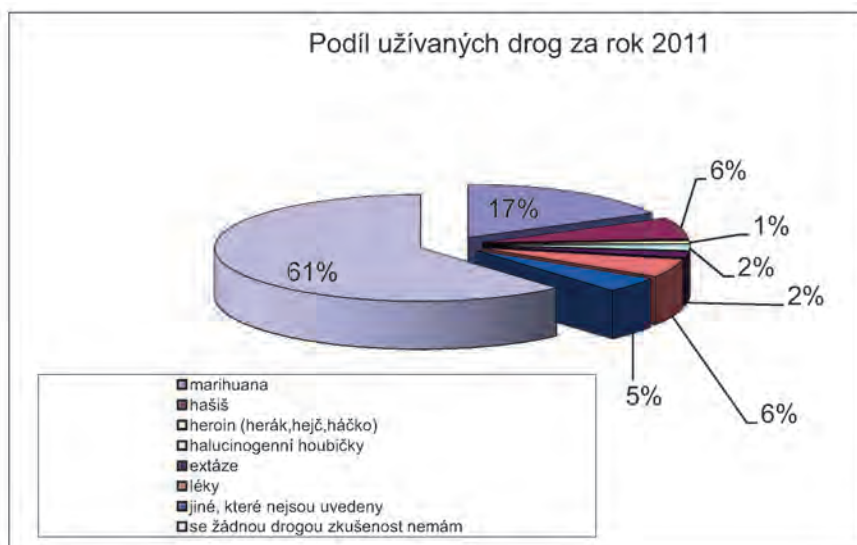
Zkušenosti s drogou v roce 2009	Název školy				Celkem
	Komenského	Daliborka	Habr	Karla J. Erbena v Miletíně	
marihuana	19	12	8	6	45
hašiš	0	0	1	1	2
heroin (herák, hejč, háčko)	0	0	0	0	0
LSD (trip)	0	0	0	0	0
halucinogenní houbičky (lysohlávka apod.)	0	0	2	0	2
těkavé látky (toluen apod.)	0	0	1	0	1
kokain (koks)	0	0	0	0	0
pervitin (perník, piko)	0	0	0	0	0
extáze	1	0	0	0	1
léky (prášky na spaní, sedativa a jiné bez doporučení lékaře)	3	0	2	1	6
jiné, které nejsou uvedeny	3	3	5	1	12
se žádnou drogou zkušenost nemám	6	21	24	16	67

Obr. 25 – Podíl užívaných drog za rok 2009

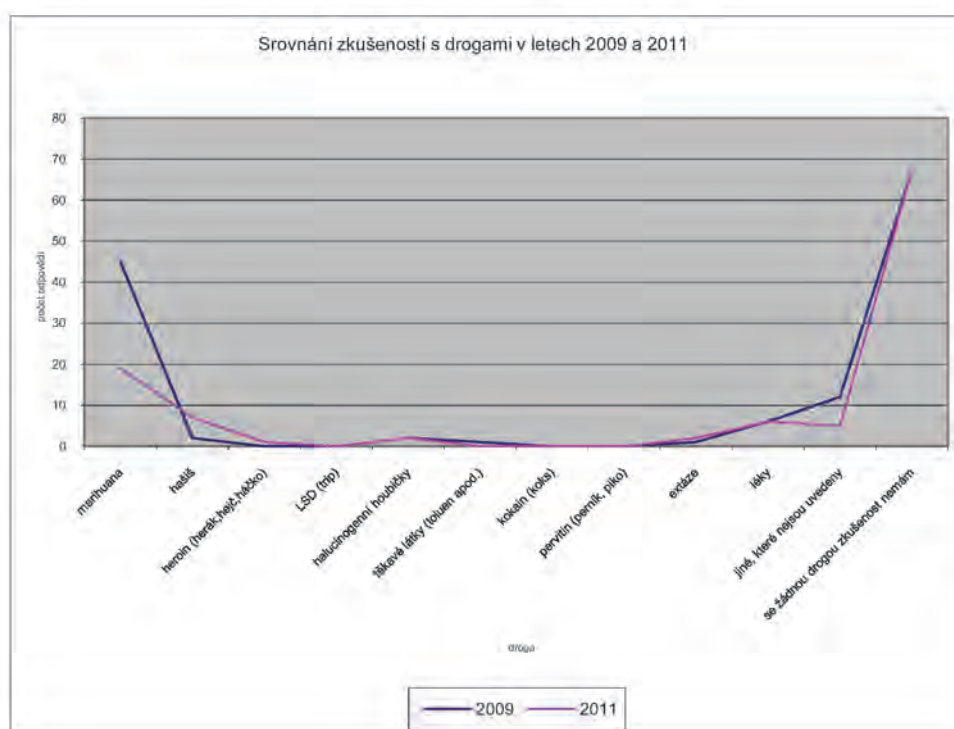
Tab. 23 – 8. otázka – Máš zkušenost s některou z uvedených drog? (za rok 2011)

Zkušenosti s drogou v roce 2009	Název školy				Celkem
	Komenského	Daliborka	Habr	Karla J. Erbena v Miletíně	
marihuana	4	7	5	3	19
hašiš	4	3	0	0	7
heroin (herák, hejč, háčko)	1	0	0	0	1
LSD (trip)	0	0	0	0	0
halucinogenní houbičky (lysohlávka apod.)	1	0	1	0	2
těkavé látky (toluen apod.)	0	0	0	0	0
kokain (koks)	0	0	0	0	0
pervitin (perník, piko)	0	0	0	0	0
extáze	0	2	0	0	2
léky (prášky na spaní, sedativa a jiné bez doporučení lékaře)	0	1	2	1	4
jiné, které nejsou uvedeny	0	3	1	1	5
se žádnou drogou zkušenost nemám	14	21	17	15	67

Obr. 26 – Podíl užívaných drog za rok 2011

Z grafu je zřejmý pokles zájmu o marihuanu a celkové snížení zkušeností s drogami v roce 2011.

Obr. 27 – Srovnání zkušeností s drogami v letech 2009 a 2011

V otázce č. 9 odpovídali jen ti, kteří mají zkušenost s drogou z otázky č. 8. V roce 2009 bylo zjištěno, že 29 % užívá drogu nepravidelně a 2 % dokonce pravidelně, což je však pouze jediný dotázaný. Naprostá většina, a to 69 %, drogu pouze zkusila. V roce 2011 však došlo k velmi významnému nárůstu podílu pravidelných uživatelů o celých 14 %. Mírně se snížil podíl nepravidelných uživatelů na 25 %. Jedná se o zajímavá zjištění v kontextu s otázkou č. 8, kde došlo ke snížení experimentování s drogami. Lze z toho vyvodit závěr, že sice klesá počet žáků, kteří drogu zkusili, ale výrazně větší procento u drogy zůstává i po „ochutnání“. Dle dosavadních zjištění se jedná převážně o marihuanu.

Samozřejmě musíme mít na paměti, že se k užívání drog nemuseli všichni dotázaní přiznat a skutečnost tak může být závažnější. Veliké potencionální nebezpečí spočívá v nepravidelném užívání drogy, od čehož je již jen krůček k pravidelnému užívání a v obrázku č. 30 již vidíme změny v poměru nepravidelných a pravidelných uživatelů ve sledovaných letech.

Tab. 24 – 9. otázka – V současnosti užívám drogu uvedenou v otázce č. 8 (za rok 2009)

Název školy	V současnosti užívám drogu uvedenou v otázce č. 10 za rok 2009			
	zkusil/a jednou	nepravidelně	pravidelně v partě	pravidelně sám
Komenského	11	4	0	0
Daliborka	10	4	0	0
Habr	6	7	0	1
Karla J. Erbena v Miletíně	12	1	0	0
CELKEM	39	14	0	1

Obr. 28 – Užívaná droga za rok 2009

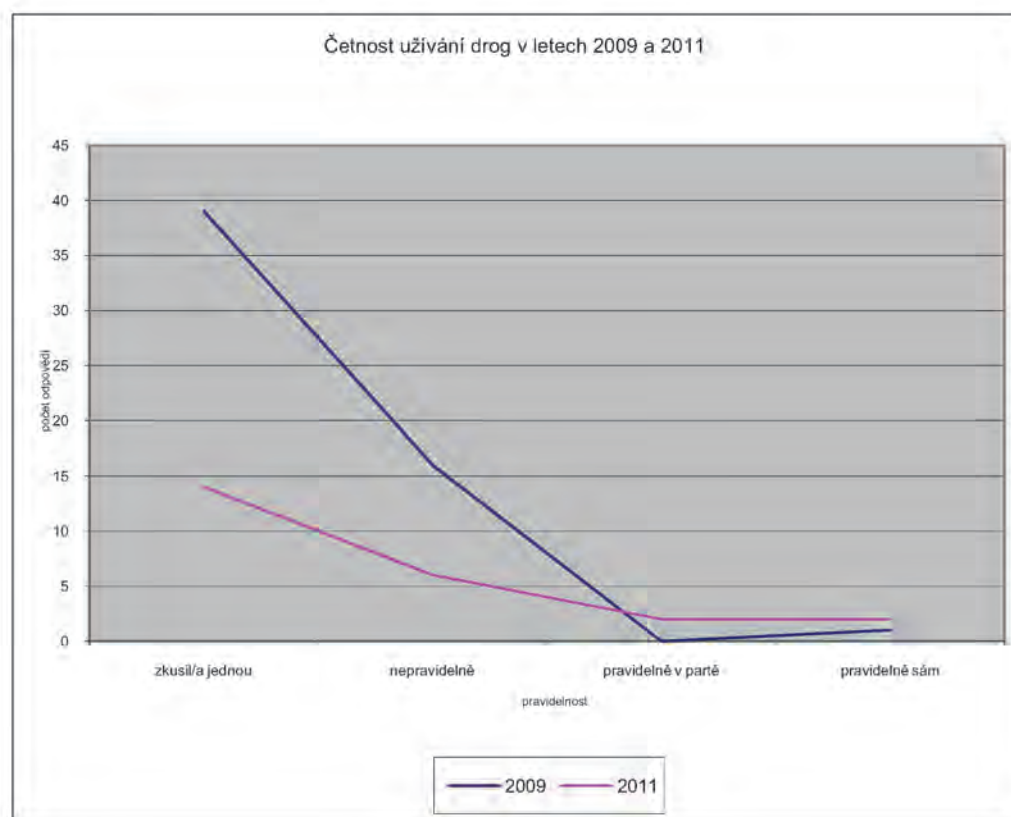
Tab. 25 – 9. otázka – Užívám drogu uvedenou v otázce č. 8 (za rok 2011)

Název školy	V současnosti užívám drogu uvedenou v otázce č. 10 za rok 2011			
	zkusil/a jednou	nepravidelně	pravidelně v partě	pravidelně sám
Komenského	2	1	1	0
Daliborka	5	1	1	1
Habr	5	2	0	1
Karla J. Erbena v Miletíně	2	2	0	0
CELKEM	14	6	2	1

Obr. 29 – Užívaná droga za rok 2011

Graf v obr. č. 30 znázorňuje nepříznivý jev v podobě navýšení podílu pravidelných uživatelů.

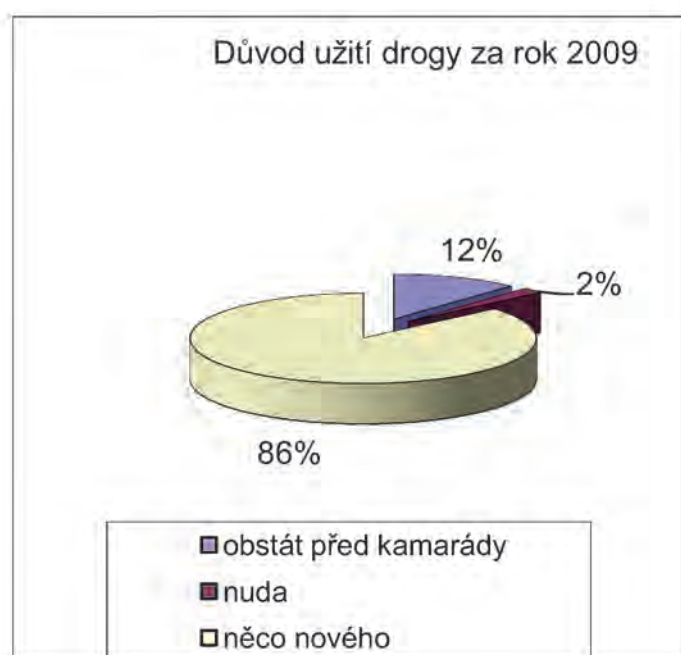

Obr. 30 – Četnost užívání drog v letech 2009 a 2011

Důvody k užití drogy jsou velmi rozmanité a individuální. V otázce desáté jsou uvedeny, dle mého názoru, ty nejčastější. Odpovídali opět pouze jedinci mající zkušenost s drogou z otázky č. 8. V roce 2009 většina dotazovaných, a to překvapivě 86 %, od drogy očekávala nové zážitky, jen 12 % chtěla obstát před kamarády a 2 % zaháněla drogou nudu. V roce 2011 chtělo zkusit něco nového 73 % dotazovaných, před kamarády jich chtělo obstát 9 % a nuda přivedla k drogám 18 % z nich. Došlo tedy ke změně poměru mezi nudou, která se zvýšila o 16 % a snaze obstát před kamarády, která se snížila o 3 %.

Tab. 26 – 10. otázka – Drogu jsem si vzal, protože (za rok 2009)

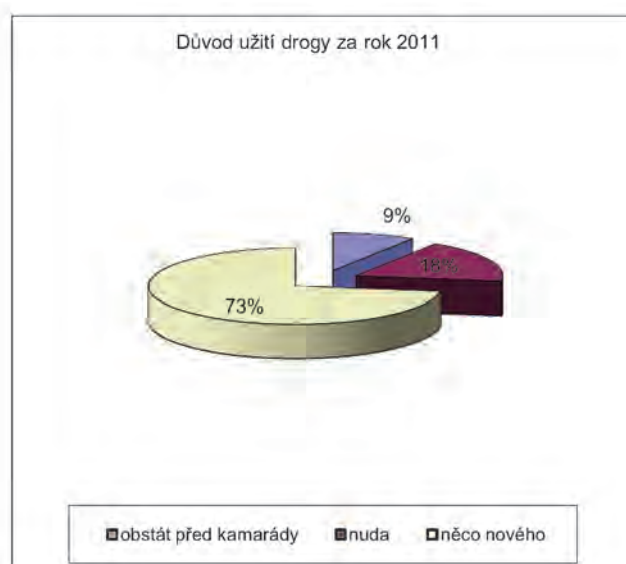
Název školy	Drogu jsem si vzal, protože		
	chtěl jsem obstát před kamarády	jsem se nudil	jsem chtěl zkusit něco nového
Komenského	4	0	11
Daliborka	1	0	13
Habr	0	1	13
Karla J. Erbena v Miletíně	1	0	7
CELKEM	6	1	44

Obr. 31 – Důvod užití drogy za rok 2009

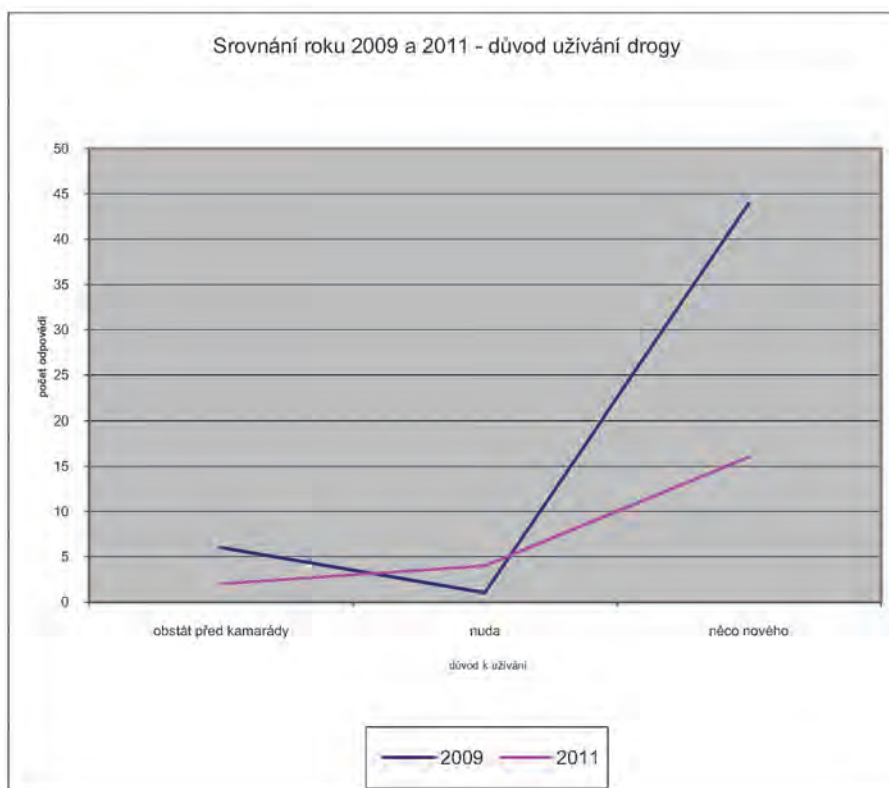
Tab. 27 – 10. otázka – Drogu jsem si vzal, protože (za rok 2011)

Název školy	Drogu jsem si vzal, protože		
	chtěl jsem obstát před kamarády	jsem se nudil	jsem chtěl zkusit něco nového
Komenského	1	1	2
Daliborka	1	1	5
Habr	0	1	6
Karla J. Erbena v Miletíně	1	1	3
CELKEM	2	4	16

Obr. 32 – Důvod užití drogy za rok 2011

Níže uvedený graf znázorňuje významné změny důvodů v přijetí drogy ve sledovaných letech. Výrazně se snížila snaha obstát před kamarády a naopak více uživatelů přivedla k droze nuda. Snížil se podíl zkoušení nových zážitků, ale i přesto se jedná stále o nejdůležitější motiv.

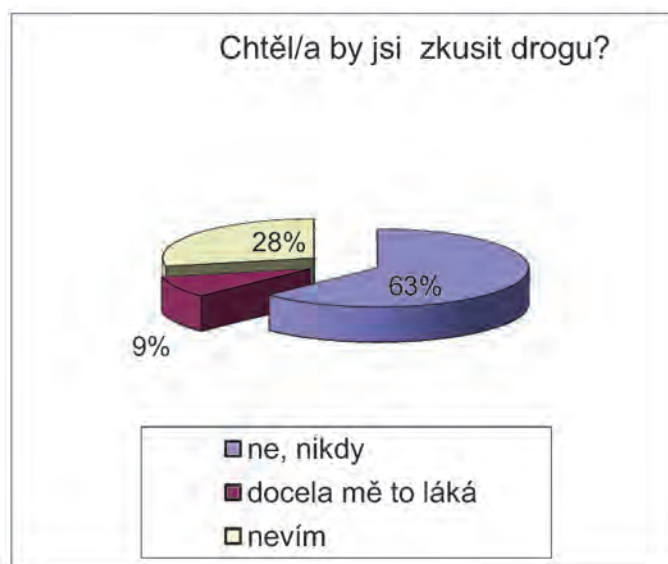

Obr. 33 – Srovnání roku 2009 a 2011 – důvod užívání drogy

V otázce č. 11 odpovídali pouze ti žáci, kteří dosud se žádnou drogou uvedenou v otázce č. 8 zkušenost nemají. V roce 2009 uvedlo 63 % žáků, že drogu nikdy zkusit nechtějí a jen 9 % žáků to láká. V roce 2011 pak již 71 % žáků nikdy drogu zkusit nechce a láká to již jen 5 %. Žáci, kteří již uvažují ve smyslu, že je droga láká, jsou tak bezprostředně ohroženi, ale velké potencionální nebezpečí se skrývá i ve velké skupině těch, kteří nevědí. V roce 2009 se jednalo o 28 % a v roce 2011 tento podíl poklesl na 24 %. Je důležité co nejdříve preventivně působit zejména na tyto dvě poslední skupiny, aby došlo ke změně jejich uvažování a co nejvíce se zvětšoval podíl těch, kteří drogu zkoušet nechtějí. Bohužel samozřejmě není v moci i těch nejdůležitějších preventivních programů od rozhodnutí k užití drogy odvrátit všechny žáky. Na závěr však vývoj v této otázce můžeme vyhodnotit optimisticky jako kladný.

Tab. 28 – 11. otázka – Pokud jsi drogu nikdy ještě sám nezkusil/a, chtěl/a bys to změnit? (v roce 2009)

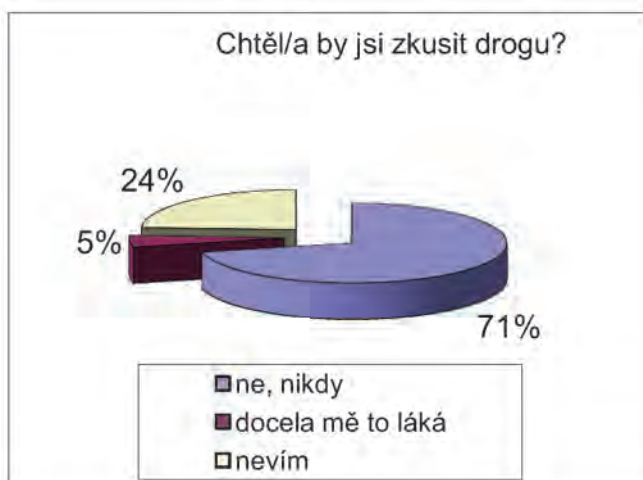
Název školy	Touha zkusit drogu do budoucna		
	ne, nikdy nic takového zkoušet nebudu	docela mě to láká	nevím
Komenského	14	0	3
Daliborka	14	1	13
Habr	21	4	10
Karla J. Erbena v Miletíně	15	4	3
CELKEM	64	9	29

Obr. 34 – Chtěl/a by jsi zkusit drogu (za rok 2009)

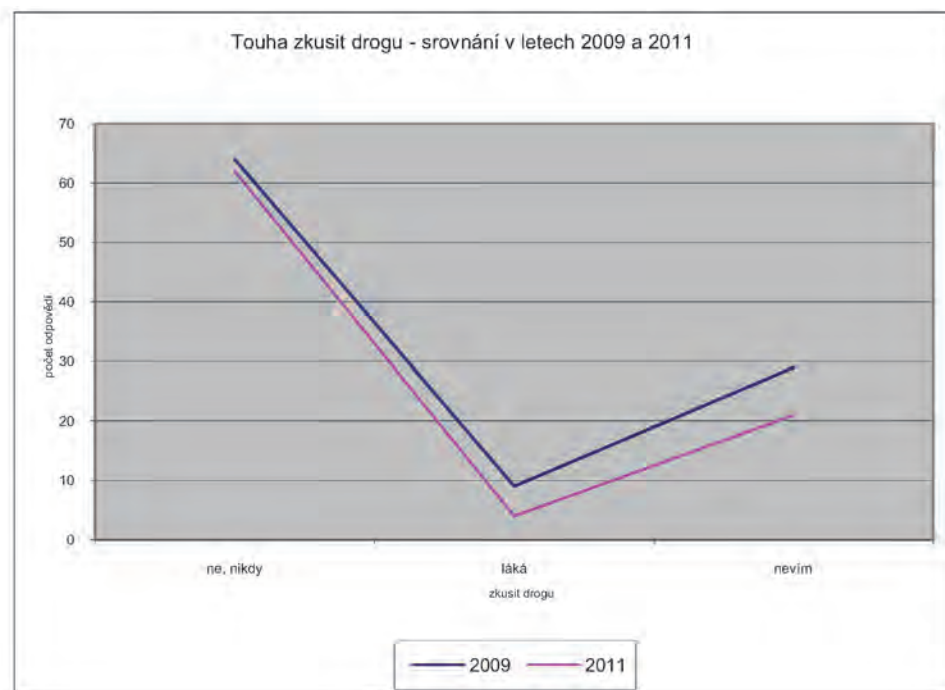
Tab. 29 – 11. otázka – Pokud jsi drogu nikdy ještě sám nezkusil/a, chtěl/a bys to změnit?(v roce 2011)

Název školy	Možnost zkoušky drogy do budoucna		
	ne, nikdy	docela mě to láká	nevím
Komenského	14	0	1
Daliborka	19	0	9
Habr	17	3	5
Karla J. Erbena v Miletíně	12	1	6
CELKEM	62	4	21

Obr. 35 – Chtěl/a by jsi zkusit drogu? (za rok 2011)

Graf znázorňuje podobné trendy v touze zkusit drogu. V roce 2011 nedošlo oproti minulému šetření k významnějším změnám.

Obr. 36 – Touha zkusit drogu – srovnání v letech 2009 a 2011

V otázce dvanácté zjišťujeme, jestli žáci znají někoho, kdo užívá drogy. V roce 2009 84 % dotázaných uvedlo, že někoho, kdo drogu užívá, zná. V roce 2011 tento počet poklesl na 68 %, z toho ve 22 % znají uživatele drogy ze školy. Je otázkou, zda-li má znalost uživatelů drogy spíše negativní dopad dle hesla „příklady táhnou“ nebo pozitivní, ve smyslu odrazení od drogy. Nejvíce zřejmě záleží na frekvenci užívání konkrétního známého, dopadů na jeho zdraví a sociální status.

Tab. 30 – 12. otázka – Znáš někoho, kdo užívá drogy? (za rok 2009)

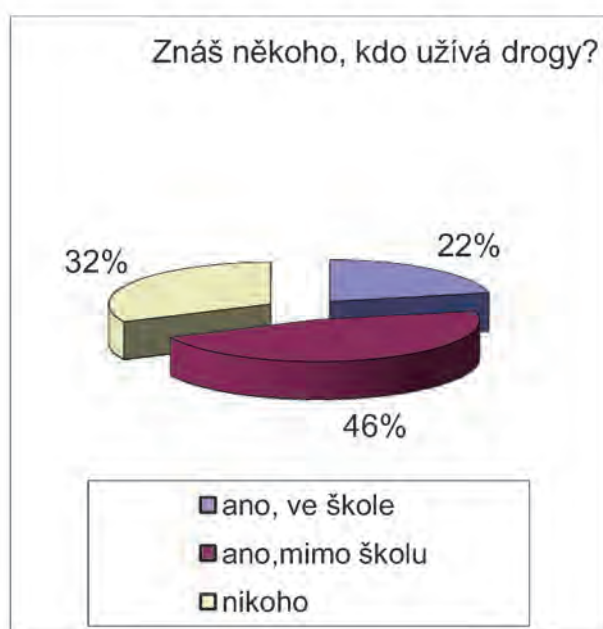
Název školy	Znáš někoho, kdo užívá drogy		
	ano, ve škole	ano, mimo školu	nikoho takového neznám
Komenského	7	17	2
Daliborka	13	18	11
Habr	24	18	7
Karla J. Erbena v Miletíně	8	17	4
CELKEM	52	70	24

Obr. 37 – Znáš někoho, kdo užívá drogy? (za rok 2009)

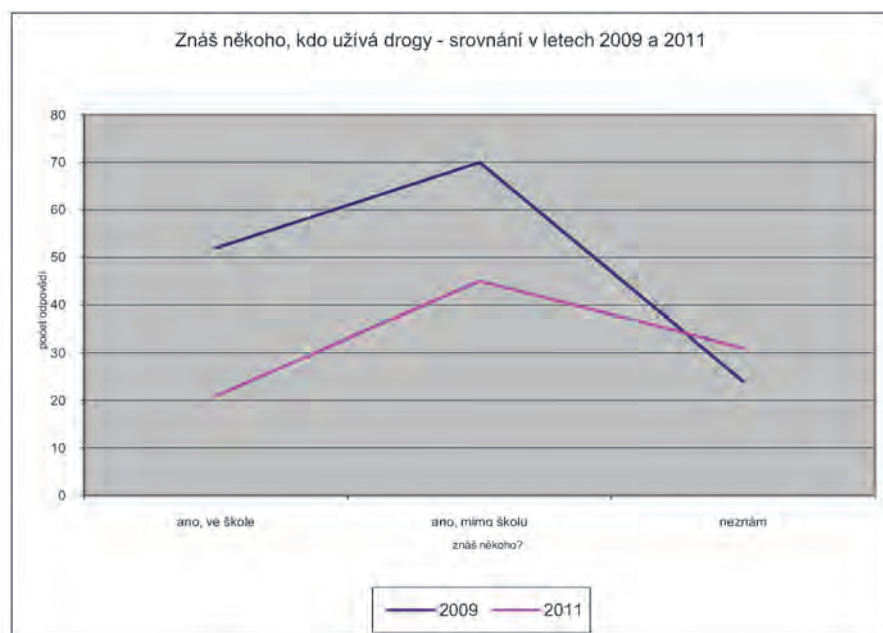
Tab. 31 – 12. otázka – Znáš někoho, kdo užívá drogy? (za rok 2011)

Název školy	Znáš někoho, kdo užívá drogy		
	ano, ve škole	ano, mimo školu	nikoho takového neznám
Komenského	5	9	5
Daliborka	6	13	11
Habr	7	13	9
Karla J. Erbena v Miletíně	3	10	6
CELKEM	21	45	31

Obr. 38 – Znáš někoho, kdo užívá drogy? (za rok 2011)

V grafu je patrný pokles známosti osob užívajících drogy v roce 2011.

Obr. 39 – Znáš někoho, kdo užívá drogy – srovnání v letech 2009 a 2011

Závěrečná otázka č. 13 zjišťuje, v kolika případech a kým byla droga nabízena. Nejčastěji nabídka, dle očekávání, pocházela od známého člověka, a to v roce 2009 ve 44 % případů. V roce 2011 se jednalo 34 % případů a došlo tak k poměrně výraznému poklesu o 10 %. Cizí člověk nabízel drogu dotázaným ve 13 % případů v roce 2009 a v 10 % v roce 2011. V roce 2011 tedy došlo k celkovému snížení nabídky o 13 %. V roce 2011 proto převažuje podíl těch, kterým droga nabídnuta nebyla. Z dosavadních zjištění vyplývá, že se nejčastěji bude jednat o marihuanu. Poměry nabídek od neznámého člověka jsou nad očekávání vysoká. Dosud jsem nezaznamenal, že by docházelo k distribuci drog v okolí škol či na jiných místech mezi mládeží v této věkové skupině. Žádné podobné informace nemám ani od specialistů na drogovou problematiku Oddělení obecné kriminality Policie ČR Jičín.

Tab. 32 – 13. otázka – Stalo se ti, že ti někdo nabídl drogu? (za rok 2009)

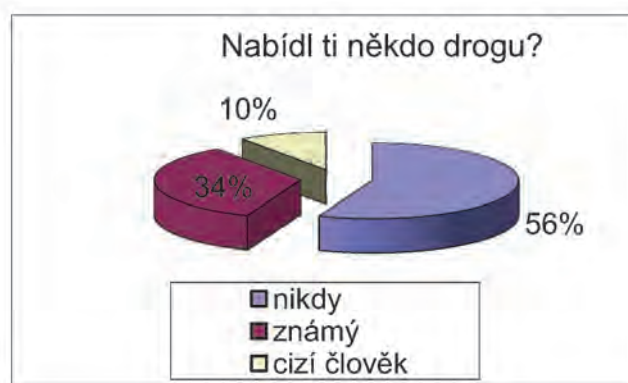
Název školy	Nabídl ti někdo drogu		
	nikdy	ano, byl to někdo koho znám	ano, nabídl mi ji cizí člověk
Komenského	9	12	1
Daliborka	16	13	6
Habr	16	20	3
Karla J. Erbena v Miletíně	11	8	5
CELKEM	52	53	15

Obr. 40 – Nabídl ti někdo drogu? (za rok 2009)

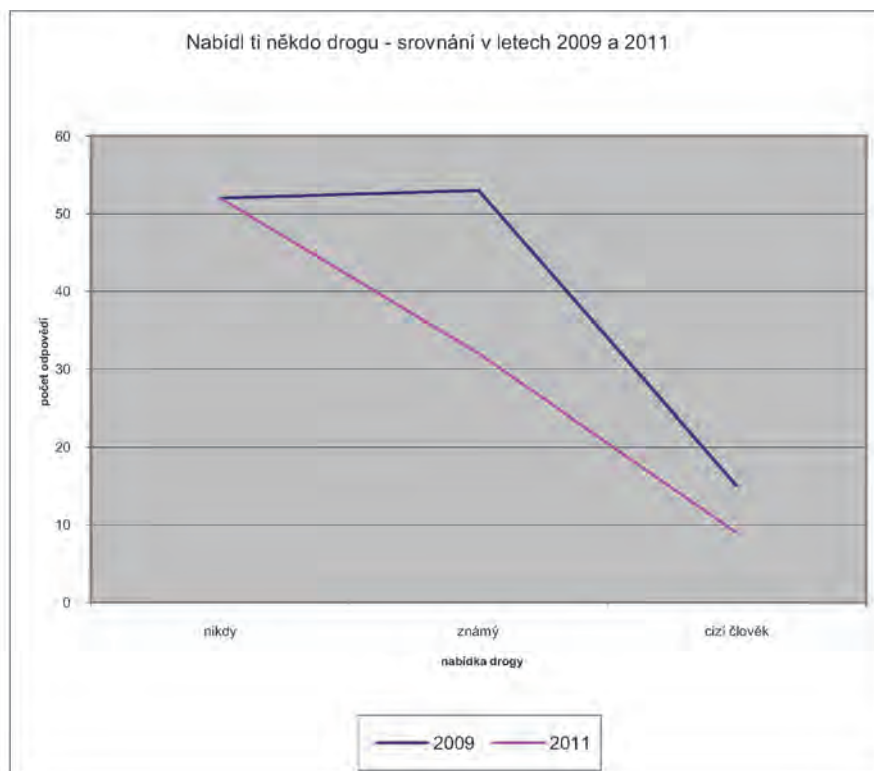
Tab. 33 – 13. otázka – Stalo se ti, že ti někdo nabídl drogu? (za rok 2011)

Název školy	Nabídl ti někdo drogu		
	nikdy	ano, byl to někdo koho znám	ano, nabídl mi ji cizí člověk
Komenského	8	7	5
Daliborka	20	7	2
Habr	13	10	1
Karla J. Erbena v Miletíně	11	8	1
CELKEM	52	32	9

Obr. 41- Nabídl ti někdo drogu? (za rok 2011)

Na grafu vidíme pokles nabídky drog v roce 2011. K nejvýraznějšímu poklesu došlo ze strany známých lidí.

Obr. 42 – Nabídl ti někdo drogu – srovnání v letech 2009 a 2011

Testování hypotéz

Hlavní hypotéza č. 1 – postoje žáků k drogám, včetně alkoholu a tabákových výrobků jsou liberální, což vede k jejich značnému rozšíření.

Podhypotéza A)

Nejvíce informací o drogách dotazovaní žáci získali ve škole – tato hypotéza se potvrdila. 33 % žáků se nejvíce informací dozvědělo ve škole. Při stanovení závěru jsem vycházel pouze z hodnot za jednotlivé položky, bez ohledu na skutečnost, že podíl zdrojů informací z internetu a dále televize, knih a časopisů lze považovat za zdroj, který si žáci opatřili samostatně. Druhým nejvýznamnějším zdrojem je televize, knihy a časopisy, který tvoří podíl 19 %. Naopak nejmenší podíl zaujímají rodiče s hodnotou 13 %.

Podhypotéza B)

Více jak padesát procent žáků má zkušenost s konzumací alkoholu a cigaret – hypotéza se potvrdila, s alkoholem má zkušenost 92 % a s cigaretou 75 % žáků. 20 % žáků pije alkohol dokonce pravidelně. Největší podíl tvoří nepravidelné pití s hodnotou 52 %. V případě cigaret je pravidelných kuřáků 12 %. Nepravidelně kouří 25 % žáků. Nikdy cigaretu neokusilo pouze 25 % dotázaných a alkohol pouhých 8 %.

Podhypotéza C)

Na testovaných základních školách je z nelegálních drog nejrozšířenější marihuana – tato hypotéza se potvrdila. Marihuanu označilo 17 % žáků. Druhou nejfrekventovanější drogou jsou s 6 % zneužívání léků a hašiš. 61 % žáků nemá zkušenost se žádnou nelegální drogou, zneužíváním léků či těžkou látkou.

Podhypotéza D)

Nejčastějším důvodem konzumace drog je snaha obstát před kamarády – hypotéza se nepotvrdila. Nejčastějším důvodem je touha zkusit něco nového, která k užití drogy motivovala 73 % dotázaných. Nuda přivedla k droze 18 % dotázaných a pouze 9 % žáků chtělo obstát před kamarády.

Podhypotéza E)

Nejčastější nabídka drogy přichází od známé osoby – hypotéza se potvrdila. Od známé osoby dostalo nabídku drogy 34 % žáků. Nabídka drogy od cizího člověka tvoří podíl 10 %. Dosud žádnou nabídku nedostalo 56 % žáků.

Hlavní hypotéza č. 1 se potvrdila. S alkoholem má zkušenost 92 % a s cigaretou 75 % žáků, žáci mají dobré povědomí o „tvrdých a měkkých“ drogách a s výjimkou alkoholu je dokáží správně zařadit. 39 % žáků přiznává zkušenost s nelegální drogou, zneužíváním léků nebo těkavou látkou, z nich drogu pouze jednou zkusilo 59 % a 41 % si drogu vzalo opakovaně. Z dotázaných, kteří drogu dosud neužili, to 5 % láká a 24 % neví. 68 % žáků zná někoho, kdo drogy užívá a 44 % žáků již dostalo nabídku k požití drogy. Všechny tyto skutečnosti dokládají rozšířenost drog, alkoholu a tabákových výrobků a liberální postoj k nim.

Hlavní hypotéza č. 2 – předpokládáme, že oproti výsledkům šetření z roku 2009 došlo k mírnému nárůstu zkušeností žáků s nelegálními drogami, zneužíváním léků a těkavými látkami, a to v rozsahu dvou až pěti procent. **Tato hypotéza se nepotvrdila.** V roce 2009 mělo zkušenost s těmito látkami 50 % žáků posledních ročníků základních škol a v roce 2011 to bylo 39 % žáků. Došlo tedy k poklesu o 11 %. Tento pozitivní vývoj je dle mého názoru poměrně překvapivý. I přes pokles zkušeností se však zvýšil podíl pravidelných uživatelů, a to o celých 14 %. Mírně se snížil podíl nepravidelných uživatelů na 25 %. V kontextu s celkovým průzkumem lze konstatovat, že sice klesá počet žáků, kteří drogu zkusili, ale výrazně větší procento u drogy zůstává i po „ochutnání“ a převážně se jedná o marihuanu.

ŽIVOTNÍ STYL A NÁVYKOVÉ NEMOCI

Prim. MUDr. Karel NEŠPOR, CSc., MUDr. Otto MATANELLI,
Psychiatrická léčebna Praha – Bohnice, Mužské odd. pro léčbu závislosti

Úvod

Mnozí abstinující závislí považují za podstatný přínos léčby to, že si během ní osvojili pravidelnost a smysl pro pořádek. Při rozvoji návykových nemocí vstupují do interakcí ochranné a rizikové činitele na více rovinách. Považovat návykovou nemoc čistě za věc životního stylu by proto nebylo správné. Přesto ale změna životního stylu může podstatným způsobem usnadnit léčbu. V tomto textu se zaměříme na některé prvky životního stylu a jejich význam při zvládnutí návykových nemocí.

Stravování a příjem tekutin

V tomto směru můžeme odkázat na naši předchozí práci (Nešpor, 2010). Zde jen stručně zopakujeme, že peptidy regulující chuť k jídlu souvisejí s bažením po alkoholu (Hillemacher a spol., 2007). Bažení po alkoholu je také často vyvoláváno žízní. Napít se nealkoholického nápoje se osvědčuje jako způsob, jak u závislých na alkoholu překonat bažení. Klasické doporučení dbát na pravidelnost v jídlu a dostatečný příjem tekutin tak nachází podporu v moderních výzkumech. Podstatné jsou i rituály, které se s jídlom pojí, např. jiný efekt má společný slavnostní oběd v kruhu rodiny a jiný hospodské rituály.

Spánek

Existují doklady o tom, že spánková deprivace a subdeprivace zhoršují kognitivní funkce, k nimž patří pozornost či schopnost se rozhodovat a také funkce exekutivní. To s sebou nese rizika pro abstinenci, ale i např. v dopravě nebo v pracovním prostředí. Využívání některých postupů, jak zvládat bažení, vyžaduje přiměřenou schopnost vnímání sebe i situace a vybavení si vhodné techniky. To spánková deprivace nebo subdeprivace znesnadňují. Spánková deprivace navíc může zvyšovat efekt intoxikace alkoholem a riziko srdečních arytmií („holiday heart syndrom“).

Nepřekvapuje, že spánková deprivace vyvolávala

u závislých na tabáku bažení po této látce. Možným mechanismem zde mohlo být i to, že kuřáci si navykli zahánět ospalost cigaretou (Hamidovic a spol., 2009).

Dlouho se ví, že alkohol i některé jiné látky narušují REM fázi spánku (Aalto a Kiianmaa, 1984), klinický význam tohoto fenoménu u dospělých jedinců však není zcela jasný. Co se týče léčby poruch spánku u závislých osob, je lépe se vyhnout hypnotikům a to i těm, o kterých výrobci tvrdí, že jsou nenávyková. Velká část poruch spánku jde na vrub nepravidelnému způsobu života a při abstinenci a zlepšení životního stylu se upraví i bez farmakoterapie. To se týká také závislých na budivých látkách, kteří mají rytmus bdění a spánku zvláště narušen (Matuskey a spol., 2010).

Závislé varujeme před zaměstnáními, kde je trojměnný provoz, protože ta spánkovou hygienu znesnadňují. K léčbě poruch spánku doporučujeme relaxační techniky, přizpůsobení životního stylu atd. (podrobněji např. Nešpor 2006).

Na okraj této problematiky dodáváme, že některé poruchy související se spánkem, jako spánková apnoe, bývají u závislých na alkoholu častější a je třeba jim věnovat pozornost.

Tělesná aktivita a sport

Tělesná aktivita mírní lehké úzkosti a deprese (Harvey a spol., 2010, Herring a spol., 2010) a vytváří dobré podmínky pro následnou relaxaci. Z tohoto hlediska je fyzická aktivita v prevenci a léčbě návykových nemocí prospěšná. Tělesná aktivita (a to i lehká) mírní deprese. Mechanismy, které se zde uplatňují, mohou být biologické (např. efekt cvičení na uvolňování serotoninu nebo neurogenezu v hippocampu) i psychologické (např. lepší sebevědomí). Zvláště některé sporty s sebou ale nesou z hlediska návykových nemocí závažná rizika.

Sporty a návykové nemoci: některé rizikové a ochranné činitele (částečně podle Nešpor, 2005).

Riziko návykové nemoci zvyšuje (týká se zejména vrcholového sportu)

Vážné zranění, společné popíjení po tréninku, nevyvážený životní styl, častý pobyt mimo domov, stres, dopink, vyčerpání.

Riziko návykové nemoci zvyšuje (týká se zejména pasivního sledování sportovních zápasů)

Nedostatek pohybu, vliv reklamy alkoholu a hazardu, stres, často riziková společnost, častý souběh s konzumováním nekvalitních potravin a nápojů a s tím související další rizika.

Riziko návykové nemoci snižuje (týká se zejména rekreačního sportu)

Dobrá společnost, nefarmakologické mírnění lehčích psychických obtíží, prevence civilizačních chorob, lepší tělesné i duševní zdraví.

Relaxační techniky

Relaxační techniky se v medicíně a psychoterapii využívají v řadě indikací, kromě zmiňovaných poruch spánku tak lze mírnit bolest, následky nadměrného stresu, a příznivě ovlivňovat duševní stav (přehled Nešpor, 1998, nověji např. Manzoni a spol., 2008). Lidem, kteří mají sklon se dostávat do stavu vyčerpání, lze kupříkladu doporučit, aby po návratu ze zaměstnání dvacet minut relaxovali, než se začnou zabývat jinými záležitostmi.

Velmi užitečný je i nácvik klidného břišního dýchání. Jeho výhodou je mimo jiné to, že se dá nenápadně využívat i v situacích každodenního života a lépe tak zvládat negativní emoce a bažení.

Vyvážený způsob života, aktivní odpočinek, vhodné zájmy a prostředí

V ideálním případě by se měl jedinec při aktivním odpočinku zabývat komplementárními odpočinkovými aktivitami ve vztahu k práci. Nevhodný je např. odpočinek vsedě v uzavřených místnostech pro lidi duševně pracující, těm by více prospěla procházka. To ale neplatí třeba pro poštovního doručovatele. Aktivní odpočinek u závislých by měl rozhodně probíhat v bezpečných prostředích. Klasické doporučení pro závislé na alkoholu je, pokud možno, mít „suchý dům“, tj. nemít v bytě žádné alkoholické nápoje. Pomáhá také pravidelný denní nebo týdenní rytmus. Pro zajímavost nabízíme zkušenost jednoho abstinujícího vysokoškola: „Když po sobě po jídle neumyji nádobí, tak není něco v pořádku a měl bych si dávat pozor.“

Kultura a sdělovací prostředky

Podle zpráv českých médií lidé starší 15 let strávili v říjnu 2010 před televizní obrazovkou denně v průměru více než tři hodiny. K tomu je třeba připočítat vliv internetových a tištěných médií. Je jasné, že se jedná o faktor, který ovlivňuje životní styl velké části obyvatelstva a to ne vždy příznivě. Zejména vizuální média mohou pomocí reklamy alkoholu nebo jinak u závislých vyvolat bažení (craving) po návykové látce. Podstatným prvkem prevence a léčby návykových nemocí je proto mediální gramotnost (např. Kuipersmid a spol., 2010, Austin a Johnson, 1997). Cí-

lem mediální gramotnosti je média efektivně využívat a minimalizovat jejich rizika.

Sociální vztahy

Životní styl úzce souvisí se sítí sociálních vztahů a lze hovořit i o životním stylu rodiny nebo životním stylu lidí určité profese nebo sociální skupiny. Změna okruhu lidí, s nimiž se abstinující závislý stýká, často přivodí změnu životního stylu a naopak změna životního stylu vede často ke změnám ve vztazích. Užitečným tématem pro rodinnou a párovou terapii bývá mimo jiné to, jak zlepšit životní styl rodiny a zkvalitnit náplň společného času.

Doléčování

Pravidelnost v doléčování je pro velkou část závislých klíčem k úspěchu. Profesionální léčba umožňuje navíc reagovat na změny stavu a pomáhá udržovat přiměřenou motivaci. Socioterapeutické kluby i rituály Anonymních alkoholiků a podobných organizací poskytují pocit stability a jistoty. Kromě toho se tak určité zásady hluboce vštípí do paměti, takže se vybaví, i když jsou kognitivní funkce oslabeny vlivem bažení nebo stresu.

Praktické využití při léčbě návykových nemocí

- Nejjednodušší je předat srozumitelnou formou pacientům relevantní informace. To lze spojit s posilováním motivace, analyzovat dřívější životní styl a plánovat různá zlepšení.
- Podobně je možné při rodinné terapii zkoumat životní styl rodiny a navrhnout změny.
- Při rezidenční léčbě je vhodné jednotlivé prvky léčby náležitě zdůvodnit, např. proč je třeba chodit na terapeutické aktivity včas nebo proč lze sledovat televizi pouze ve vyhrazeném čase a předem dohodnuté programy.

Závěr

Zlepšení životního stylu, jistá míra disciplíny a osvojení si zdravých návyků jsou podstatným prvkem léčby návykových nemocí. Tuto zásadu prosazoval už docent Skála. Nověji ozdravení životního stylu zdůrazňují autoři zabývající se technikami „prevence recidivy“ (např. Larimer a spol., 1999).

Literatura

- Aalto J, Kiiianmaa K. Increased voluntary alcohol drinking concurrent with REM-sleep deprivation. *Alcohol*. 1984; 1(1):77-9.
- Austin EW, Johnson KK. Effects of general and alcohol-specific media literacy training on children's decision making about alcohol. *J Health Commun*. 1997; 2(1):17-42.
- Hamidovic A, de Wit H. Sleep deprivation increases cigarette smoking. *Pharmacol Biochem Behav*. 2009; 93(3):263-9.
- Harvey SB, Hotopf M, Overland S, Mykletun A. Physical activity and common mental disorders. *Br J Psychiatry*. 2010; 197:357-64.
- Herring MP, O'Connor PJ, Dishman RK. The effect of exercise training on anxiety symptoms among patients: a systematic review. *Arch Intern Med*. 2010; 170(4):321-31.
- Hillemacher T, Kraus T, Rauh J, Weiss J, Schanze A, Frieling H, Wilhelm J, Heberlein A, Gröschl M, Sperling W, Kornhuber J, Bleich S. Role of appetite-regulating peptides in alcohol craving: an analysis in respect to subtypes and different consumption patterns in alcoholism. *Alcohol Clin Exp Res*. 2007; 31(6):950-4.
- Kupersmidt JB, Scull TM, Austin EW. Media literacy education for elementary school substance use prevention: study of media detective. *Pediatrics*. 2010; 126(3):525-31.
- Larimer ME, Palmer RS, Marlatt GA. Relapse prevention. An overview of Marlatt's cognitive-behavioral model. *Alcohol Res Health*. 1999; 23(2):151-60.
- Manzoni GM, Pagnini F, Castelnuovo G, Molinari E. Relaxation training for anxiety: a ten-years systematic review with meta-analysis. *BMC Psychiatry*. 2008; 8:41.
- Matuskey D, Pittman B, Forselius E, Malison RT, Morgan PT. A multistudy analysis of the effects of early cocaine abstinence on sleep. *Drug Alcohol Depend*. 2010 Dec 6. [Epub ahead of print]
- Nešpor K. Dietetická doporučení pro závislé na alkoholu, Praha, 2010. Dostupné na www.drnespor.eu/a-jidlo3.doc.
- Nešpor K. Pohybová cvičení a jóga v prevenci a léčbě závislostí. *Česká a slovenská psychiatrie*. 2005; 101(5):268-270. Dostupné na www.drnespor.eu.
- Nešpor K. *Zůstat střízlivý*. Brno: Host 2006; 238.
- Nešpor, K.: *Uvolněně a s přehledem. Relaxace a meditace pro moderního člověka*. Praha: Grada 1998; 96.

Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc.
www.drnespor.eu
Psychiatrická léčebna Bohnice
Odd. léčby závislostí – muži
181 02 Praha 8

OPERACE X

POČÁTKY HEROINOVÉHO BOOMU

PhDr. Miroslav NOŽINA PhD., Mgr. Karel KUČERA

Hmongská žena nařezává hlavičky máku, z nichž se získává surové opium

Pěstování opia se stalo od konce 19. století významnou hnací silou ekonomiky států indočínského poloostrova. Masivní nárůst pěstění opiového máku byl podmíněn především poptávkou v Číně. Papaver somniferum se tedy pěstoval jak v britské kolonii Barmě, v siamském království, tak ve francouzské Indočíně. Francouzská i britská koloniální správa¹⁾ dokonce na obchodu participovaly prostřednictvím vyhlášení státního monopolu. Není divu, že některá indočínská etnika žijící v hornatém laoském severu a severozápadním Vietnamu založila svou obživu především na pěstování této nenáročné plodiny. Nejvýznamnějšími producenty ve francouzských državách byli Hmongové a Horští Thajové.

Situace se však začala měnit se začátkem druhé světové války, kdy se tradiční obchodní vazby zpřetrhaly. Po skončení konfliktu přišel, s obnovením francouzské koloniální správy, zákaz pěstování a konzumace opia. Definitivní konec masového odběru v Číně znamenal nástup tamních komunistů k moci.

Další změna nastala se začátkem prvního indočínského konfliktu. Obě strany, jak Francouzi tak hnutí odporu, využívaly obchodu s opiem k financování války. Ve světě navíc stoupla poptávka po heroinu, drogy, jež se připravuje právě z opia. Příběh heroinového boomu ale nezačal v laosko-vietnamských horách, nýbrž v kanceláři francouzské tajné služby.

Francouzské tajné služby vystřídali v polovině padesátých let Američané. S jejich aktivitami v Laosu

pak souvisí heroinový boom v USA během šedesátých a sedmdesátých let.

Vznik a fungování operace X

Francouzi v počátečním období svého návratu do Laosu nepočítali s rozsáhlejším vojenským využitím příslušníků horských etnik, kteří pro ně představovali příliš nestálou a těžko ovladatelnou sílu. S rozšiřováním vlivu dvou hlavních levicových odbojových skupin Viet Minhu a Neo Lao Issary v horách však francouzské vrchní velení v Indočíně došlo k názoru, že nepravidelné horalské oddíly by mohly být při potírání povstalců užitečné. Francouzská zpravodajská Služba vnější dokumentace a kontrašpionáže (*Service de Documentation Extérieure et Contre-Espionage*, SDECE) proto počátkem padesátých let začala experimentovat s vytvářením horalských jednotek *maquis*, nazývaných tak podle francouzských partyzánů za druhé světové války. V Cap St. Jacques (Vung Tau) v jižním Vietnamu zřídila speciální školicí středisko - *L'École d'Action* – pro výcvik příslušníků horských etnik. Výcvik zajišťovaly dvě desítky francouzských důstojníků pod velením podplukovníka Edmonda Gralla. Tento program dlouho zůstal ve stadiu experimentů. Situace se změnila až v prosinci 1950, kdy se stal velitelem expedičního sboru v Indočíně maršál Jean de Lattre de Tassigny. Ten, když zjistil, že program vypadá slibně, dal svůj souhlas k organizování horalských protipovstaleckých oddílů působících na územích kontrolovaných odbojem. Řízením záškodnických operací na území Severního Vietnamu a v Laosu pověřil majora Rogera Trinquiera. Nová vojenská organizace byla oficiálně označena jako Skupina smíšených, aeromobilních *komandos* (*Groupement de Commandos Mixtes Aéroportés*, GCMA). Třebáže podplukovník Grall zůstal velitelem skupiny až do roku 1953, byl to Trinquier, který měl největší podíl na rozvoji taktiky GCMA a vytváření etnických aliancí – a také na organizování obchodu s opiem.

¹⁾ Francouzská Indočína se skládala ze třech zemí – Vietnamu, Kambodže a Laosu.

Roger Trinquier

Trinquier považoval za nejdůležitější úkol GCMA vytváření území *maquis* v týlu nepřítele. Z těchto území měly horalské protipovstalecké jednotky účinně zasahovat proti oddílům vietnamského a laoského hnutí odporu. Francouzské vrchní velení po smrti generála de Lattra změnilo názor a proti původnímu předpokladu vidělo hlavní úlohu horalů pouze ve zpravodajské službě. Bylo však ochotné Trinquierovi ponechat volnou ruku, pokud jeho operace nebudou příliš nákladné. To byl při charakteru činnosti GCMA takřka nesplnitelný požadavek. Major Trinquier byl totiž nucen neustále zásobovat své horské *maquis* a platit jim za poskytované služby. Vedle toho sestavení a vybavení jedné nové jednotky stálo kolem 15 000 dolarů. Úspěch a budoucnost Trinquierova programu tedy značně závisely na odpovídajícím přísunu finančních prostředků. Ve stejné situaci byl i kapitán Antoine Savani z francouzského 2ème Bureau, který, podobně jako Trinquier s horaly, pracoval v Kočičině (jižním Vietnamu), zejména v Saigonu a deltě Mekongu, s příslušníky kriminální organizace Binh

Xuyen a náboženskými sektami Cao Dai a Hoa Hao. Nedostatkem financí trpěli i příslušníci dalších „nekonvenčních“ francouzských organizací, především katolická milice²⁾. Tak se zrodila přísně utajovaná „Operace X“³⁾

Když francouzská vláda zrušila v roce 1946 svůj opiový monopol a obchod s drogami postavila mimo zákon, zůstali toxikomani bez přísunu drog. Této mezery na drogovém trhu využila francouzská tajná služba. Za SDECE schválil „Operaci X“ její velitel v jihovýchodní Asii plukovník Belleux a za expediční sbor generál Raoul Salan. Mimo úzký okruh organizátorů byli o akci informováni pouze nejvyšší francouzští a vietnamští úředníci.

Schéma operace bylo jednoduché. Trinquier se ujal zajišťování přísunu opia z hor. Jeho styčnými důstojníky a zprostředkovateli se zde stali předák hmongských klanů Tuby Ly Fung v severovýchodním Laosu a šéf federace thajských kmenů Deo Van Long v severozápadním Tonkinu. Jejich úkolem bylo nakupovat opium za přijatelnou cenu a připravovat ho pro další transport do nížiny. Když byla zásilka dostatečně velká, Trinquier ji nechal letecky přepravit do Cap Saint Jacques. Opium odtud dále putovalo do 90 km vzdáleného Saigonu, kde ho převzali příslušníci organizace Binh Xuyen. Ti v té době sloužili pod dohledem kapitána Antoina Savaniho jako městská policie.

Tato zločinecká organizace vznikla původně jako bratrstvo gangsterů, kteří se sdružovali v saigonském okrsku s názvem Binh Xuyen. Za druhé světové války spolupracovali s japonskou tajnou policií Kempeitai. Po válce se profilovali jako anti-francouzské hnutí odporu. Do jejího čela se pracoval negramotný Le Van Vien, známý též jako Bay Vien. O spolupráci s nimi usiloval komunistický Viet Minh i francouzská tajná služba. Bay Vien, který v této době převzal velení, byl nakonec vlivem událostí donucen ke spolupráci s Francouzi. Postupně se z něho stal nejmočnější a nejbohatší muž Kočičiny. Ovládal obchod s drogami, prostituci i hazard. Organizace se za pomoci francouzského 2ème Bureau konstitovala v saigonskou policii a tajnou službu s platností na území francouzské kolonie Kočičiny, tedy jižní části Vietnamu.

²⁾ Savani, A. M.: Visage et images du sud Viet - Nam. Imprimerie française d'outre-mer, Saigon 1955, s. 69-105.

³⁾ McCoy, A. W.: The Politics of Heroin in Southeast Asia. Harper Colophon Books, New York – Evanston – San Francisco – London 1972, s. 94.

Generál Le Van Vien, šéf organizace Binh Xuyen

Binh Xuyen měla v Saigonu dvě velké laboratoře pro rafinaci surového opia. Jedna fungovala nedaleko jeho hlavní základny u mostu Y a druhá poblíž budovy Národního shromáždění. Členové uskupení od tud zpracované opium distribuovali do svých obchodů a překupníkům v Saigonu a Cholonu⁴⁾. Zbytek prodávali čínským obchodníkům, kteří je vyváželi do Hong-kongu, kde se část zpracovala na heroin. Větší množství přebírali také agenti korsických zločineckých syndikátů zajišťující dodávky pro heroinové laboratoře v Marseille, odkud pak již čistá droga putovala především do USA. Zisky si mezi sebou dělili Binh Xuyen, Trinquierova GCMA a Savaniho 2ème Bureau.⁵⁾ Problémy GCMA s nedostatkem financování jejích operací tak byly odstraněny.

Vedle získání dostatečných finančních prostředků vedly Trinquiera k účasti na „Operaci X“ další důvody. Prostřednictvím svých polních velitelů v Laosu a severovietnamském Tonkinu totiž brzy zjistil, že

jestliže se mu nepodaří zajistit pravidelný odbyt místní produkce opia, začnou v horských oblastech narůstat ekonomické problémy a tím bude otřesena i věrnost jeho horalských spojenců. Opium totiž bylo významným zdrojem příjmů v oblastech *maquis*. Při rozšiřování protipovstaleckých aktivit byla proto správná překupnická politika GCMA stejně důležitá jako vojenské operace. Kde GCMA nakupovala opium přímo od Hmongů a platila jim dobré ceny, tam jim Hmongové zůstávali příznivě nakloněni. Ovšem kde Francouzi použili k nákupu opia thajských a jiných zprostředkovatelů (jak tomu bylo v případě Deo Van Longovy Thajské federace v Tonkinu) a nečinili nic pro to, aby horalé nebyli okrádáni, tam se horalé připojovali k hnutí odporu. Roger Triquier tuto situaci v případě Hmongů lapidárně komentoval: „Aby byli Meové⁶⁾, musí se kupovat jejich opium“.⁷⁾

Laoské opium hrálo během války v Indočíně důležitou roli i ve financování hnutí odporu. Partyzánům sloužilo jak k přímému nákupu zbraní, tak i k získávání valut. McAlister udává, že lehký kulomet a 500 nábojů bylo možné koupit od jihočínských obchodníků za šest kilogramů opia. Samonabíjecí puška a 500 nábojů stála čtyři kilogramy opia a obyčejná puška s 500 náboji byla za „pouhých“ 2,5 kg.) Nákupčí Viet Minhu rovněž nakupovali opium přímo v Laosu. Výměnou za surové opium horalům poskytovali sůl, alkohol aj. Za sůl v hodnotě 1000 indočínských piatrů bylo možné koupit 1 kg opia; čínští obchodníci v Hanoji pak platili za stejné množství opia 15 000 piatrů. Zvláště v jeho začátcích měly tyto transakce pro Viet Minh velký význam. Pravděpodobně tvořily významnou příjmovou položku při jeho vyzbrojování.⁹⁾ Americké zdroje odhadují, že v roce 1947 činil celkový objem opiového obchodu Viet Minhu 38 tun.¹⁰⁾ D. Feingold tvrdí, že v roce 1953 byl Viet Minh stále závislý na výnosech z opia při financování vojenských dodávek z Číny a také při realizování značného počtu domácích projektů. To podle Feingoldova názoru ovlivňovalo i jeho strategii. Již první invaze Viet Minhu do Laosu v dubnu 1953 byla podle něj zčásti motivována záměrem získat roční úrodu opia; jednotky Viet Minhu se stáhly zpět do Tonkinu 7. května – tedy po skončení sklizně. Podobně od ženevských dohod měl konflikt v Laosu

⁴⁾ Saigonská čínská čtvrť.

⁵⁾ McCoy, A. W.: *The Politics ...*, c.d., (1972).

⁶⁾ Starší pojmenování Hmongů.

⁷⁾ McCoy, A. W.: *The Politics ...*, c.d., (1972).

⁸⁾ McAlister, J. T., Jr.: *Mountain Minorities and the Viet Minh: A Key to the Indochina War*. In: *Southeast Asian Tribes, Minorities, and Nations (II)*. Ed. P. Kunstadler, Princeton University Press, Princeton – New Jersey 1967, s. 822.

⁹⁾ Feingold, D.: *Opium and Politics in Laos*. In: *Laos: War and Revolution*, c.d., (ss. 322 – 339), s. 335 – 336.

¹⁰⁾ McAlister, J. T., Jr: *Mountain Minorities and the Viet Minh*, c.d., s. 822.

tendenci probíhat synchronizovaně se zemědělským cyklem opia.¹¹⁾

Tuto domněnku nelze vyloučit, ovšem není možné jí strategii hnutí odporu podřizovat. Neo Lao Issara v polovině 50. let kontrolovala významné pěstitelské oblasti v Samneua a Phongsaly a nepochybně z obchodu s opiem ať už přímo, nebo nepřímo – prostřednictvím daňových odvodů – těžila. To je strategie, s níž se u povstaleckých seskupení v regionu (v posledních desetiletích zejména v Barmě) často setkáváme. Daleko důležitější roli v určování termínů ofenziv však zřejmě hrály vnější vojensko-politické faktory a také střídání období sucha a dešťů.

Američané přebírají drogový obchod

V době podepsání ženevských dohod disponovala francouzská GCMA 40 000 muži operujícími pod velením čtyř stovek francouzských důstojníků. Uzavření míru ji postavilo před vážný problém. Horalští *maquis* totiž neměli žádný oficiální status a nevztahovalo se na ně ujednání o zastavení palby. Ženevské dohody zamezily tomu, aby jim byl nadále dodáván vojenský materiál. Třebaže Trinquier ještě dokázal k dopravě zbraní a munice horalům využít letadel červeného kříže, která zajišťovala spojení se zajateckými tábory v horách na území Viet Minhu, bylo to jen dočasné řešení. V srpnu proto vydal rozkaz, aby se zbývající jednotky GCMA v severozápadním Tonkinu probily do Laosu. Většina předáků horalských *maquis* se však rozhodla zůstat na vlastních územích ve Vietnamu. Velení GCMA s nimi ještě po určitý čas udržovalo radiové spojení. Koncem srpna se však stanice *maquis* ve Vietnamu odmlčely. Na území laoských provincií Samneua a Xiengkhuangu nakonec dorazilo jen několik tisíc Horských Thajů. Zde se spojili s Tubyho hmongskými oddíly.¹²⁾

Když se francouzský expediční sbor začal stahovat z Indočíny, obrátilo se velení GCMA na Američany s nabídkou, aby převzali jeho aparát. Ministerstvo obrany USA však odpovědělo, že „nechce s jakýmkoliv francouzským programem nic mít“. Američané však brzy změnili názor a sami začali organizovat indočínské horské kmeny. V roce 1962 navštívili v Paříži Trinquiera a nabídli mu místo poradce pro válku v indočínských horách. Trinquier ji však nepřijal, protože údajně nevěřil, že by mu Američané jako francouzskému důstojníkovi moh-

li poskytnout dostatečné pravomoci pro jeho činnost.¹³⁾

Porážka francouzského expedičního sboru znamenala i konec Binh Xuyen. V roce 1954 převzal v jižním Vietnamu moc Američany podporovaný Ngo Dinh Diem, který záhy svrhl císaře a profrancouzskou administrativu, nastolil republiku a za pomoci armády zlikvidoval Bay Vienovu organizaci.

Koncem padesátých let začali agenti CIA pronikat do horských oblastí východního Laosu. Jejich hlavním cílem bylo získat co nejpřesnější informace o vojenské a politické činnosti komunistického hnutí Pathet Lao. Zatímco se americký Státní departament a Pentagon zaměstnávaly politickým manévrováním ve Vientiane a výstavbou konvenční laoské královské armády, CIA shromažďovala za pomoci svých agentů i renomovaných antropologů encyklopedické znalosti o horských etnických skupinách, které tvořily mobilizační základnu Pathet Laa. Zároveň se snažila získat jejich podporu. V roce 1959 byl do Laosu vyslán podplukovník Lucien Cohein s úkolem dohlížet na osm týmů Zelených bareťů (*Green Berets*), které zahájily výcvik hmongských *komandos* na Planině džbánů.¹⁴⁾ Většina z těchto *komandos* byli veteráni z oddílů *maquis*, které Francouzi před pěti roky rozpustili. Rovněž důvody, kvůli nimž se hmongští *komandos* nechávali naverbovat, byly stejné. Původně zpravodajské operace se začaly rychle měnit ve vojenský protipovstalecký program.¹⁵⁾

Pracovníci CIA již z francouzských zkušeností věděli, že je vhodnější řídit horaly prostřednictvím jejich vlastních předáků, nežli pomocí laoských či amerických důstojníků. Tuby však nebyl pro jejich záměry vhodným vojenským velitelem. Byl příliš svázán s hmongským prostředím a prosazoval především jeho lokální zájmy. Od Francouzů se vždy snažil získat maximální výhody a svým mužům nikdy nenařizoval, aby bojovali do úplného konce. Jak vzpomínal jeden hmongský veterán: „Tuby nám vždy říkal, abychom vystřelili několik ran a utekli.“¹⁶⁾ CIA však potřebovala energického velitele, který by se nebál obětí. Nalezla ho v mladém hmongském důstojníkovi Vang Paovi.

Vang Pao začal svoji vojenskou kariéru ve třinácti letech jako tlumočnick ve štábu skupiny kapitána Ayrollese, vysazené na Planinu džbánů s úkolem organizovat zde protijaponský odboj. Po japonském pře-

¹¹⁾ Feingold, D.: *Opium and Politics in Laos*, c.d., s. 336.

¹²⁾ McCoy, A. W.: *The Politics ...*, c.d., (1972), s. 106 – 107.

¹³⁾ Trinquier, R.: *Modern Warfare. A French View of Counterinsurgency*. Frederick A. Praeger, London 1964, s. xiv.

¹⁴⁾ McCoy, A. W.: *The Politics ...*, c.d., (1972) s. 265.

¹⁵⁾ *Area Handbook for Laos*. Roberts, T. D. (et al.), American University, Washington D. C. 1967, s. 306: Roberts hovoří o „self defence forces“ a „auto defence forces“, tedy „domobraně“.

¹⁶⁾ McCoy, A. W.: *The Politics ...*, c.d., (1972), s. 268.

vratu sloužil v partyzánském oddílu francouzských důstojníků Bichelota a Gauthiera.¹⁷⁾ Již v této době prokazoval vojenské schopnosti. Krátce po vzniku GCMA byl odeslán k výcviku do Vietnamu a později na vojenskou školu, kterou Francouzi zřídili v Dong Henu ve středním Laosu. Navzdory předsudkům ostatních absolventů kursu, většinou příslušníků elitních laoských rodin, Vang Pao ukončil školu s velmi dobrým prospěchem a stal se prvním hmongským důstojníkem v pravidelné laoské armádě. Většinu první války v Indočíně strávil s Tubyho *maquis* na Planině džbánů. V dubnu 1954 vedl oddíl 850 Hmongů na pomoc francouzské posádce obklíčené v údolí Dien Bien Phu. Když válka skončila, vrátil se ke službě v pravidelné laoské armádě. Dosáhl hodnosti majora a byl jmenován velitelem 10. pěšího pluku, který operoval v horách na východ od Planiny džbánů. Zde, při náboru hmongských *komandos* a jejich využívání během vojenských operací, začala i jeho spolupráce s CIA.¹⁸⁾

S požadavkem na zajištění přepravy zbraní a materiálu se CIA obrátila na bývalého amerického generála Claira Chennaulta, který za 2. světové války působil v Číně jako Čankajškův poradce a vrchní velitel amerických leteckých sil. Generál vlastnil soukromou leteckou společnost Civil Air Transport zaregistrovanou na Tchaj-wanu (někdy v období srpen – září společnost změnila název na Air America). Zhruba od konce září 1959 začala letadla a helikoptéry společnosti sloužit jako základní dopravní prostředky při zásobování vojenských a civilních akcí CIA v Laosu. Piloti společnosti vedle převozu materiálu plnili i zpravodajské úkoly a převáželi jednotky horských *komandos*. Z hor rovněž transportovali opium¹⁹⁾. Po

rafinaci v heroin nastoupila zásilka cestu do Spojených států.

Válka zvýšila závislost Hmongů na výnosech z prodeje opia. Na druhé straně přerušila staré obchodní cesty. V letech 1964–1965 se v horách téměř přestali objevovat čínští nákupčí. To vyvolávalo mezi Hmongy nespokojenost. Vang Pao proto začal drogový obchod sám organizovat. Jeho důstojníci putovali v doprovodu ozbrojených vojáků po vesnicích a platili za kilo opia 60 amerických dolarů (oproti 40–50 dolarům placeným překupníky). Navíc ani příliš nesmlouvali a byli ochotni odebrat jakékoliv množství. Nakoupené zboží přepravovali na hřbetech mul anebo helikoptéry společnosti Air America do Long Chengu a poté letecky dále do heroinových laboratoří v nížině. O odbyt se Vang Pao obávat nemusel. Poptávka po drogách mezi americkými vojáky bojujícími v Jižním Vietnamu rychle rostla. Zároveň s tím mezi Američany rostly i počty případů drogových závislostí.

Tak, jak eskaloval konflikt mezi Vietnamem a USA, stejně tak se vyhroutil i boj v laoských horách. Vang Paovy jednotky nakonec sdílely osud všech amerických spojenců v Indočíně po roce 1975. Pod tlakem komunistické ofenzivy se stáhly do Long Chengu²⁰⁾. Poslední zbytky jeho *komandos* se probily na území Thajska v roce 1978.

Laosko-vietnamský drogový problém je dnes již na okraji zájmu drogové geopolitiky. Hlavním zdrojem opia se stala jiná oblast, shodou okolností také zatížená válečným konfliktem. Bude jistě zajímavé a poučné sledovat vývoj drogových machinací v Afghánistánu a porovnat je s dávno zapomenutým indočínským bojištěm.

Pocta padlým bojovníkům Binh Xuyen

¹⁷⁾ Lee, G. Y. *Minority Policies and the Hmong*. In: *Contemporary Laos. Studies in the Politics and Society of the Lao People's Democratic Republic*. Ed. M. Stuart-Fox, London 1982, ss 192-212.

¹⁸⁾ Dommen, A. J.: *Conflict in Laos. The Politics of Neutralization*. Pall Mall Press, London 1964 a Praeger, New York, 1971, s. 268.

¹⁹⁾ Srv.: Scott, P. D.: *Air America: Flying the U. S. into Laos*. In: *Laos: War and Revolution*. Eds. N. S. Adams – A. W. McCoy, Harper and Row, New York – Evanston – London 1970, ss 301 – 321.

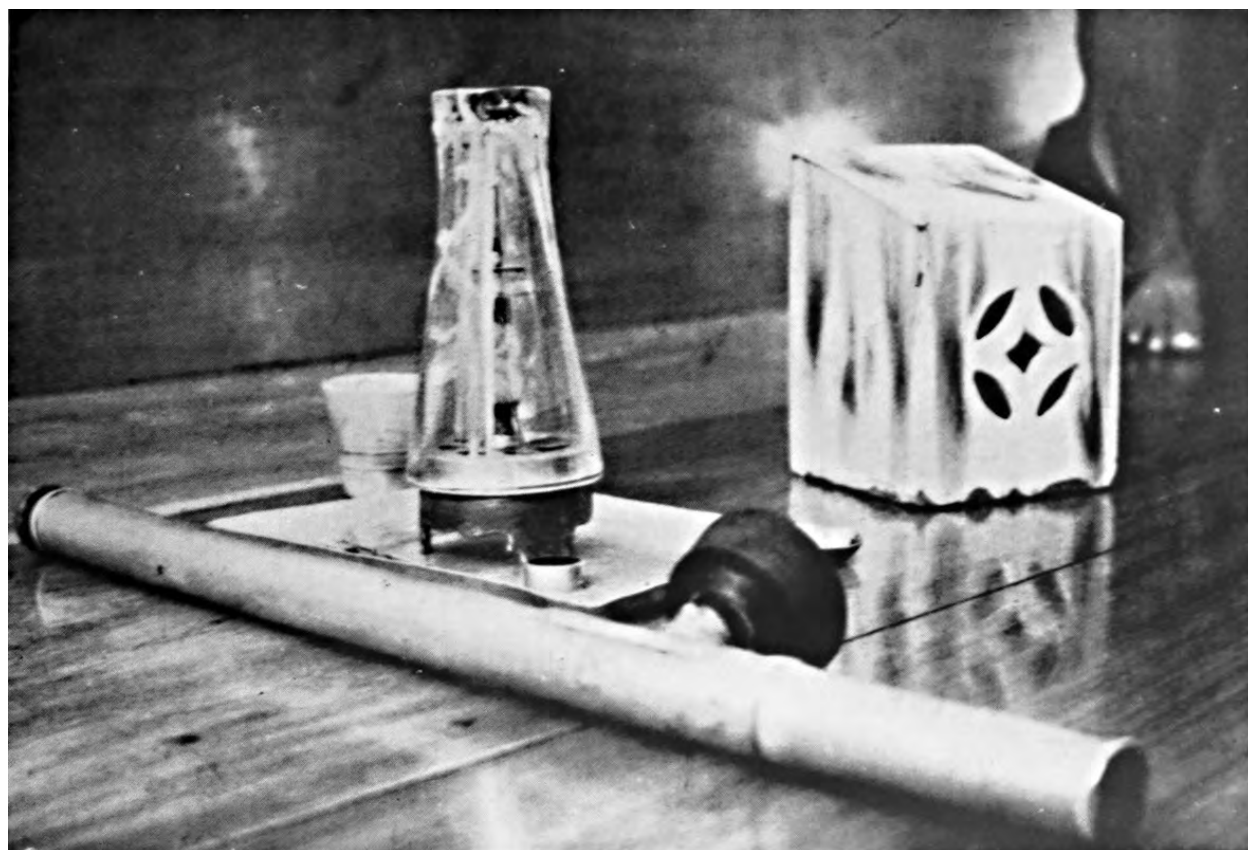
²⁰⁾ Nožina, Miroslav: *Dějiny Laosu*. Lidové noviny, Praha 2010, ss 214-215.

Tuby Li Fung a plukovník Sore na Planině Džbánů v roce 1954

Vang Pao na základně v Long Chengu 1961

Sada kuřáka opia

METAMFETAMIN (PERVITIN)

Situace v EU a její globální kontext Společná publikace EMCDD a Europolu

Centrum Adiktologie připravilo učební texty, které jsou dostupné na www.adiktologie.cz. Z řady zajímavých titulů jsem vybral Metamfetamin.

ÚVOD

1. Metamfetamin: Globální kontext
 - 1/1 HISTORIE
 - 1/2 CELOSVĚTOVÁ VÝROBA METAMFETAMINU
 - 1/3 PREKURZORY METAMFETAMINU
2. Problémy s metamfetaminem v evropském kontextu
 - 2/1 PROBLÉMOVÉ UŽÍVÁNÍ METAMFETAMINU
 - 2/2 VÝROBA METAMFETAMINU
 - 2/3 OBCHOD S METAMFETAMINEM A JEHO PREKURZORY
- 3 Evropské a mezinárodní iniciativy
- 4 Závěr
- 5 Literatura

Z tohoto učebního textu jsem vybral následující ukázkou.

Miloš Vaněček, Bulletin NPC

Toto je první publikace Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) a Evropského policejního úřadu (Europol) z knižní řady „EMCDDA-Europol společné publikace“, která se bude věnovat rozšířeným nelegálním syntetickým budivým drogám, známým také jako „amfetaminová stimulancia“¹⁾. Amfetaminová stimulancia se dělí na dvě kategorie:

- „amfetaminy“, jež zahrnují amfetamin, metamfetamin²⁾ a jim příbuzné látky jako fenetylin, metylfenidát, fenmetrazin, katinon atd.
- „drogy typu extáze“, (MDMA a s ní blízké příbuzné látky MDA a MDEA).

Tato studie se zaměřuje na dostupnost a užívání metamfetaminu v Evropě a zasazuje je do globálního kontextu. Amfetaminu a extázi budou věnovány následující studie v této řadě.

Metamfetamin je pravděpodobně nejrozšířenějším syntetickým stimulantem na světě. V mnohých zemích po celém světě je považován za druhou nejužívanější nezákonnou drogu po marihuaně. Jeho rozšíření je výsledkem působení jak historických, tak současných faktorů. Od prvotní syntézy z efedrinu v roce 1919 prodělalo užívání metamfetaminu mnoho změn. Původně to byla legální pokusná látka, která se používala jako lék. Poté byla užívána jako stimulant a látka zvyšující výkon vojáků ve druhé světové válce. V pozdních čtyřicátých letech byla zákonem povolena a masově konzumovaná látkou a často předepisovaným lékem. Až od sedmdesátých let je užívání a výroba metamfetaminu nelegální, a od devadesátých let jeho obliba v některých částech světa dramaticky roste.

V současnosti je metamfetamin globálně spojován se závažnými zdravotními, sociálními a bezpečnostními problémy. Nejvýrazněji je to pocíťováno v Severní Americe a v Asii. Navíc se užívání metamfetaminu rozšiřuje do nových oblastí – hlavně na jižní polokouli – a do některých rozvojových a rozvíjejících se zemí.

I když v Evropě zůstává užívání metamfetaminu vesměs omezené – zejména ve srovnání s kokainem a amfetaminem – v některých členských zemích EU způsobuje značnou škodu. V České republice představuje druhou nejrozšířenější drogu hned po konopí. Na konci devadesátých let začaly narůstat potíže s metamfetaminem také na Slovensku a nyní představují důležitou část problému s drogami v této zemi. V menší míře se metamfetamin objevuje také v dalších zemích střední a východní Evropy. Několik případů zadržení velkého množství drog z posledních let ve Skandinávii a okolních zemích navíc naznačuje, že je zde metamfetamin čím dál dostupnější a že na trhu se stimulanty do jisté míry nahrazuje amfetamin. Tento fakt spolu s relativně jednoduchou výrobou metamfetaminu a důkazy o nárůstu výroby i mimo oblasti, kde se tradičně nacházela, vzbuzuje obavy, že

¹⁾ V angličtině „amfetamine – stimulants“ zkratka „ATS“, pozn. redakce.

²⁾ V ČR obecně známý jako „pervitin“. V publikaci bude nadále užíván název „metamfetamin“, pozn. redakce.

nemůžeme vyloučit budoucí šíření metamfetaminu, zapříčiněné snadnou dostupností. Proto sledování vývoje užívání a distribuce této drogy zůstává důležitým úkolem Europolu a EMCDDA.

Je důležité připomenout, že pro uživatele metamfetaminu a amfetaminu je účinek těchto dvou drog mnohdy prakticky nerozlišitelný. To může usnadnit rozmach metamfetaminu v oblastech, kde zatím převládá amfetamin, jako jsou Finsko, Norsko a Švédsko. Mimo Evropu je kouření metamfetaminu – a zejména jeho krystalické formy – spojeno s negativními dopady na zdraví populace. To také podtrhuje, jak důležité je sledovat dostupnost, vlastnosti a způsoby užívání různých stimulujících drog po celé Evropě. A je to i jeden z důvodů, proč EMCDDA a Europol vybraly metamfetamin jako první syntetický stimulant pro svou řadu společných publikací.

Tato publikace podává stručný přehled hlavních aspektů situace týkající se metamfetaminu v Evropě s ohledem na celosvětový kontext. Jednotlivé části tohoto dokumentu poskytují informace o chemickém složení metamfetaminu, možných výrobních postupech a jejich specifikách, a o nejdůležitějších relevantních datech z EU.

Analýza začíná přehledem historie metamfetaminu v Evropě, zasazené do celosvětového kontextu. Poté následuje nástin současných trendů po celém světě a nejnovějších změn v mezinárodních modelech obchodování s nezbytnými chemickými prekurzory.

Pak se publikace zaměřuje na Evropu. Zkoumá nejnovější trendy v užívání, výrobě a obchodování s metamfetaminem na území Evropy a popisuje roli Evropy v mezinárodním obchodu s prekurzory. Závěrem je nastíněn přehled iniciativ na mezinárodní úrovni a úrovni EU, jež vznikly s cílem monitorovat výrobu metamfetaminu, obchodování s prekurzory a jejich následky.

Metamfetamin

Metamfetamin je syntetická látka, působící jako stimulant (budivá látka) centrálního nervového systému. Je úzce příbuzný s amfetaminem. Metamfetaminová báze je bezbarvý, prchavý, a ve vodě nerozpustný olej. Nejběžnější soli je hydrochlorid v podobě bílého či špinavě bílého prášku nebo ve vodě rozpustných krystalků. Nezákonně výrobky mají většinou podobu prášku, i když k dostání je i čistý krystalický hydrochlorid, známý také pod jménem „ice“.

Mezi konzumenty je metamfetamin známý také pod jmény speed, crank, meth, crystal meth, ice. V Čechách se označuje jako pervitin, perník, péro nebo piko a v některých asijských zemích (Thajsko, Filipíny, Japonsko) jako yaba či shabu.

Metamfetamin je možné polykat, šňupat, a méně často i aplikovat injekčně nebo kouřit. Na rozdíl od

sulfátové soli amfetaminu je metamfetamin hydrochlorid, hlavně jeho krystalická podoba, dostatečně prchavý a lze jej užívat kouřením. Při tomto způsobu užití se látka dostává do mozku mnohem rychleji a častěji vyvolá závislost a zdravotní potíže. Injekční užívání metamfetaminu s sebou nese nejen vysoké riziko vytvoření závislosti a zdravotních problémů, ale také nebezpečí stejných virových onemocnění (např. HIV či žloutenka) jako při injekčním užívání jiných drog.

Ačkoliv je metamfetamin silnějším stimulantem centrálního nervového systému než amfetamin, jsou jejich účinky obvykle jen těžko odlišitelné. Zde je nutné poznamenat, že po celé Evropě existují tyto stimulanty v různé čistotě a že na jejich účinek mají vliv i jiné faktory, například různá kyselost moči u lidí, která ovlivňuje rychlost vstřebávání této drogy v těle. Metamfetamin zvyšuje činnost noradrenergických a dopaminových neurotransmiterových systémů. Levotočivý isomer je aktivnější než pravotočivý. Sama droga málokdy přímo zaviní smrt, akutní intoxikace ale způsobuje vážné kardiovaskulární potíže a problémy s chováním, včetně paranoie a projevů násilí. Dlouhodobé užívání metamfetaminu způsobuje neurochemické a neuroanatomické změny. Projevy závislosti zahrnují paranoidní, dotekové a jiné halucinace. Tyto příznaky mohou přetrvávat i po skončení užívání drogy, i když obvykle po čase zmizí.

Ačkoli má i nepříliš široké terapeutické využití, většina metamfetaminu, jenž se vyrobí po celém světě, je nelegální. Metamfetamin spadá pod mezinárodní kontrolu. S-enantiomer je na seznamu II. Úmluvy OSN o psychotropních látkách (1971). Racemát (směs stejného množství pravo – a levotočivých stereoisomerů) se na tomto seznamu nachází také. R-enantiomer však samostatně v Úmluvě zanesen není.

Zdroj: EMCDDA (2007–08) Drug profiles, Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost, Lisabon (<http://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles>); Europol.

Souhrn situace v EU

Mezi evropskými zeměmi je metamfetamin nejvíce rozšířen v České a Slovenské republice, i když mnoho dalších zemí sporadicky uvádí jeho dostupnost, užívání či zabavení.

Dostupné národní odhady užívání metamfetaminu uvádějí mezi 2,8 a 2,9 případů na 1000 obyvatel ve věku 15 až 64 let v České republice a mezi 1,5 a 4 případy na 1000 obyvatel ve věku 15 až 64 let na Slovensku.

V roce 2007 bylo v 17 zemích EU zaznamenáno 4500 případů zadržení metamfetaminu v celkovém množství zhruba 340 kilogramů. Největší počet zabavení (v sestupném pořadí) zaznamenaly: Norsko, Německo, Slovensko, Švédsko a Lotyšsko.

Největší zadržené množství v roce 2007 zaznamenaly (v sestupném pořadí): Norsko, Švédsko, Litva, Finsko a Lotyšsko. Průměrná cena metamfetaminu byla od 8,6 eur do 36,5 eur za gram.

Průměrná čistota metamfetaminu se značně liší: od 3 do 79 procent.

Běžné příměsi a ředidla zahrnují kofein, glukózu a další cukry, méně často pak i efedrin či ketamin. Metamfetamin byl také nalezen jako příměs v tabletách extáze.

Zdroj: EMCDDA, 2009 a 2007–08 (údaje z roku 2007 pokud není uvedeno jinak).

1. METAMFETAMIN: GLOBÁLNÍ KONTEXT 1/1 HISTORIE

Metamfetamin poprvé syntetizoval z efedrinu v roce 1919 Akira Ogata v Japonsku. Sám efedrin byl několik let předtím poprvé izolován z rostliny *Ephedra vulgaris*³⁾ jiným japonským chemikem, Nagayoshi Nagaim (Zábranský, 2007; Ogata, 1919). Lék byl patentován v roce 1920 a uveden na trh ve formě hydrochloridu společností Burroughs Wellcome pod obchodním jménem „Methedrine“ (Logan, 2002).

Ve dvacátých a třicátých letech v Evropě i všeobecně na Západě lékařské a léčitelské užití metamfetaminu a amfetaminu (Benedrin, Dexedrin) rostlo. Například ve Velké Británii se amfetamin předepisoval na deprese a jiné poruchy nálad, také ho ale pro jeho stimulační účinky vyhledávali například studenti. Již na konci třicátých let byly zaznamenány problematické vedlejší účinky dlouhodobého užívání bez lékařského dohledu, zahrnující hypertenzi, depresi, závislost a duševní potíže (ACMD, 2005). Jak metamfetamin, tak amfetamin však byly lékaři i veřejností přijímány jako bezpečné a prospěšné léky až do šedesátých let.

V roce 1938 začala berlínská farmaceutická společnost Temmler vyrábět metamfetamin pod obchodním jménem „Pervitin“ (Griffiths a spol., 2008). Během druhé světové války se Pervitin hojně podával německým vojákům pro zlepšení výkonu a koncentrace, a v zemi se tak stal známým jako „čokoláda pilotů“ či „sůl pilotů“. Droga si v té době také získala popularitu mezi německými civilisty (UNODC, 2003; Zábranský, 2007)⁴⁾.

V Japonsku se metamfetamin začal vyrábět v roce 1941. Od roku 1942 se rozdával japonským vojákům

– a z nich hlavně pilotům – a pracovníkům v hlavních válečných průmyslových odvětvích pod jménem „Philopon“. Poté se jeho užívání rozšířilo i mezi japonským obyvatelstvem, které ho přejmenovalo na „shabu“ (Tamura, 1989). Tento název se dodnes používá pro nelegální metamfetaminové tablety v některých částech jihovýchodní Asie. U protivníka Osy – Spojenců – se sice americkým armádním zaměstnancům distribuovaly miliony metamfetaminových tabletek, vojáci ostatních spojeneckých armád však užívali spíše amfetamin, což mělo také po skončení války za následek rozšíření této drogy mezi civilním obyvatelstvem (Zábranský, 2007).

Prvotní příval syntetických stimulantů na trh byl podpořen prodejem obrovských armádních přebytků (met)amfetaminu civilnímu obyvatelstvu a pokračoval až do pozdních čtyřicátých let. V Evropě se k lékařským i nelékařským účelům užíval převážně amfetamin (hlavně ve Švédsku a ve Spojeném království), v Severní Americe amfetamin i metamfetamin (a to výrazně více ve Spojených státech než v Kanadě) a na Dálném východě (hlavně v Japonsku) šlo výlučně o metamfetamin.

(Zábranský, 2007; AMCD, 2005; UNODC, 2003; Case, 2005; Tamura, 1989).

Ačkoliv byla první omezení v předepisování a prodeji amfetaminových a metamfetaminových výrobků (tablety, ampule, inhalátory) zavedena ve všech třech oblastech (Skandinávie a Británie, USA, Japonsko) už na začátku padesátých let, poptávka zůstala vysoká a užívání pokračovalo i v padesátých a šedesátých letech (AMCD, 2005; Tamura, 1989), a to hlavně u žen (Case, 2005)⁵⁾.

Naprostá většina dostupného (met)amfetaminu byla v té době legálně vyráběna farmaceutickými společnostmi a předepisována lékaři na mnoho problémů včetně deprese, poruch pozornosti, alkoholismu, obezity či anorexie (AMCD, 2005; Case, 2005; NDLERF, 2005). V padesátých letech v Japonsku a v šedesátých letech v Severní Americe a v Evropě se však situace začala měnit a postupně se začaly objevovat ilegální zdroje. Příčinou byla pravděpodobně rostoucí omezení lékařského využívání těchto látek (Tamura, 1989; Case, 2005; AMCD, 2005a).

Tyto zdroje měly údajně tři podoby – první byla nelegální distribuce a zneužití podomácku vyrobených farmaceutických výrobků, druhou nelegální do-

³⁾ Čínští léčitelé používali „Ma Huang“ (*Ephedra vulgaris*, chvojník) již v prvním století našeho letopočtu, a to hlavně k léčení astmatických onemocnění (AMCD 2005).

⁴⁾ Podle odhadů bylo 200 milionů amfetaminových a metamfetaminových tablet rozdáno americkým vojákům během druhé světové války, britským vojákům se dostalo odhadovaných 72 milionů amfetaminových tablet (AMCD, 2005).

⁵⁾ Podle Case (2005) byla většina 31 milionů (met)amfetaminových předpisů napsaných ve Spojených státech v roce 1967 vydána ženám.

voz výrobků vyrobených v zahraničí a třetí nezákonná domácí výroba (Tamura, 1989; AMCD, 2005; Case, 2005; ODCCP, 2001)⁶). V některých případech tyto zdroje zásobovaly samy farmaceutické společnosti (Tamura, 1989), v jiných případech se na trhu začaly angažovat zločinecké organizace, jako například v padesátých letech japonské gangsteři a americké motorkářské gangy v letech šedesátých (Tamura, 1989; Case, 2005).

V Evropě zaznamenala rostoucí zneužívání ATS Velká Británie. V padesátých letech se amfetamin předepsaný na legální lékařský předpis začal objevovat i na nelegálním trhu. V šedesátých letech nabyl v některých městech tento trend epidemických rozměrů (ACMD, 2005). V roce 2008 se předepisovaný metamfetamin obsažený v kapslích „Methedrinu“, které se legálně používaly při léčbě závislosti na kokainu, dostal na černý trh a způsobil místní epidemii nitrozilního užívání. Časem byly metamfetamin a amfetamin pocházející z legálních terapeutických zdrojů nahrazeny ilegálně vyrobeným sulfátem amfetaminu, a metamfetamin tak na začátku osmdesátých let prakticky zmizel z britského černého trhu s drogami (ACMD, 2005)⁷.

Tento posun nastal ve většině evropských zemí, kde je amfetamin spolu s později nastoupivší MDMA již dlouho hlavní látkou skupiny ATS. Pozoruhodnou výjimku tvoří Česká republika, kde od sedmdesátých let tvoří nelegální výroba a užívání metamfetaminu zásadní část drogového problému. V té době byl pravděpodobně v Praze – znovu objeven jednoduchý návod na přípravu metamfetaminu, známého v ČR pod jménem pervitin. Rychle se rozšířil po české, ale nikoliv slovenské části československé federace. Obvykle ho vyráběly malé skupiny, jejichž členové vyrobený pervitin zároveň užívali; těmto skupinám situaci usnadňovala existence továrny VUAB, důležitého výrobce efedrinu pro celosvětový legální trh. Jiné léky obsahující efedrin nebo pseudoefedrin jako „Solutan“ (později „Modafen“ a „Paralen plus“) byly v ČR běžně k dostání a bývaly používány k výrobě metamfetaminu tzv. „redukční metodou“ za pomoci dalších volně dostupných chemikálií.

Přestože továrna VUAB ukončila výrobu v roce 2003 (Griffith a spol., 2008), nezákonná domácí výroba metamfetaminu (i když obvykle jen v malých množstvích) je v České republice stále běžná.

1/2 CELOSVĚTOVÁ VÝROBA METAMFETAMINU

UNODC ve své Světové zprávě o drogách 2008 uvádí konzervativní odhad, podle něž v roce 2006 užívalo po celém světě amfetamin 14 milionů lidí, a přibližně 55 procent z nich ve východní a jihovýchodní Asii, kde jsou ATS – a hlavně metamfetamin – nejrozšířenější (UNODC, 2008a)⁸). Celosvětová výroba ATS podle těchto odhadů dosáhla 494 tun v roce 2006, z toho mělo být 392 tun amfetaminů, a z nich 266 tun představoval metamfetamin. Podle tohoto zdroje tedy světová výroba metamfetaminu v roce 2006 oproti roku 2005 (278 tun) a roku 2004 (291 tun) mírně poklesla (UNODC, 2008a). Snížil se také počet odhalených zařízení na výrobu ATS včetně metamfetaminových laboratoří z 18 639 v roce 2004 na 8 245 v roce 2006. To je však přičítáno rychlému opadnutí vlny odhalení malých metamfetaminových laboratoří ve Spojených státech, která vrcholila v roce 2004 (UNODC 2008b). UNODC v této souvislosti varuje, že nelegální výroba metamfetaminu celosvětově nepoklesla, protože droga se „čím dál tím více vyrábí v super- a megalaboratořích“ (UNODC, 2008a, str. 125).

Některá specifika výroby metamfetaminu

Nelegální metamfetamin se nejčastěji syntetizuje z prekurzorů efedrinu a pseudoefedrinu. Může se také dělat z 1-fenyl-2propanonu, známého pod jménem BMK (benzylmetylketon), případně jako P-2-P či fenylaceton. BMK se však častěji používá na výrobu amfetaminu.

Amfetamin a metamfetamin se na rozdíl od svých prekurzorů či rostlinných nelegálních drog typu heroinu nebo kokainu jen zřídka pašují mezinárodně. Metamfetamin se vesměs vyrábí poblíž svého spotřebního trhu či přímo v jeho centru, což podstatně snižuje rizika spojená s dálkovou přepravou a několikaletými překračováním hranic. To je způsobeno souhrnem několika níže popsaných faktorů.

Výroba metamfetaminu (a ATS všeobecně) není pracná, dá se lehce utajit a tak je třeba mnohem méně ochranných opatření, než je tomu v případě rostlinných drog, které vyžadují značnou práci a pozornost během dlouhých období růstu na velkých plochách země, jež se musí chránit před zloději a policií.

Jak efedrin, tak pseudoefedrin jsou levně k dostání

⁶) ODCCP (2001) poukázal na to, že od padesátých let se ilegální výroba metamfetaminu postupně přesunula z Japonska do Koreje, na Filipíny a později do Číny, ačkoliv byl metamfetamin v té době ještě v Japonsku vyráběn legálně.

⁷) Metamfetamin se nicméně v posledních letech rozšířil ve Spojeném království, které zaznamenalo jeho rostoucí výrobu, a proto jej zařadilo do skupina „A“.

⁸) V době dokončení této zprávy nebyly dostupné poslední světové statistiky.

po celém světě, i když zvýšená kontrolní opatření jejich získání v posledních letech poněkud ztěžují. Vzhledem k tomu, že tyto prekurzory mají řadu legálních využití, hlavně ve farmaceutickém průmyslu, obchoduje se s nimi nepřetržitě ve velkých množstvích, což komplikuje sledování a odhalování a zjednodušuje jejich nelegální dovoz. Totéž platí pro ostatní chemikálie nezbytné k výrobě metamfetaminu (rozpuštědla, činidla atd.), z nichž má většina širokou škálu legálního užití a tudíž je těžké je sledovat.

Navíc k výrobě značného množství drahého metamfetaminu stačí jen malé množství prekurzoru, které se snadno ukrýje. Z kilogramu BMK se dá vyrobit až 1,25 kg metamfetaminu (Krawczyk, 2005). V roce 2005 se průměrná cena kilogramu BMK v Evropě odhadovala na 900 eur na černém trhu (100 eur na legálním trhu) (Krawczyk a spol., 2005), zatímco průměrná prodejní cena gramu metamfetaminu například v České republice byla 35 eur (EMCDDA, 2007). Pokud by byla droga celá prodána po jednogramových dávkách čistého metamfetaminu, jedno kilo by vyneslo hrubý příjem 43750 eur. To je pouze teoretický výpočet, protože v České republice se metamfetamin vyrábí zpravidla v malém jednorázovém množství a průměrná čistota prodejní látky byla v ČR v roce 2005 šedesát tři procent (EMCDDA, 2007). Tyto kalkulace nicméně ukazují, jak může být nelegální výroba metamfetaminu finančně výhodná.

Výrobní proces metamfetaminu je snadný, protože drogu lze syntetizovat z řady prekurzorů a dalších chemikálií pomocí snadných – často jednostupňových – chemických procesů. Pokud chybí jedna chemikálie, dá se snadno nahradit jinou. Výrobní škála je také široká, protože droga se může vyrábět (a vyrábí) s vybavením na různé úrovni: od „kuchyňských laboratoří“, kde je užito základního know-how a technologie a často je provozují sami uživatelé, po stále častěji se vyskytující průmyslové prostory vybavené nejnovější technologií a provozované organizovanými zločineckými gangy (ODCCP 2001; NDLERF, 2005; UNODC, 2008a).

Posledním faktorem je fakt, že metamfetaminové laboratoře se dají rychle postavit pro vyřízení jediné objednávky, a poté mohou být zase rychle rozebrány, aby se pachatelé vyhnuly odhalení. Vybavení se dá snadno uložit v autě, dodávce či nákladním voze a postavit jinde.

To ovšem neplatí pro BMK (P-2-P), hojně užívaný prekurzor pro výrobu nelegálního amfetaminu, který se ale také používá při výrobě metamfetaminu; prekurzor má omezená legální použití v Evropské unii (hlavně pro výrobu lékařského amfetaminu a metamfetaminu) (Krawczyk et al., 2005).

Nezákonná výroba metamfetaminu zpravidla probíhá nedaleko jeho spotřebního trhu ve východní

a jihovýchodní Asii, Severní Americe a Oceánii (UNODC, 2008a). V posledních letech se však jeho výroba a užívání rozšiřuje do nových oblastí, hlavně jižní Afriky (UNODC, 2008b, 2008c). Ačkoliv se tyto odhady musí posuzovat s rezervou, ukazují, že metamfetamin je pravděpodobně nejvíce vyráběným a užívaným nezákonným syntetickým stimulantem na světě.

1/3 PREKURZORY METAMFETAMINU

Ačkoliv obchod s metamfetaminem většinou neprobíhá na velké vzdálenosti (viz rámeček výše), situace je podstatně odlišná, co se týče jeho hlavních prekurzorů – efedrinu, pseudoefedrinu a (méně často) i BMK.

Komerční efedrin a pseudoefedrin se v současné době vyrábí extrakcí z rostliny (chvojníku čínského) nebo chemickou syntézou. Všechny tři látky, pokud jsou prodávány ve velkém, podléhají mezinárodní kontrole a objevují se na seznamu Úmluvy OSN o zákazu nezákonného obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988. Avšak kontrolní systém dohlížející na farmaceutické přípravky obsahující efedrin a pseudoefedrin (např. léky proti nachlazení v tabletách) není dostatečně přísný (UNODC, 2008b).

Všechny tři chemikálie se legálně vyrábějí a prodávají po celém světě. Legální obchod s BMK má však v porovnání s efedrinem a pseudoefedrinem určitá omezení, a to vzhledem k jeho omezenému zákonnému využití. V roce 2007 dosáhla zákonná světová spotřeba BMK, podle záznamů INCB z osmnácti členských států Spojených národů, celkového objemu 164,5 tun. Pro srovnání uveďme, že 80 zemí uvedlo legální potřebu průmyslového efedrinu 827 tun a 71 zemí uvedlo legální potřebu průmyslového pseudoefedrinu 1315 tun (INCB, 2009).

Co se týče nelegálního užití, je třeba poznamenat, že v Evropě je od osmdesátých let BMK ve výrobě metamfetaminu postupně nahrazován efedrinem a pseudoefedrinem. BMK se nyní používá převážně k výrobě amfetaminu. (UNODC, 2008b). Nicméně BMK se zjevně k výrobě metamfetaminu používá v Evropě a pravděpodobně i jinde (Europol, 2007e) i nadále, protože jeho zadržení i nezákonná výroba mimo Evropu podle dostupných údajů rostou (UNODC, 2008b).

Je poměrně těžké s určitostí zjistit, které země jsou hlavními výrobci těchto tří prekurzorů, a tudíž potenciálními zdroji prvotního materiálu, nicméně země, které BMK vyrábějí, zahrnují Čínu, Indii, Japonsko, Spojené státy a Rusko (Krawczyk a spol., 2005). Čína, Německo a Indie patří navíc mezi největší výrobce efedrinu a pseudoefedrinu. K zadržení nelegálních zásilek efedrinu a pseudoefedrinu nejčastěji dochází v Číně a Indii (UNODC, 2008b; INCB, 2009). Nelegální BMK zjišťovaný v Evropě nejčastěji pochází z Ruské federace.

Uvádí se, že regulační a soudní orgány mají nyní nelegální výrobu metamfetaminu pod lepším dohledem díky zavedení kontroly prekurzorů a preventivních programů. Vytvořily tak efektivnější překážky nelegálnímu používání prekurzorů (alespoň pro malé výrobce metamfetaminu) (UNODC, 2008b), protože mají lepší informace o riziku spojeném s užíváním látek ATS (UNODC, 2008a).

V některých oblastech, jako například v Severní Americe, se však výrobci přizpůsobili tak, že nahradili kontrolované prekurzory nezakázanými chemikáliemi, jako jsou N-acetylpseudoefedrin acetát, přírodní výtažky z rostliny ephedra a zejména farmaceutické přípravky obsahující efedrin a zvláště pseudoefedrin (UNODC, 2008b).

Podobně se s cílem obejít platné zákony přizpůsobily i obchodní trasy s těmito látkami a v budoucnu se mohou dále přesouvat (Chouvy and Meissonnier, 2004; UNODC, 2008b). Nedávné hlášení UNODC uvádí nelegální obchod s více než 120 tunami efedrinu a pseudoefedrinu přes Afriku a Střední východ (UNODC, 2008a). V Evropě došlo v letech 2005 až 2008 k zadržením velkého množství prášku a rostlin ephedry, které nejsou pod mezinárodní kontrolou, ale jejichž prodej je v některých zemích omezen (UNODC, 2008b; INCB, 2009). Země Jižní a Střední Ameriky navíc uvedly nárůst pokusů o zneužívání velkého množství pseudoefedrinu mezi lety 2006 a 2008 (UNODC, 2008b; INCB, 2009). V Guatemale došlo v roce 2008 k významnému zadržení pěti milionů pseudoefedrinových tablet, údajně poslaných z Hongkongu (UNODC, 2008b), a ve stejném roce došlo v Argentině k zabavení celkového množství 1,2 tun efedrinu (INCB, 2009). V obou případech byla většina zabavených prekurzorů pravděpodobně určena k výrobě metamfetaminu v Mexiku, mohly však směřovat také do metamfetaminové laboratoře, která byla objevena v Argentině v červenci 2008 (INCB, 2009; UNODC, 2008a).

Změny týkající se obchodních tras metamfetaminových prekurzorů mají dopad i na Evropu.

ZDRAVOTNÍ A EKOLOGICKÁ RIZIKA ZPŮSOBENÁ NELEGÁLNÍ VÝROBOU METAMFETAMINU

Při všech metodách výroby metamfetaminu se po-

užívají následující tři skupiny chemikálií, které mohou být toxické: kovy a soli, rozpouštědla, kyseliny a báze. Nejčastější nebezpečí představuje potřísnění kůže a vdechnutí.

Vdechování rozpouštědel může při nízké koncentraci způsobit podráždění očí, nosu a krku, zatímco při vysoké koncentraci může mít za následek intoxikaci, ztrátu vědomí a poškození jater a ledvin.

Vzhledem k tomu, že většina kovů a solí jsou pevné netěkavé látky, je riziko poškození zdraví pouhým kontaktem jen minimální. Pokud jsou však obsaženy ve vzduchu v podobě prachu, výparů či dýmu, mohou být ve vlhkém prostředí silně leptavé. To se týká hlavně sodíku, draslíku a hydroxidu sodného. Hydrid hlinitý představuje riziko vzplanutí a výbuchu.

Kyseliny a báze mohou být přítomny v podobě těkavých plynů či tekutin a vytvářejí riziko podráždění očí, zánětu a poranění rohovky. Vdechnutí také může způsobit podráždění sliznice, bolest na hrudi, dušnost, a ve vážných případech i krvácení do plic. Přímý kontakt může způsobit vážné popáleniny očí a kůže.

Kontaminace místa, kde dochází k nelegální výrobě metamfetaminu, je nevyhnutelná.

Výroba metamfetaminu se zpravidla provádí jednostupňovými reakcemi, což má za následek méně chemického odpadu než u amfetaminu, jehož výroba vyžaduje reakci několikastupňovou. Ačkoliv zatím neexistují údaje o množství odpadu při výrobě metamfetaminu v Evropě, americké federální úřady odhadují, že výroba 1 kilogramu metamfetaminu vytvoří něco kolem 3 kg odpadu v závislosti na zručnosti výrobce. Tento odpad se skládá převážně z chemikálií jako je éter, freon, aceton, bezvodý čpavek, toluen, hydroxid sodný, kyselina sírová, lithium a červený fosfor. Všechny jsou toxické a měly by být zlikvidovány zvláštními postupy, aby se ochránilo životní prostředí. Tento odpad je však často odhozen či spláchnut do odpadu, což způsobuje znečištění životního prostředí. Čistění metamfetaminových laboratoří je nákladné a nebezpečné (Oregon Department of Health and Human Services, 2005).

V BRNĚ SOUTĚŽILI POLICISTÉ NA KONÍCH

mjr. Petra VEDROVÁ, ppor. Libor BLAŽEK

I v letošním roce se v Brně v jezdeckém areálu Panská Lícha uskutečnil XIII. ročník Grand Prix Policie ČR v jízdě na koni a XIV. ročník Mistrovství Policie ČR v jízdě na koni. Dvoudenní program začal v pátek 27. května na brněnském náměstí Svobody koncertem Hudby Hradní stráže a Policie České republiky, po něm následovalo slavnostní defilé jednotlivých ekip jezdců na koních.

V sobotu 28. května se pak uskutečnily jezdecké závody. Účastníky, mezi kterými nechyběli policisté a strážníci nejen z České republiky, ale i jejich kolegové z Německa, Ruska, Polska či Maďarska, čekalo skokové derby i divácky atraktivní policejní parkur. Během skokového derby musí služební koně překonávat přírodní i umělou překážkovou dráhu. Zahrnuta je i crossová jízda, překonání deseti přírodních překážek. Výška překážek je do 90 cm, šířka do 100 cm. Zařazeno je i 6 parkurových překážek s výškou i šíř-

kou do jednoho metru. Policejní parkur je zaměřený na výkon policejní práce jezdce a koně. Součástí parkuru je například přechod přes sklopnou lávku, práce s obuškem, jízda sníženým podhledem, vytlačování koněm, průchod ohněm, střelba z koně. Služební koně museli tedy během soutěžních disciplín překonat mnoho překážek, které simulovaly reálné situace, s nimiž se policisté na koních mohou setkat v rámci výkonu služby, například při demonstracích, apod.

Loňské první místo obhájili jihomoravští policisté – vítězkou Grand Prix Policie ČR v jízdě na koni se stala nstržm. Renata Osřranská na služebním koni Vizir. Druhé a třetí místo obsadili prap. Radek Šejstal a pprap. Martina Vysloužilová, oba zařazení na Krajském ředitelství policie Jihomoravského kraje.

**V České republice
jsou v současné době tři jízdní policie
– v Praze, Brně a Zlíně.**

Oddělení jízdní policie v Brně bylo založeno v roce 1993. Začátky byly velmi těžké, na rozdíl od ostatních jízdních policií v Evropských zemích byl policista na koni spatřen ve městě Brně naposledy v roce 1938. Hledaly se vhodné prostory, získávaly se zkušenosti v oblasti služební hipologie.

Jízdní policie v Brně má dvanáct služebních koní plemene Český teplokrevník, o které se stará 14 policistů a 2 chovatelé. Sídlem jízdní policie je areál v Brně-Medlánkách společně s Výcvikovým střediskem služební hipologie PP ČR.

Jízdní policie je začleněna v pořádkových jednotkách Krajského ředitelství policie Jihomoravského

kraje, kde plní zejména úkoly bezpečnostního charakteru.

Policisté na koni se významnou měrou podílí na snížení trestné činnosti zejména v chatových, těžko přístupných terénech, ale také v lesoparcích ve městě Brně svou preventivní hlídkovou činností. Jízdní policie plní také úkoly bezpečnostního charakteru na rizikových fotbalových utkáních, demonstracích různých extremistických skupin a všude tam, kde je důvodné podezření, že může dojít k narušení veřejného pořádku a výtržnostem.

Výcvik služebních koní a policistů je nesmírně náročný a dá se shrnout do několika částí. Skládá se z drezurní přípravy, skokové přípravy a nácvičku rušivých jevů. Jak ukázaly výsledky letošního jezdeckého mistrovství, důkladný výcvik se jihomoravským policistům vyplácí.

foto Jan Petráček

VYHLÁŠENÍ VÝSLEDKŮ VÝTVARNÉ SOUTĚŽE A ZAHÁJENÍ VÝSTAVY 20 LET NPC

kpt. Bc. Petr PROCHÁZKA

V reprezentativních prostorách Muzea Policie ČR, Ke Karlovu 1 proběhly hned dvě slavnostní události během jediného dne. Jednou z nich bylo vyhlášení výsledků výtvarné soutěže „Správným směrem“, kterou inicioval ředitel Národní protidrogové centrály (NPC), plk. Mgr. Jakub Frydrych v minulém roce a slavnostní zahájení výstavy uspořádané k 20 letům založení NPC. Při této příležitosti se sešlo mnoho vážených hostů, kteří spolupracují s naší jednotkou.

Úvodní řeči všechny přítomné v sále uvítala ředitelka Muzea Policie ČR, paní PhDr. Marcela Machutová, ředitel NPC a plk. JUDr. Jiří Komorous, který je pevně spjat s centrálou jako její zakladatel a dlouholetý ředitel.

Za zvuků fanfár Hudby Hradní stráže a Policie ČR si z rukou ředitele NPC převzali zástupci umělecko-průmyslových škol, kterým byla soutěž určena, účastnické listy s věnováním.

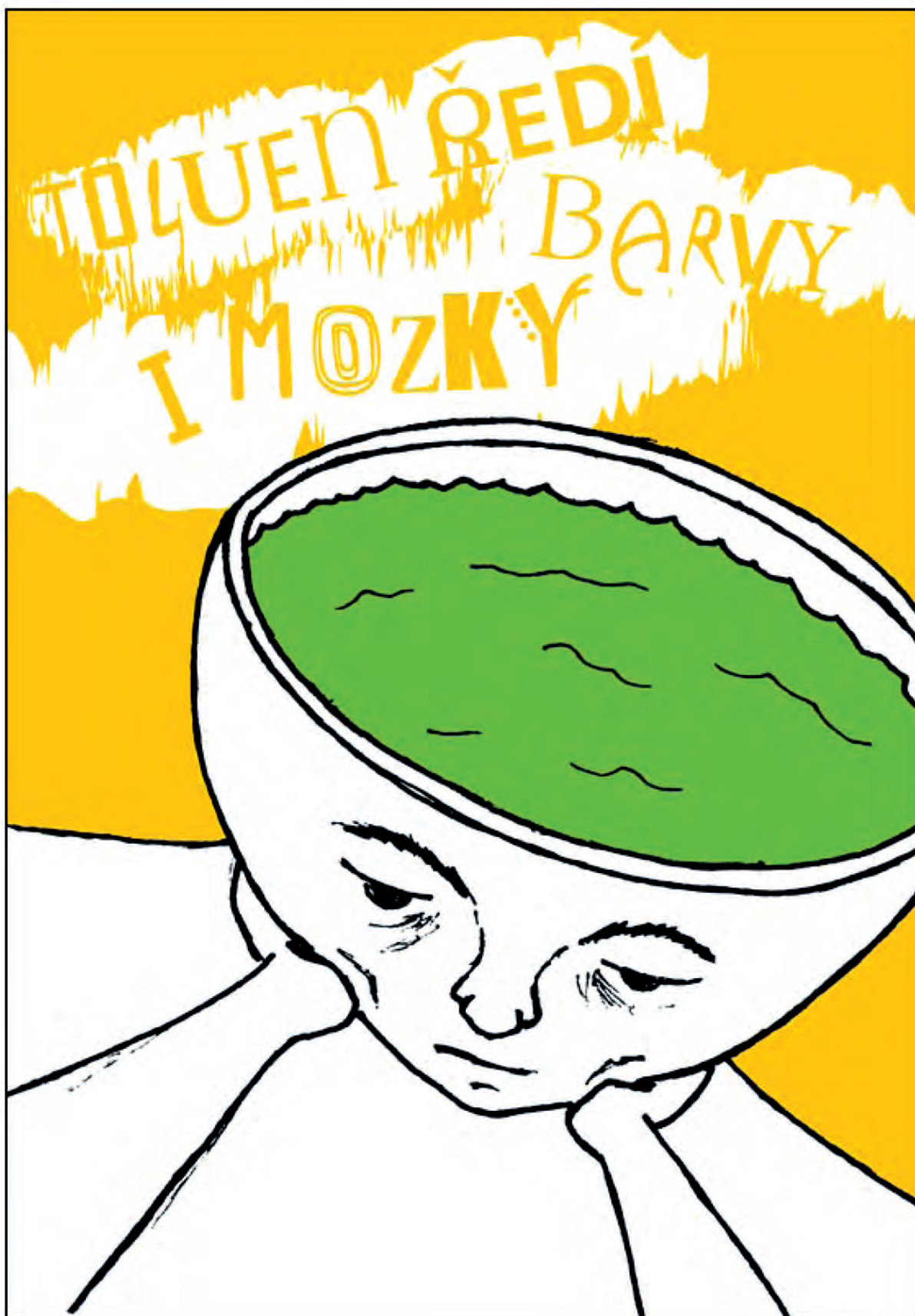
Pak na řadu přišli vítězové, autoři nejzdařilejší protidrogových plakátů. Zvláštní cenu, plaketu ředitele

NPC, získal David Kolečký (Střední umělecká škola Ostrava), pro nějž hlasovali detektivové a občanští zaměstnanci na svých intranetových stránkách. Nejprve na pódium přišel převzít cenu odborné poroty za 4. místo Michal Miňha (Střední umělecko-průmyslová škola Bechyně), Miroslav Romaniv (Střední umělecká škola Ostrava) za 3. místo, opět David Kolečký (Střední umělecká škola Ostrava) za 2. místo a Jana Kováčová (Střední odborná škola obchodu, užitého umění a designu Plzeň) za 1. místo. Všichni ocenění získali za své zdařilé výtvary hodnotné ceny.

Po vyhlášení výsledků pak ředitel NPC přítomné v sále pozval na slavnostní zahájení výstavy v 1. patře muzea věnované boji proti návykovým látkám u příležitosti 20. výročí založení NPC. Místo přestřížení pásky svým bojovým nožem přeřízl konopný provaz, který pomyslně uzavíral vstup do expozice. Přítomné návštěvníky seznámil s celým záměrem výstavy a pozval je na vernisáž všech 36 výtvarných děl do přílehlých prostor a na malé občerstvení.

Jana Kováčová

1. místo Jana Kováčová

Nejrychlejší cesta do pekla

Národní protidrogová centrála

www.policie.cz

2. místo David Kolečký

Natalee
Holloway
18

Jonathan
Melvoin
34

Antonio
Pettigrew
42

Geremi
Adam
27

Kristen
Piaff
24

Frankie
Lymon
25

Jimmy
Sullivan
28

Mikey
Larsen
28

Malcolm
Owen
26

Dorothy
Dandridge
42

James
Honeyman
25

Keith
Moon
32

Steve
Clark
30

Heiress
Robin
27

Dana
Plato
34

?

STOP DROGÁM !!!

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

© Miroslav Romaniv

3.místo Miroslav Romaniv

**VSTOUPIT
JE
... SNADNÉ ...**

Michal Minha

VYBRANÁ DENNÍ HLÁŠENÍ ZE SVODKY OPERAČNÍHO DŮSTOJNÍKA OS VEŘEJNÉ BEZPEČNOSTI KS SNB V PLZNI ZA PRVNÍ POLOLETÍ ROKU 1981 SOUVISEJÍCÍ S DROGOVOU KRIMINALITOU

nrap. Tomáš HERAJT,
vrchní inspektor 2. OOK ÚO SKPV MŘ P Plzeň – město

S tak zvanou „svodkou“ se ve své praxi setkal každý policista a tak není třeba denní hlášení blíže představovat. Snad lze jen připomenout, že po celou historii bezpečnostních sborů, ať již to bylo četnictvo, policie nebo sbor národní bezpečnosti, sestavovali policisté na základních útvarech pro své nadřízené hlášení o trestné činnosti spáchané v příkázaném obvodu za určitý časový úsek. Pravidlem se stalo sestavování hlášení za uplynulých 24 hodin. Například po celou dobu existence Policejního ředitelství v Plzni, tedy v letech 1921 – 1945, předkládali velitelé strážnic a policejní věznic hlášení policejnímu řediteli vždy na 7 hodinu ráno, přičemž hlášení obsahovalo stručný popis všech případů napadených za uplynulých 24 hodin. Pravidlem se stalo předkládání zpráv o závažnější trestné činnosti dalším nadřízeným složkám a hlášení o nejzávažnější trestné činnosti se tak dostala až na úřad postavený nejvýše ve služební hierarchii. Nezřídka to bylo až ministerstvo vnitra.

Při svém putování archivními dokumenty jsem narazil ve fondu Krajské prokuratury Plzeň, deponovaném ve Státním oblastním archivu v Plzni na přehledy denních hlášení operačního důstojníka OS VB KS SNB v Plzni, počínající rokem 1981. Dochované dokumenty umožňují unikátní náhled na složení kriminality v době před třiceti lety. Stejně jako dnes se tehdejší příslušníci Sboru národní bezpečnosti potýkali ponejvíce s majetkovou trestnou činností. Násilná trestná činnost nebyla tak frekventovaná jako v dnešní době. V denních hlášeních „krajského operačního“ se v této době objevují hlášení související s drogovou kriminalitou. Jedná se o záchyt omamných a psychotropních látek na hraničních přechodech v souvislosti s prováděnými hraničními kontrolami dle tehdejších předpisů anebo majetkovou trestnou činností, která má zjevnou souvislost s drogovou kriminalitou. Vzhledem k tomu, že Bulletin NPC je

odborným časopisem Národní protidrogové centrály, vybral jsem pro jeho čtenáře některá hlášení, která souvisejí právě s tehdy se rozvíjející drogovou kriminalitou. Hlášení jsou přepsána doslovně a umožňují tak čtenáři autentický pohled na kriminální případy tak, jak se „narodily“ před 30 lety.

PAŠOVÁNÍ OMAMNÝCH PROSTŘEDKŮ A TISKOVIN – ZADRŽENÍ –

Dne 6. 5. 1981 ve 23.30 hodin byl zadržen pro tr. čin Nedovolená výroba a držení omamných prostředků a jedů dle § 187/1 tr. zákona a pro přečin proti zájmu social. společnosti v oblasti styku s cizinou podle § 5/b zák. 150/69 Sb. PHDr. J. F., nar. 9. 3. 1945 Stráž nad Nežárkou, okr. Jindřichův Hradec, trv. bytem Paříž 8, 55 Batignolles – Francie, studující na SORBONĚ v Paříži, státní přísl. ČSSR, cestovní pas ČSSR platný do 28. 2. 1983, čl. vizum platné do 6. 6. 1981, francouzský cest. pas platný do r. 1986. Jmenovaný dne 6. 5. 1981 přicestoval z NSR do ČSSR a na OPK v Chebu – nádraží bylo při celní prohlídce nalezeno v jeho zavazadlech větší množství tiskovin a omamných látek, jejichž dovoz je do ČSSR zakázán. Na omamné látky bude proveden znalecký posudek, neboť při prováděném testování bylo zjištěno, že výrobcem je USA a tyto obsahují marihuanu a opium. Jmenovaný byl umístěn v CPZ OS – SNB v Chebu a dne 8. 5. 1981 bude předveden na OP v Chebu k rozhodnutí o vazbě. Šetři OVŠ – OS – SNB v Chebu. Hlášeno ÚOS – FMV, PS – VB, XI. spr. SNB, MV – ČSR oper. střed. pod č. j. KS-2-529/OV-OS-81.

NEDOVOLENÁ VÝROBA A DRŽENÍ OMAMNÝCH PROSTŘEDKŮ A JEDŮ – ZADRŽENÍ –

Dne 24. 5. 1981 bylo zahájeno tr. stíhání a vzneseno obvinění pro tr. čin Nedovolená výroba a držení

omamných prostředků a jedů dle § 187/1 tr. z. proti obv. G. del M. nar. 13. 3. 1947, bytem Itálie, Scanno, Via Camestor 2. Obviněný se dopustil tr. činu dne 24. 5. 18981, když přicestoval z NSR do ČSSR, tím, že do ČSSR dovezl omamné látky, jejichž dovoz do ČSSR je zakázán. Uvedené věci byly u obv. nalezeny při prováděné celní kontrole na celnici Cheb – Pomezí. Podezřelá látka byla testována Narkotestem NSR – Rauschtest, dále testem používaným na celnících jehož výrobce je USA. Při všech prováděných testovaných zkouškách byl test pozitivní na kokain. Dne 25. 5. 1981 bude provedeno dožádání o znaleckou expertizu na omamné látky a jejich deriváty na FKÚ Praha. Obviněný byl podle § 75 tr. ř. zadržen a umístěn v CPZ v Chebu. Dne 25. 5. 1981 bude předveden na OP v Chebu s návrhem vzetí do vazby. Šetři OVŠ OS SNB Cheb. Hlášeno MV – ČSR, ÚOS – FMV, PS – VB pod č. j. KS-2-615/OV-OS-81.

VLOUPÁNÍ DO LÉKÁRNY

V době ze 4. 4. 1981 na 5. 4. 1981 v nočních hodinách došlo v Lokti n/ Ohří okr. Sokolov, v ul. 25. února k vloupání do lékárny a to tím způsobem, že dosud neznámý pachatel vnikl do uvedené lékárny tak, že vytrhl dveře ze dvora, prošel k oknu kanceláře, které nezjištěným předmětem vypáčil a prolezl dovnitř, kde ze skladu odcizil antibiotika a to: etylmorfin 150g, kodein 200g, fenolbarbytal 50g, dormogen 30 ks, dormiphan 100 ks, diolam 0,15 – 30 ks, diolam 0,3 – 30 ks, kodein 0,15 – 50 ks, kodein 0,3 – 30 ks, vše v hodnotě cca 5.500 Kč, ku škodě OÚNZ Sokolov. Přesné vyčíslení škody bude zjištěno po provedené inventuře. Pachatel z místa činu odešel příchoovou cestou. Bylo provedeno ohledání místa, foto-

dokumentace, na místě byl nasazen služební pes ATOL, který sledoval stopu do Kostelní ul., kde tuto před domem č. 9 ukončil. Na místě byly zajištěny daktyloskopické stopy. Šetři OO – VB Horní Slavkov jako tr. čin dle § 132/1a tr. zákona. Hlášeno MV – ČSR oper. stf. č. j. KS-2-379/OV-OS-81.

VLOUPÁNÍ DO LÉKÁRNY

Dne 21. 4. 1981 v 07.10 hod. oznámila na OO – VB Plzeň – střed vedoucí lékárny v Plzni, Nádražní tř. č. 38 D. Š. bytem Plzeň, Slovanské údolí čp. 16, že došlo k vloupání do uvedené lékárny. Provedeným šetřením org. VB a výjezdové skupiny MS – SNB Plzeň bylo zjištěno, že neznámý pachatel v době od 18.00 hod. dne 17. 4. 1981 do 06.35 hod. dne 21. 4. 1981 vypáčil z chodby uvedeného domu zámek u zajišťujících nůžkových mříží, vyrazil spodní dřevěnou obdélníkovou výplň o rozměru 60 x 50 cm a měl tak volný přístup do prodejní části, kanceláře, přípravny a skladu. V prodejní místnosti pak prohledával skříňky a nezjištěným předmětem vypáčil uzamčenou skříňku s opiáty, kde odcizil lahvičku práškového morfia o váze 8,35 g v hodnotě 81,85 Kč. Jiného odcizení nebylo dosud zjištěno a toto bude upřesněno až po provedené inventuře. Technikem byly na místě zajištěny 2 daktyloskopické stopy, 4 stopy trasologické, 1 mechanoskopická a 1 chemická stopa. Služební pes byl na místě nasazen, ale stopu nezachytil pro velkou frekvenci osob. Ve věci bylo zahájeno tr. stíhání pro trestný čin rozkrádání maj. v soc. vlastnictví dle § 132/1a tr. zákona. V dalším vyhledávání pokračuje OO – VB Plzeň – střed. Hlášeno MV – ČSR oper. stf. č. j. KS-2-457/OV-OS-81.

Proč být pojištěn u „211“?

DESET DŮVODŮ PROČ BÝT KLIENTEM

Zdravotní pojišťovny ministerstva vnitra České republiky (kód 211)

- 1 STABILITA** – ZP MV ČR je největší zaměstnaneckou pojišťovnou v ČR. Zajišťuje dostupnou a kvalitní zdravotní péči pro více než milion klientů. Je ekonomicky stabilní. Svým klientům může bez problémů hradit nejmodernější zdravotní péči.
- 2 POKRYTÍ** – na rozdíl od některých regionálních pojišťoven vám naše zdravotní pojišťovna – „dvěstějedenáctka“ – zajistí kompletní zdravotní péči v kterémkoliv kraji. Umožňuje to rozsáhlá síť více než 25 000 smluvních lékařů po celé České republice.
- 3 KARTA ŽIVOTA** – nabízíme vám unikátní produkt nazvaný Karta života. Díky ní můžete průběžně sledovat, kolik stojí vaše zdravotní péče, společně se svým praktickým lékařem můžete posunout kvalitu péče o vaše zdraví o kus dál. Karta života může dokonce přispět i k záchraně vašeho života, protože lékaři záchranky mají rychlé informace o vašem zdravotním stavu. Údaje z Karty života vám můžeme poslat i na mobilní telefon.
- 4 ZDRAVÍ JAKO VÁŠEŇ** – v projektu Zdraví jako vášeň s Pavlem Křížem na www.ZdraviJakoVasen.cz vám poskytujeme spoustu zajímavých informací, najdete zde rozhovory o zdraví s lékaři i známými umělci a rady o prevenci. Můžete se přihlásit do reality show Změním se, v níž skutečně změníte svoji kondici i stravovací návyky. Díky obchodním partnerům probíhají po celý rok pestré soutěže o zajímavé ceny – notebooky, kola, exotické zájezdy a dokonce nové automobily.
- 5 DOSTUPNOST** – „dvěstějedenáctka“ má pracoviště na území celé republiky, má osm hlavních poboček a 78 teritoriálních pracovišť. V důstojném a moderním prostředí vás tam přivítají vstřícní zaměstnanci, připravení vyjít vám ve vašich požadavcích vstříc.
- 6 PREVENCE** – máme pro vás zajímavé preventivní programy: program preventivních onkologických vyšetření, program očkování, program zdravé dítě, program pro těhotné a kojící matky. Chronicky nemocným dětem nabízíme léčebně-ozdravné pobyty, máme i program pro dárce krve, krevní plazmy a kostní dřeně. Existují regionální programy a také systém integrované péče – léčebné programy, vedené praktickými lékaři.
- 7 OTEVŘENOST** – naše pojišťovna je otevřena všem obyvatelům ČR. Existuje ještě stále názor, že „dvěstějedenáctka“ je pouze pro policisty, hasiče či státní správu. Není tomu tak, jsme tu pro všechny.
- 8 INTERNET** – „dvěstějedenáctka“ vám přináší přehledné informace na dvou základních webech www.zpmvcr.cz a www.ZdraviJakoVasen.cz. Již brzy nás také najdete na adrese www.211.cz. Na stránkách najdete množství potřebných, zajímavých a aktuálních informací.
- 9 CESTOVNÍ POJIŠTĚNÍ** – naše pojišťovna vám nabízí nesmírně výhodné cestovní a úrazové pojištění.
- 10 SLEVY A VÝHODY** – Po celé republice máme řadu obchodních partnerů, kteří vám – klientům 211 – nabízejí nejružnější slevy a výhody.

VYHLÁŠENÍ VÝSLEDKŮ VÝTVARNÉ SOUTĚŽE „Správným směrem“

